

**T.C.
GAZI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**TÜRK VE RUS HUKUKUNDA
EVLENME EHLİYETİ VE ENGELLERİ**

MİNARA MAMMADOVA

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

EYLÜL 2015

**TÜRK VE RUS HUKUKUNDA
EVLENME EHLİYETİ VE ENGELLERİ**

Minara MAMMADOVA

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL 2015

Mınara MAMMADOVA tarafından hazırlanan “Türk ve Rus Hukukunda Evlenme Ehliyeti ve Engelleri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Özel Hukuk Anabilim Dalında Medeni Hukuk Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Abdülkerim YILDIRIM

Özel Hukuk Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/

Başkan : Prof. Dr. Veysel BAŞPINAR

Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi

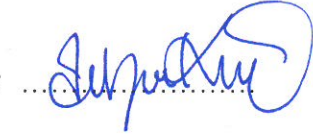
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/

Üye : Yrd. Doç. Dr. A. Dilşad KESKİN

Özel Hukuk Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/

Tez Savunma Tarihi: 09.09.2015

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Suna BAŞAK

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Minara MAMMADOVA
09/09/2015

TÜRK VE RUS HUKUKUNDA EVLENME EHLİYETİ VE ENGELLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Minara MAMMADOVA

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Eylül 2015

ÖZET

Bu çalışmada, evlilik kurumu, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Rusya Federasyonu Aile Kanunu bağlarında incelenmiş ve iki hukuk sisteminde yer alan hükümlerin farklılık gösteren yanları karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır. Evlilik kurumu, Türk Hukukunda; Türklerin İslâm dinini kabulünden önceki ve sonraki dönem ile 1926' da Türk Kanunu Medenîsinin değişik aşamalar geçirmiştir. Rusya Federasyonu Aile Hukuku ise; eski çağlardan Ekim 1917 devrimine kadar, Sovyet Sosyalist Cumhuriyet (SSCB) dönemi (1917-1995) ve SSCB'nin dağılımı ile farklı dönemler geçirmiştir. Tarihin en eski çağlarından günümüze kadar çeşitli hukuk sistemlerince kabul edilen ve değişik sorunları içeren evlilik kurumunun; sosyal, hukukî, dinî ve ahlâkî yönleri de bulunmaktadır. Evlenmenin tanımı, ne Türk Hukukunda, ne de Rusya Federasyonu mevzuatında yapılmıştır. Fakat iki hukuk sisteminde belirtilen evlenme unsurlarını göz önünde bulundurduğumuzda, bir tanıma varabiliriz. Hukukî anlamda evlenme; yasada düzenlenen hükümlere uygun olarak ve eşler arasında karşılıklı maddi ve manevî hak ve yükümlülükler getiren, aile kurmak amacıyla kadın ve erkek arasında devlet kuruluşları nezdinde özgürce ve gönüllü yapılan, eşit haklara dayalı bir sözleşmedir. Evlilik ilişkisinin geçerli şekilde kurulabilmesi için kanun koyucunun öngördüğü, evlenme ehliyeti olarak "*ayırt etme gücü*", belirli "*evlenme yaşına*" erişilmesi, evlenecek olan küçük ve kısıtlılarda "*yasal temsilcinin izninin*" bulunması gereken, "*hısımlık*", "*mevcut evlilik*" ve "*akıl hastalığı*", evlenecek kişilerin sağlığına ve gelecek kuşaklara zarar verme ihtimalini önlemek amacıyla "*bulaşıcı hastalıklar*" gibi evlenme engellerinin bulunmaması ve RFAK da tanımlanmayan, ancak TMK yer alan "*Kadın için bekleme süresi*" gibi evlenme şartlarının yerine getirilmesi gerekmektedir.

Bilim Kodu : 2.086
Anahtar Kelimeler : Aile, evlilik, evlenme yaşı, ayırt etme gücü, evlenme ehliyeti, evlenme engelleri, evlenmenin butlanı.
Sayfa Adedi : 105
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Abdulkerim YILDIRIM

THE MARITAL CAPACITY AND ITS OBSTACLES IN TURKISH AND RUSSIAN
LAW

(M. Sc. Thesis)

Minara MAMMADOVA

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

September 2015

ABSTRACT

The institute of marriage has been examined in this study based on No: 4721 of Turkish Civil Code and various aspects of Russian Family Law. The differences on provisions of two legal system have been discussed and compared. The institution of marriage has experienced number of changes prior and after acceptance of Islamic religion, then a major one by Turkish Civil Code entering in to law in 1926. On the other hand, Russian Federation Family Law has experienced various changes from old ages through October Revolution in 1917, then period of USSR (1917 - 1995) and collapse of USSR. The institution of marriage has been recognized by various jurisprudential systems throughout the ages also has social, legal and moral aspects but holds various problems within. The marriage itself has not been defined either at Turkish Jurisprudential system nor Russian. But, we can reach a definition by examining provisions of marriage estate at both systems. In the eyes of the law, marriage is a binding contract instituted freely and willingly by a manning a woman who have equal rights, with the purpose of starting a family between spouses and bringing financial and moral obligations to each other. Law maker have written into law that certain requirements must be met to institute a marriage, such as; to have them entail capacity to comprehend "institution of marriage", declaration of intention by both parties to get married, to reach a certain age set by law makers, permission of legal guardians for under age and in capacitated, to be free of any existing marriage, mental illness, family ties/blood relationship, to be free of contagious diseases to avoid damaging health of each other and next generations. Waiting period for woman described in Turkish Civil Code, although Russian Family Law does not have such prerequisite.

Science Code : 2.086
Key Words : Family, marriage, marriageable age, judicial faculty, marital capacity, obstacles, invalidity of the marriage
Page Number : 105
Supervisor : Asst. Assoc. Dr. Abdulkirim YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarım boyunca değerli yardımlarıyla ve katkılarıyla beni yönlendiren, tecrübelerinden faydalandığım kıymetli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Abdulkerim YILDIRIM'a ayrıca yardım ve desteklerinden dolayı değerli arkadaşım Mehmet Salih BOĖA'ya ve manevî destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan çok değerli aileme teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

TÜRK VE RUS HUKUKUNDA EVLENMEYE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1.1. Genel Olarak.....	3
1.2. Türk ve Rus Hukukunda Aile Kavramı.....	4
1.2.1. Türk Hukukunda Aile Kavramı.....	5
1.2.1.1. Dar Anlamda Aile.....	6
1.2.1.2. Geniş Anlamda Aile.....	6
1.2.1.3. En Geniş Anlamda Aile.....	7
1.2.2. Rus Hukukunda Aile Kavramı.....	7
1.3. Türk ve Rus Aile Hukuku Tarihi.....	8
1.3.1. Türk Aile Hukuku Tarihi.....	8
1.3.1.1. Türklerin İslâm Dinini Kabulünden Önceki Dönem.....	8
1.3.1.2. Türklerin İslâm Dinini Kabulünden Sonraki Dönem.....	9
1.3.1.3. 1926 Tarihli Türk Kanun-u Medenîsi'nin Kabulünden Sonra.....	12
1.3.2. Rusya Federasyonu Aile Hukuku Tarihi.....	14
1.3.2.1. Eski Çağlardan Ekim Devrimine (7 Kasım 1917) Kadar Olan Dönemde Rus Aile Hukuku.....	14
1.3.2.2. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) Dönemi(1917-1995) ve SSCB'nin Dağılmasından Sonraki RusAileHukuku.....	16
1.3.2.3. Rusya Federasyonu'nun Modern Dönemi Aile Hukuku.....	18

Sayfa

1.4. Türk ve Rus Hukukunda Evlenmenin Tanımı	19
1.4.1. Türk Hukukunda Evlenmenin Tanımı	19
1.4.2. Rus Hukukunda Evlenmenin Tanımı	20
1.5. Türk ve Rus Hukukunda Evlenmenin Düzenlenişi.....	21
1.5.1. Türk Hukukunda Evlenmenin Düzenlenişi	21
1.5.2. Rus Hukukunda Evlenmenin Düzenlenişi	22
1.6. Türk ve Rus Hukukunda Evlenmenin Hukukî Niteliği	23
1.6.1. Türk Hukukunda Evlenmenin Hukukî Niteliği	23
1.6.1.1. Sözleşme (Akit) Görüşü.....	23
1.6.1.2. Müessese Görüşü.....	24
1.6.1.3. Şart-Tasarruf Görüşü	24
1.6.2. Rus Hukukunda Evlenmenin Hukukî Niteliği.....	25
1.6.2.1. Kendine Has (sui generis) Müessese Görüşü.....	25
1.6.2.2. Sözleşme Görüşü	25
1.7. Türk ve Rus Hukukunda Evlenmenin Kurucu Unsurları	26
1.7.1. Türk Hukukunda Evlenmenin Kurucu Unsurları	26
1.7.1.1. Evlenmenin Farklı Cinsten Kişiler Arasında Yapılması ...	26
1.7.1.2. Evlenmenin Evlendirme Memuru Önünde Yapılması.....	27
1.7.1.3. Tarafların Evlendirme Memuru Önünde Aynı Anda Hazır Olmaları ve Olumlu Sözlü İradelerini Açıklamaları	28
1.7.2. Rus Hukukunda Evlenmenin Kurucu Unsurları	29
1.8. Türk ve Rus Hukukunda Evlenmenin Şeklî Şartları.....	30
1.8.1. Türk Hukukunda Evlenmenin Şeklî Şartları.....	30
1.8.1.1. Evlenme Başvurusu Sırasındaki Şeklî Şartlar.....	31
1.8.1.2. Evlenme Töreni Sırasındaki Şeklî Şartlar	34
1.8.1.3. Evlenme Töreninden Sonra Aranacak Şeklî Şartlar	35
1.8.2. Rus Hukukunda Evlenmenin Şeklî Şartları.....	37

2. BÖLÜM

TÜRK VE RUS HUKUKUNDA EVLENME EHLİYETİ

	Sayfa
2.1. Genel Olarak Türk ve Rus Hukukunda Evlenme Ehliyeti	41
2.2. Türk Hukukunda Evlenme Ehliyeti	42
2.2.1. Ayırt Etme Gücü.....	42
2.2.1.1. Eşlerden Birinin Sürekli Olarak Ayırt Etme Gücünden Yoksun Olması	44
2.2.1.2. Eşlerden Birinin Geçici Olarak Ayırt Etme Gücünden Yoksun Olması	46
2.2.2. Evlenme Yaşı.....	49
2.2.2.1. Evlenme Yaşına İlişkin Düzenlenmenin Türkiye'deki Tarihî Gelişimi.....	49
2.2.2.2. Evlilik Yaşı Bakımından Günümüzdeki Düzenlemeler	50
2.2.2.2.1. Olağan Evlenme Yaşı	51
2.2.2.2.2. Olağanüstü Evlenme Yaşı.....	52
2.2.3. Yasal Temsilcinin İzni.....	56
2.2.3.1. Küçükler	57
2.2.3.2. Kısıtlılar	59
2.3. Rus Hukukunda Evlenme Ehliyeti	60
2.3.1. Tarafların Evlenme İradelerini Açıklamış Olmaları	60
2.3.2. Evlenme Yaşı.....	62
2.3.2.1. Olağan Evlenme Yaşı	63
2.3.2.2. Olağanüstü Evlenme Yaşı	64
2.3.3. Yasal Temsilcinin İzni.....	67

3. BÖLÜM

TÜRK VE RUS HUKUKUNDA EVLENME ENGELLERİ

	Sayfa
3.1. Genel Olarak Türk ve Rus Hukukunda Evlenme Engelleri	69
3.2. Türk Hukukunda Evlenme Engelleri	70
3.2.1. Kesin Evlenme Engelleri	70
3.2.1.1. Hısımlık	70
3.2.1.1.1. Kan Hısımlığı	71
3.2.1.1.2. Kayın Hısımlığı	72
3.2.1.1.3. Evlâtlık İlişkisinden Doğan Hısımlık	73
3.2.1.2. Mevcut Evlilik	74
3.2.1.3. Akıl Hastalığı	77
3.2.2. Kesin Olmayan Evlenme Engelleri	79
3.2.2.1. Kadın İçin Bekleme Süresi	79
3.2.2.2. Bulaşıcı Hastalıklar	81
3.3. Rus Hukukunda Evlenme Engelleri	83
3.3.1. Hısımlık	83
3.3.2. Mevcut Evlilik	85
3.3.3. Akıl Hastalığı	86
3.3.4. Evlenecek Kişilerin Tıbbî Muayenesinin Yapılması	88
SONUÇ	91
KAYNAKLAR	95
EKLER	101
Ek-1. Türk ve Rus Hukuku Kıyaslama Tablosu	102
Ek-2. Sözlük	105
ÖZGEÇMİŞ	106

KISALTMALAR

KısaltmalarAçıklama

AD	: Adalet Dergisi
AIDS	: Acquired Immune Deficiency Syndrome
AK	: Aile Kanunu
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	: bent
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medenî Kanunu)
Bkz.	: bakınız
EBES	: Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu
EY	: Evlendirme Yönetmeliği
f .	: fıkra
Fed. K	: Federal Kanun
HIV	: Human Immunodeficiency Virus
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İMK	: İsviçre Medenî Kanunu
m.	: madde
NHK	: Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmenlik
RF TC AK	: Rusya Federasyonu Tataristan Cumhuriyeti Aile Kanunu
RF	: Rusya Federasyonu
RG	: Resmi Gazete
RSFSC	: Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti
S.	: Sayılı
s.	: sayfa
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
T.	: Tarih
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: TürkMedenî Kanunu
UHK	: Umumî Hıfzıssıhha Kanunu
vd.	: ve devamı
VDKM	: Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğü
vs.	: ve saire
2.HD	: Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi
ZGB	: Schweizerische Zivilgesetzbuch (İsviçre Medenî Kanunu)

GİRİŞ

Aile kurumu, toplumu oluşturan ve onun devamlılığını sağlayan en küçük sosyal yapıdır. Evlenme de aileyi hukuk alanında yasallaştıran bir kurumdur.

Bir toplumun sağlıklı bir yapıya kavuşması, düzeni ve sürekliliği belirli bir hukuk düzeninin varlığıyla sağlanır. Dolayısıyla hukuk düzenleri, sağlıklı nesiller ve düzenli bir toplum oluşturmak ve devamlılığını sağlamak amacıyla, aile ve aile fertlerinin, gerek birbirleriyle gerekse diğer bireylerle olan ilişkilerini ayrıntılı olarak düzenlemiştir.

Bu itibarla aile kavramının geliştirilmesi ve aile olmanın gerekliliklerinin yerine getirilebilmesi için bir takım özel düzenlemelere ve hukukî müdahalelere ihtiyaç duyulmuştur. Nitekim 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda ailenin Türk toplumunun temeli olduğu belirtilmiştir¹. Rusya Federasyonu Anayasası'nda da ailenin önemi vurgulanmış, ailenin, annenin ve çocukların korunması için gerekli önlemler almak devlete bir görev olarak yükletilmiştir². Böylece her iki toplumda evlilik birliğinin kurulmasından sona ermesine kadar devletin aileye müdahalesinin diğer hukuk müesseselerine müdahalesine nazaran çok fazla olduğu görülmektedir. Bu müdahale ve düzenlemelerin başında da aile kurumunun oluşabilmesi ve devamı için aranan şartlar ve düzenlemeler gelmektedir.

Toplumun temel yapısını oluşturan aile kurumunu meydan getirmek için, bir kadın ile bir erkeğin gönüllü olarak tam bir hayat ortaklığı oluşturmak, hayatı birlikte geçirmek amacıyla yaptıkları hukukî işlem evlenme olarak tanımlanır. Sözü geçen birlikteliğin, dolayısıyla gelecek kuşakların ve toplumun sağlığı, evlenme işleminin hukuk düzenince öngörülen şekilde ve usullerde yapılmasına bağlıdır.

---

¹RG. T. 9.11.1982, S. 17863. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 41 (Değişik:3.10.2001-4709/17): “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar. (Ek fıkra: 7.5.2010-5985/m.4) Her çocuk koruma ve bakımdan yararlanma yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.(Ek fıkra: 07.05.2010-5982/4md.) Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirler alır”. Web: <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/>, 13 Haziran 2015’de alınmıştır.

² Rusya Gazetesi T. 25.12.1993, No.7. Rusya Federasyonu Anayasası m. 38: “Annelik, çocukluk ve aile devletin koruması altındadır. Çocuklara bakma, onların eğitimi ebeveynlerin eşit hak ve ödevleridir. Onsekiz yaşına ulaşmış çalışabilen evlâtlar çalışmayan ebeveynlerine bakmakla yükümlüdürler”. Web: <http://www.pravo.gov.ru/>, 13 Haziran 2015’de alınmıştır.

Aksi takdirde bireylerin, ailenin ve içinde bulunduğu toplumun sıhhati tehlikeye düşer.

“*Türk ve Rus Hukukunda Evlenme Ehliyeti ve Engelleri*” adlı bu çalışma, her iki hukuk sisteminde aile kurumunu, evlenmeye ilişkin genel bilgileri, evlenme engelleri ve ehliyeti konusunu kapsamlı olarak incelemeyi ve karşılaştırmayı amaçlamaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde Türk ve Rus hukukunda evlenmeye ilişkin genel bilgiler başlığı altında; aile kavramı, aile hukukunun tarihi gelişimi, evlenmenin tanımı, evlenmenin düzenlenişi, evlenmenin hukukî niteliği, evlenmenin kurucu unsurları, evlenmenin şeklî şartları incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Türk ve Rus hukukunda evlenmek isteyen kişilerde bulunması gereken şartlar “*Evlenme Ehliyeti*”, üçüncü bölümde ise evlenecek olan kişilerde bulunmaması gereken durumla “*Evlenme Engelleri*” başlığı altında incelenmiştir.

1. BÖLÜM

TÜRK VE RUS HUKUKUNDA EVLENMEYE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1.1. Genel Olarak

Aile, toplumun sosyal yapısının önemli bir kısmını teşkil eder. Gerçekten de aile, toplumun çoğalmasını sağlayan, kendine özel, en eski sosyal kurumlardan biridir³. Toplumun her üyesi, sosyal statüsü, etnik kökeni, malvarlığı ve maddî durumundan bağımsız olarak, doğumundan itibaren hayatının sonuna kadar medenî ilişkilere katılabilir⁴.

Türk hukuk sisteminde Aile Hukuku, Medenî Hukukun, dolayısıyla Özel Hukukun önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Kişilerin günlük yaşamlarının ve aile çevresi içindeki ilişkilerinin büyük bir kısmı Aile Hukukunun konusuna girmektedir. Bir kişinin nişanlanması, evlenmesi, bağımsız bir konut seçerek eşiyle birlikte yaşaması, mal rejimi, hısımlık, evlât edinme, velâyet, vesayet, çocuk malları, nafaka yükümlülüğü, ev düzeni, aile malları, çocukların eğitilmesi ve korunması, eşlerin boşanması ve daha birçok günlük olay, Aile Hukukunun önemli konularını oluşturmaktadır.

Rus hukuk sisteminde de Aile Hukuku Özel Hukukun bir alt dalıdır. Rus hukukunda aile ilişkileri Rusya Federasyonu Aile Kanunu, Medenî Kanun ve Rusya Federasyonu Eyaletler Kanununda düzenlenmektedir. Demokratik yaklaşıma dayalı bugünkü Rusya Federasyonu'nun Aile Hukuku, sadece Sovyetler aile hukukunun tarihî kuruluşunu değil, aynı zamanda insan haklarının korunmasını sağlayan uluslararası kuralları da yansıtmaktadır⁵.

---

³Sucu, A. (2003). Aile Kavramının Kapsamı. *Diyanet Dergisi*, 65.

⁴Nizamiyeva, O. N. (2010). *Komentarii k Semeynomu Kodeksu Rossiyskoy Federatsii (Postateyniy)*. Moskva: Prospekt Yaunevi, 5. (Низамиева, О. Н. (2010). *Комментарии к Семейному Кодексу Российской Федерации (Постатейный)*. Москва: Проспект, 5).

⁵İnternet: Makarova, G. V. (2009). *Zaklyučenje i Rastorjenje Braka po Zakonadatelstvu Rossii*. Web: <http://allpravo.ru/diploma/doc39p/>, 20 Mayıs 2014'de alınmıştır. (Макарова Г. В. (2009). Заключение и Расторжение Брака по Законодательству России, 1-2).

1.2. Türk ve Rus Hukukunda Aile Kavramı

Aile, hukukî niteliği ve yapısı itibari ile insanlık tarihinin farklı dönemlerinde önemli ölçüde değişkenlik gösteren bir kavramdır⁶. Medeniyet tarihinde aile kavramı ile ilgili tek bir tanım vermek imkânsızdır. Her devrin ve toplumun kendine özgü bir aile anlayışı vardır. Eski dönemlerdeki aile yalnız anne, baba ve çocuklardan oluşan birlikteliği değil aynı zamanda uzak ya da yakın hısımları da kapsayan bir yapıydı⁷. Bu kapsamıyla aile; belirli tarihe, siyasi, etnik ve sosyo – ekonomik duruma, aynı zamanda araştırmacının özel amacının ne olduğuna bağlı bir yapıdır⁸.

Aile, ilk olarak, aralarında kan bağı bulunan kişilerin oluşturduğu topluluk anlamına gelmektedir⁹. Ayrıca, aralarında kan bağı bulunmayan kişilerin evlenme ve evlât edinmeyle de bir aile oluşturdukları kabul edilmekle birlikte aile, aralarında kan bağı bulunan ve dolayısıyla hısımlık ilişkisi kurulan kişilerden oluşan, temel bir toplumsal kurum olarak ta tanımlanmaktadır¹⁰.

Ailenin temelini evlilik oluşturmaktadır. Evlilik ve aile, felsefe, sosyoloji, hukuk, tıp ve psikoloji gibi çeşitli bilim dallarının çalışma alanına girmektedir¹¹. Hukuk bilimi açısından, aile ve evlilik ilişkilerinin kanunî olarak önem arz eden yönleri ilgi çekmektedir¹². Hukukî anlamda evlenme, eşler arasında karşılıklı maddî ve manevî hak ve yükümlülükler doğuran, aile kurmak amacıyla erkek ve kadın arasında devlet kuruluşları nezdinde özgürce yapılan, gönüllü, eşit haklara dayalı

⁶Raşenko, A. S. (2010). Problema Opredeleniya Ponyatiya Semyi. *Naučno-İzadelskiy Tsentr Sotsiosfera*, Volgograd, 1/3. (Paşenko, A. S. (2010). Проблема Определения Понятия Семьи. *Научно-Издательский Центр Социосфера*, Волгоград: 1/3.).

⁷ Kayabaş, E. (2009). *Osmanlı Devletinde Tanzimat Dönemi İtibarıyla Aile Hukukunun Gelişimi*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1.

⁸ Kравченко, А. І. (2010). *Semya i Brak*. Moskva: Prospekt Yayınevi, 272-352. (Кравченко, А. И. (2010). *Семья и Брак*. Москва: Проспект, 272-352).

⁹Tandoğan, H. (1965). *Aile Hukuku (Ders Notları)*. Ankara, 1; Aynı yönde bkz. Ayan, S. (2004). *Evlilik Birliğinin Korunması*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 16.

¹⁰Ayan, 2004,16; Benzer bir tanım için bkz. Ayhan, R. (1991). *Aileye Yönelik Hukukî Düzenlemeler*. Ankara: Türkiye Aile Yıllığı, 81.

¹¹Makarova, 2009, 1/3.

¹²Antokolskaya, M. V. (2002). *Semeynoe Pravo*. Moskva: Yurist Yayınevi, 9. (Антокольская, М.В. (2002). *Семейное Право*. Москва: Юрист, 9).

sözleşmedir. Hukuk bilimi için aile hayatının sadece kanunî düzenlemeye tâbi olabilen kısmı ilgi uyandırmaktadır¹³.

1.2.1. Türk Hukukunda Aile Kavramı

Türklerde aile kurumunun kökenine inen araştırmacılar, başlangıçta bugünkü anlamda bir aile kurumunun bulunmadığını, karı-koca ve çocuklar arasında aile denemeyecek kadar gevşek ilişkilerin olduğunu, asıl bağlılığın klan üyeliği olup, hısımlık terimlerinin buna göre belirlendiğini öne sürmüşlerdir. Türklerde aile Türk devletlerinin bir çekirdeği ve bir temeli idi¹⁴.

Araştırmacılar eski Türkçe’de aile kavramını karşılayan herhangi bir kavramın bulunmadığı konusunda da birleşmişlerdir¹⁵. Arapça asıllı bir kelime olan “*aile*”, en geniş anlamıyla “*geçimlerini birlikte temin eden kişilerden oluşan ev halkı*” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁶. Bunun yanı sıra aile kavramına, geçindirilen, bakılan, nafakası karşılanan kişi topluluğu açıklamaları da eklenmelidir¹⁷.

Türk Hukukunda aile kavramının tanımına, ne 4721 sayılı Türk Medenî Kanununda¹⁸, ne Evlendirme Yönetmeliğinde¹⁹, ne de diğer kanunlarda yer verilmiştir. Fakat kanun koyucu 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na aile ile ilgili bir kural koymak suretiyle aile kurumuna verdiği önemi göstermiştir. Aile, öncelikle karı, koca ve varsa çocuklardan oluşur ve bu aile “*çekirdek aile*” olarak adlandırılır. Aile, 1982 tarihli Anayasası’nın 41. maddesine göre Türk toplumunun temelini oluşturur. Nitekim bu maddenin 2. fıkrası ailenin huzur ve refahını sağlama, özellikle anne ve çocukların korunması, aile planlamasının öğretimi ve uygulanmasının sağlanması için devlete gerekli düzenlemeleri yapması

¹³Paşenko, 2010, 2.

¹⁴Ögel, B. (1988). *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul:Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 162.

¹⁵Kayabaş, 2009, 1.

¹⁶İsviçre Medenî Kanunu Almanca, Fransızca ve İtalyanca olmak üzere üç dilde yazılmıştır. Her üç dilde de, aileyi ifade eden kelimeler Latince “*famillia*” asıllıdır.Bu kelimelerdeki “*famel*” kökü, uşak ve hizmetçi anlamına gelir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ünal, M. (1979). *Türk Medenî Hukukunda Aile Başkanının Sorumluluğu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 39.

¹⁷Tüzüner, Ö. (2013). Türk ve İslâm Hukuku Bakış Açısından Evlenmenin Hukukî Niteliği Hakkında İnceleme. *Ankara Barosu Dergisi*, 128;Cin, H. (1989). *İslâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 5; Hatemi, H., Serozan, R. (1993). *Aile Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 4-5.

¹⁸RG.T. 08.12.2001, S. 24607.

¹⁹RG.T. 07.11.1985, No:18921.

veteşkilâtları kurması konusunda görevler yüklenmiştir. Bu fıkrayla çekirdek ailenin tanımı yapılmaktadır²⁰.

Türk Medenî Kanunu'nda aile kavramı tek bir anlamda kullanılmamaktadır. Aile Hukuku'nda farklı aile türleri düzenlenmiştir. TMK incelendiğinde, üç farklı aile kavramına yer verildiği görülmektedir:

1.2.1.1. Dar Anlamda Aile

Dar anlamda aile sadece eşlerden (kadın ve kocadan) oluşan birliği ifade etmek için kullanılmaktadır. İki ayrı cinsten oluşan bu tür ailede karı-koca ilişkileri, eşler arasında sürekli, monogam ve tam bir hayat ortaklığı meydana getirecek şekilde öngörülmüştür²¹.

Doktrine göre dar anlamda aile “*evlilik birliği*” anlamına da gelmektedir²². TMK'da dar anlamda aile, m. 118-281 arasında, “*Evlilik Hukuku*” başlığı altında düzenlenmiştir. Bu hükümler, eşlerin malî ve şahsî ilişkileri ile karşılıklı hak ve yükümlülüklerini düzenlemektedir.

1.2.1.2. Geniş Anlamda Aile

Geniş anlamda aile, sadece eşlerden ibaret olmayıp, aynı zamanda çocukları da kapsamaktadır. TMK m. 282-363 arasında geniş anlamda aileyi ilgilendiren düzenlemelere yer verilmiştir. Bu hükümlerde, genellikle velâyet ilişkilerine, yani ana babanın çocuklar karşısındaki hak ve yükümlülükleri ile çocukların ana-babalarına karşı olan hak ve yükümlülüklerine yer verilmiştir. Geniş anlamda aileye doktrinde “*velâyet ailesi*”, “*tabî aile*”, “*çekirdek aile*”, “*ana baba ve çocuklar birliği*” veya “*aile birliği*” de denilmektedir²³.

---

²⁰Cansel, E. (1991). Türk Ailesinin Anayasanın 41. Maddesine Göre İncelenmesi. Prof. Dr. Jale Akipek'e Armağan. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi, 405.

²¹Ünal, 1979, 40.

²²Zevkliler, A., Acabey, B., Gökyayla, E. (1997). *Medenî Hukuk. Kişiler Hukuku. Aile Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınları, 697.

²³ Ünal, 1979, 40-41.

1.2.1.3. En Geniş Anlamda Aile

En geniş anlamda aile ana-babanın kendileriyle birlikte yaşamakta olan küçük çocuklardan başka, hukukî bağımsızlıklarını tamamen kazanmış olmalarına rağmen hala, yanlarında oturmaya devam eden reşit evlâtları ile bunların eş ve çocukları, ayrıca birliğe kabul edilmiş olan eşlerin, varsa, ilk evliliklerinden doğan çocuklar dâhildir. Bunlardan başka, büyük ana-baba ve torunlar veya hala, teyze, dayı, amca, diğer taraftan ise bir sözleşme nedeniyle birlikte yaşayan hizmetçi, şoför, işçi ve yardımcı gibi kişiler de dâhildir. Sonuç olarak, hangi sebeple olursa olsun bir ev başkanının otoritesi altında birlikte yaşayan kişiler en geniş anlamdaki aileyi meydana getirir²⁴. En geniş anlamda aile, TMK'da "Ev Düzeni" başlıklı m.367- 371'deyer almaktadır.

1.2.2. Rus Hukukunda Aile Kavramı

Rusça "семья"²⁵ kavramı Slav ve Hint-Avrupa kökenine sahip olup, genel olarak birlikte yaşayanlar anlamında kullanılır. Birlikte yaşayan soyun tüm bireyleri, çocuklar, ev halkı, uşaklar aile kavramına dâhildir²⁶.

Hukukî kaynaklarda aile kavramının tanımı, genel (sosyoloji) ve özel (hukukî) olmak üzere iki farklı şekilde yapılmaktadır. Genel anlamda aile, ortak hayatı, menfaati, karşılıklı bakımı karakterize eden evlilik ve hısımlık esasına dayalı birlikteliktir. Özel anlamda aile ise evlilikten kaynaklanan hak ve yükümlülüklerle sahip birlikteliktir²⁷.

Ailenin karakteristik özellikleri maddî ve manevî durumu, ahlâkî iklimi büyük ölçüde insanın yapısını, onun sosyal faaliyetlerini, vatandaşlık durumunu tayin eder. Bu özellikler aile üyelerinin birlikte yaşamaları, eşit hak ve yükümlülüklerle

²⁴Ünal, 1979, 41; Zevkliler, A., Havutçu, A., Ertaş, Ş., Gürpınar, D. (Zevkliler) (2012). *Medenî Hukuk*. Ankara: Turhan Yayınevi, 208-209; Velidedeoğlu, H. V. (1960). *Türk Medenî Hukuku. Cilt II. Aile Hukuku*. İstanbul: Sermet Matbaası, 6; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D. (2015). *Türk Medenî Hukuku. II Cilt. Aile Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 6; Hatemi, Serozan, 1993, 3; Tandoğan, 1965, 1; Ayan, 2004, 19.

²⁵ Aile

²⁶Fasmer, M. (1986-1987). *Etimoloğičeskiy Slovar Russkogo Yazıka*. Moskva: Progress Yayınevi. (Макс Фасмер. Этимологический словарь русского языка. Москва: Прогресс, 1986-1987).

²⁷Çelintseva, L.M. (2004). *Semeynoe Pravo Rossii*. Moskva: Norma Yayınevi, 3. (Пчелинцева, Л.М. (2004). *Семейное Право*. 3-е изд. Перераб. И доп. Норма– Москва); Неçаева, А. М. (2011). *Semeynoe Pravo*. Moskva: Volters Kluver Yayınevi, 6. (Нечаева, А. М. (2011). *Семейное Право: Учебник*. Москва, Волтерс Клувер. 6); Antokolskaya, 2002, 50.

sahip olmaları, ortak çocukların olması, aile üyeleri arasında karşılıklı maddî ve manevî desteğin de olmasıdır²⁸.

1.3. Türk ve Rus Aile Hukuku Tarihi

1.3.1. Türk Aile Hukuku Tarihi

Türk aile hukukunun tarihi genel olarak üç ana döneme ayrılmaktadır. Bunlar; Türklerin İslâm dinini kabulünden önceki dönem, İslâm dinini kabulünden sonraki dönem ve 1926 tarihli Türk Kanunu Medenîsi'nin kabulünden sonraki dönemdir.

1.3.1.1. Türklerin İslâm Dinini Kabulünden Önceki Dönem

İslâm dinini kabulünden önceki dönemde Türklerde aile, toplumun temeli ve en küçük birimi olarak kabul edilmiştir²⁹. Bu dönemde aile, Türk hukuk sistemi olan töre içinde kendine özgü hukuk anlayışına sahiptir. Bu anlayış yazılı olmayan hukuk kuralları yani örf ve adet (gelenek, görenekler) olarak karşımıza çıkmaktadır. Örf ve adet, eski Türklerde atalarından kalan kurallar toplamı, sosyal hayatı düzenleyen “*mecburî*” kaideler³⁰, sözlü normlar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Törenin anayasa hükmünde adalet, iyilik, fedakârlık, eşitlik, kişilik gibi değişmez prensiplerinin bulunması, aile kurumunun korunmasını ve toplumdaki mensubiyet fikrinin pekiştirilmesini sağlamaktadır. Ailenin devamlılığı töre tarafından güvence altına alınmıştır³¹.

Eski Türklerde, baba hâkimiyetine dayanan patriarkal³² aile tipi söz konusudur. Ailenin esas çekirdeğini baba, oğul ve torunları oluşturuyordu. Evlenip giden kızlar ile onların çocukları aileden sayılmazdı³³.

²⁸Ryasentseva, V. A. (1982). *Sovetskoe Semejnoe Pravo*. Moskva, 64. (Рясенцова, В. А. (1982). *Советское Семейное Право*. Москва, 64); Kuznetsova, 1999, 10.

²⁹Mandaloğlu, M. (2011). İslâmiyet'ten Önce Türklerde Aile Hukuku. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 133; Kayabaş, 2009, 2.

³⁰Kafesoğlu, İ. (1993). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınlar, 233; Mandaloğlu, 2011, 135.

³¹Kafesoğlu, 1993, 235; Mandaloğlu, 2011, 136.

³²Ataerkil. Ataerkillik, erkek otoritesine dayanan bir tür toplumsal örgütlenme düzeni. Ayrıntılı bilgi için bkz. Web: <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ataerkillik> (15 Haziran 2015'de alınmıştır).

³³Ögel, B. (2001). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 237.

İslâm dinini kabulünden önce ailenin oluşması evlenme yoluyla gerçekleşmektedir. Evlenmede tarafların rızasından başka ana ve babanın da rızası aranmaktadır. Ancak ana ve baba evlenecek erkek veya kızlarının tercihini dikkate alırlar³⁴. Bu dönemde evlenmenin önemli şartlarından biri de erkek veya ailesi tarafından kızın babasına veya ailesine bir miktar malın verilmesidir³⁵. Bu mal veya bedel eski Türklerde “*kalın*” olarak isimlendirilmiştir. Kalın, kızın evlenmede satın alma bedeli değil, sadece kızın yetiştirilmesi ve terbiyesi için yapılan masrafların karşılığı olarak sayılırdı. Ayrıca kalının ödenmesi sonucunda velâyet hakkının babadan çıkması da önem taşımaktadır. Çünkü kalını ödenen kızın babasının üzerinde velâyet hakkı bulunmamaktadır³⁶.

Eski Türklerde “*çeyiz*”, kalın kadar önemlidir. Kalına karşılık olarak kız tarafı da çeyiz yapmak zorundadır. Çeyiz, baba malından kıza düşen bir paydır. Çeyizin miktarı en az kalının yarısı kadar olmalıdır. Böylece kalın ve çeyizin varlığı ailenin bütünlüğünü koruyan şartlardan biri olarak kabul edilmekte ve hukukî açıdan önem taşımaktadır. Evlilikte bu tür ödemeler bütün geleneksel kırsal toplumlarda rastlanan bir özelliktir³⁷.

Eski Türk Aile Hukukunda kadına önem verildiği görülmektedir. Kadın, babasının veya kocasının velâyeti altında olmasına rağmen, askerlik ve devlet memuriyeti hariç, toplumsal ve dinî hayatta önemli bir rol oynamaktadır³⁸. Kadına verilen önem, ceza hukuku uygulamalarında da görülmektedir. Meselâkadına karşı işlenen suçlar ölüm cezası ile cezalandırılmıştır³⁹.

1.3.1.2. Türklerin İslâm Dinini Kabulünden Sonraki Dönem

Osmanlı hukuku gerek kamu gerekse özel hukuk alanlarında esas itibariyle İslâm hukukuna dayanmaktadır. Özel hukukun en önemli bölümlerinden birisi olan aile hukuku, tabiatıyla şer’î hukuk içerisinde yer almaktadır. İslâm Hukuku

³⁴ Cin, 1989, 273.

³⁵ Ögel, 2001, 263.

³⁶ Mandaloğlu, 2011, 143-144.

³⁷ Öztan, B. (1998). *Resmî Nikâhtan Sonra Yapılan Mehir Anlaşması Geçerli midir?* Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. Ankara, 390; Aydın, M. A. (1995). *Türk Hukuk Tarihi*. İstanbul: Hars Yayıncılık, 36.

³⁸ Cin, 1989, 272.

³⁹ Mandaloğlu, 2011, 133.

kaynaklarında Aile Hukuku, “*nikâh-talak*” ve “*münâkehat-mufârakât*” başlıkları altında incelenir⁴⁰.

İslâm dini kabul edildikten sonra Türk Aile Hukuku eski “*Fıkıh*” kitaplarına göre açıklanmıştır. İslâm hukukçuları, aile hukuku ile ilgili hükümleri, İslâm hukukunun dörtlü tasnifi içinde “*münâkehat*” bölümünde derlemişlerdir. Mecelle, “*âlemin mevcut nizâmi insanoğlunun devamına; insanlığın bekâsı da evlenme müessesesine bağlıdır*” ifadesine yer vermektedir. Bu bölümler arasında yer alan aile hukukunun iki önemli özelliği vardır. İlki aile hukuku konusunda 986 yıllık Türk hukuk tarihi boyunca Şer’î hükümler esas alınmış ve örfi hukukun tesiri ancak bazı istisnai konularda görülmüştür. İkincisi ise 1917 yılına kadar aile hukuku hususunda tek kaynak fıkıh kitapları ve fetva mecmuaları olmuştur⁴¹.

Osmanlı döneminde evlenme müessesesi, kaynağını dinden almış olmakla beraber, tatbikatı itibarıyla, devletin müdahalesinden uzak, tamamen hususî bir konu olarak görülmüştür⁴². Gerçekten de, Osmanlı döneminde evlilik; alım-satım, kira sözleşmesi gibi özel bir sözleşme sayılmaktadır. Boşanma ise özel duruma bağlı olup, tamamen erkeğin iradesine bırakılmıştır. Baba hâkimiyeti altında yaşayan kız evlât, ergin olduktan sonra bile tam fiil ehliyetine sahip olmadığı için, babasının iznini almadan ne bir mal satabilir ne de edinebilir. Evli kadının da fiil ehliyeti koca lehine olmak üzere kısıtlanmıştı. Çocukların velâyeti de tek başına babaya aitti⁴³.

İslâm hukukuna göre yapılan bir evlilikte rıza dışında aranan ikinci şart, sadakat veya mehir denilen bir miktar paranın kadına verilmesidir. Mehir müessesesi İslâm’dan önce kadının satış bedeli olarak kabul edilirdi. İslâm dini bu âdeti kadının lehine değiştirmiştir. Bu bağlamda mehri doğrudan doğruya kadının almasını emrederek, kız babalarının veya hısımlarının almasını kesinlikle yasaklamıştır. Bu müessese kadını erkeğin tek taraflı boşama yetkisine karşı korumaya yönelik ve kanunî bir borç olarak öngörülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu’nda İslâm Hukuku’nun yürürlükte olduğu süre içinde mehir bazı

⁴⁰Aydın, M. A. (1985). *İslâm- Osmanlı Aile Hukuku*. İstanbul: İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 57.

⁴¹Akgündüz, A. (2012). *Özel Hukuk-I. (Şahsin Hukuku –Aile Hukuku)*. İstanbul: İmak Ofset Basım Yayın, 236.

⁴²Velidedeoğlu, 1960, 7.

⁴³Tekinay, S. S. (1990). *Türk Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 3.

yörelerde evlenme akdinin yapılabilmesi için zorunlu bir şart olarak değil, evlenme akdinin bir sonucu olarak yorumlanmıştır⁴⁴.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında, İstanbul'da "Fıkıh" esaslarından hazırlanmış ve yayınlanmış olan 25 Ekim 1917 tarihli Hukuk-î Aile Kararnamesi ve bu konudaki Nizamname, Türk Aile Hukukunun kodifikasyonu açısından önemli bir adım olarak değerlendirilmelidir⁴⁵. Fakat bu Kanun ile aile hukukunun tamamı değil, sadece evlilik hukukuna dair "Evlenme", "Boşanma", "Evliliğin Umumi Hükümleri", nafaka (m. 10,11) ve velâyet (m. 92-101,150-154) meseleleri düzenlenmiştir. Böylece aile hukukunun "Karı koca mal idaresi", "Hısımlar" ve "Veraset" ile ilgili konuları kapsam dışında kalmıştır⁴⁶.

1917 Hukuk-î Aile Kararnamesi'nin getirdiği yeniliklerden biri nişanlanma müessesesidir. Türk hukukunda nişanlanmayı ilk tanıyan ve bugünkü esaslara uygun olarak ilk düzenleyen kanun 1917 Hukuk-î Aile Kararnamesi'dir. Dikkat çeken başka bir özellik de, kararname ile evlenme için belli bir yaş sınırı öngörülerek İslam Hukuku'nda evlenme ehliyetinin temelleri oluşturulmuştur. Buna göre, evlenecek erkeklerin onsekiz, kadınların ise onyediyi yaşını doldurmuş olmaları şartı getirilmiştir. Ancak bu yaş sınırlarını doldurmamış olan erkek veya kadın hâkime başvurarak evlenmesine izin verilmesini isteyebilirdi. Böyle bir istekte bulunmak için, erkeklerin en az on iki, kadınların ise dokuz yaşını doldurmuş olmaları gerekirdi (m. 4-6). Diğer taraftan akıl hastalarının evlenmesi yasaktı (m. 9)⁴⁷. Bununla birlikte, Nizamnameye Hristiyan ve Yahudilerin evlilik ilişkilerini düzenleyen hükümler konulmuştur. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nde müslüman olmayan toplulukların aile hukukuna ilişkin sorunları tamamen kendi dinîhukuk kurallarına göre çözüme kavuşturulmuştur⁴⁸. Fakat Hukuk-î Aile Kararnamesi çok uzun süre yürürlükte kalmamış ve hukuk çevrelerince fazla

⁴⁴Köteli, A. (1991). *Evliliğin Hukukî Niteliği ve Evlilik Dışı Beraberlikler*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 129; Öztan, 1998, 391.

⁴⁵Ünal M. (1977). Medenî Kanun'un Kabulünden Önce Türk Aile Hukukuna İlişkin Düzenlemeler ve Özellikle 1917 tarihli Hukuk-î Aile Kararnamesi. *AÜHFD*, 231.

⁴⁶Ünal, 1977, 225.

⁴⁷Ünal, 1977, 227.

⁴⁸Hatemi, H., Ögüztürk Kalkan, B. (2014). *Aile Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 5; Velidedeoğlu, 1960, 8.

tanınmamıştır. Buna rağmen 1953 yılına kadar Suriye, Ürdün ve Lübnan'da uygulanmıştır⁴⁹.

1.3.1.3. 1926 Tarihli Türk Kanun-u Medenîsi'nin Kabulünden Sonra

4 Ekim 1926 tarihinde İsviçre Medenî Kanunu esas alınarak, 743 sayılı Türk Kanun-u Medenîsi yürürlüğe girmiştir⁵⁰. Böylece eski sistem sona ermiş ve esas itibariyle kadın erkek eşitliğine dayanan, özellikle kadının durumunun iyileştirilmesine yönelik yeni bir aile hukuku sistemi getirilmiştir. Bu sistemde aile müessesesi, devleti ilgilendiren sosyal bir müessese olarak görülmüş ve buna göre düzenlenmiştir⁵¹.

Türk aile hukuku, Atatürk inkılâpları açısından da önem taşımaktadır. Çünkü yeni aile hukukunda, eski hukuk düzeni terk edilerek laik Cumhuriyetin yapısına uygun modern bir hukuk sistemi oluşturan Atatürk'ün Türk Hukuk İnkılâbı, en çarpıcı biçimde kendisini göstermektedir. Zira Osmanlı Hukukundan yeni laik hukuk düzenine geçişte, en köklü ve kapsamlı değişiklikler Aile Hukukunda yapılmıştır. 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsini yürürlükten kaldıran 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda da en köklü değişiklikler yine aile hukukunda yapılmıştır⁵².

Eski Medenî Kanundaki, kocanın evlilik birliğinin başkanı olması, ortak konutu seçme hakkının kocaya ait olması, velâyetin yürütülmesinde eşlerin anlaşamaması halinde kocanın oyuna üstünlük tanınması (m. 263/II), karının kocanın borcuna kefil olmasının hâkimin onayına bağlı olması (m. 169) kadın-erkek eşitliği bakımından eleştirilen konulardı. Ancak bu hükümlerin de evli kadınları koruma amacına yönelik olduğundan şüphe yoktur. Eleştirilen konuların hiçbirine yeni Medenî Kanunda yer verilmemiştir. Dolayısıyla yeni Medenî

---

⁴⁹Ünal, 1977, 212.

⁵⁰RG. T. 04.04.1926, S. 339.

⁵¹Velidedeoğlu, 1960, 8.

⁵²Zevkliler, Havutçu, Ertaş, Gürpınar, 2012, 210.

Kanunun kadın-erkek eşitliğini sağladığı düşünülmektedir ve önceki kanunun aksine, karıyı kocaya karşı korumaya yönelik hükümler çıkarılmıştır⁵³.

Yeni Medenî Kanunda evlenme yaşı hem kadın, hem erkek için onyeddi olarak kabul edilmiş; olağanüstü evlenme için ise onaltı yaşının doldurulmuş olması şartı getirilmiştir (TMK m. 124). Ayrıca yasal temsilcinin evlenmeye izin verme konusundaki yetkisini kötüye kullanması halinde, evlenme talebinde bulunan küçüğün mahkemeye başvurarak hâkimden izin alması imkânı getirilmiştir (TMK m. 128)⁵⁴. Diğer taraftan evlenmesinde tıbben sakınca bulunmadığını belgeleyen akıl hastalarına evlenme yolu açılmış (TMK m. 133) ve onur kırıcı davranış adı altında yeni ve özel bir boşanma sebebi kabul edilmiştir (TMK m. 162).Terk sebebiyle boşanmada mevcut 3 aylık süre 6 aya çıkarılmıştır (TMK m. 164). Burada amaç eşlerin barışma ümitlerini uzatabilmek ve onlara daha uzun süre düşünme fırsatı vermektir⁵⁵.

Erkeğin yoksulluk nafakası isteyebilmesi için kadının refah halinde bulunması şartı kaldırılmış; boşanma davası devam ederken eşlerden birinin ölümü halinde mirasçılardan davaya devamı ve hayatta kalan eşin kusurlu olduğunun anlaşılması durumunda bu eşin ölen eşe mirasçı olamayacağı kabul edilmiştir (TMK m. 181).

Türk Medenî Kanun'da kadın-erkek eşitliği ön plana çıkarılarak kadının yerleşim yerinin, kocanın yerleşim yerine bağlanması esası terk edilmiştir⁵⁶.Ayrıca aile birliğini temsile her iki eşin de yetkili ve bu yoldaki borçlardan her iki eşin de birlikte sorumlu olmaları; aile konutu üzerinde hakkı olmayan eşe birtakım hak ve yetkilerin tanınması; ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından gerekli olduğu ölçüde eşin belirli malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlandırılması; aile konutu ve ev eşyası üzerinde mal rejimi çerçevesinde değişik şartlarla eşe yasal alım hakkı tanınması; karının kocası lehine yapacağı işlemler için hâkimin

⁵³İnternet: Ulusoy, E. *Modern Türk Hukukunun Oluşumu ve Gelişimi*. Web:<http://archiv.jura.uni-saarland.de/turkish/Ulusoy.html> 20 Haziran 2015'de alınmıştır.

⁵⁴Başpınar, V. (2003). Türk Medenî Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz, *AÜHFĐ*, C.LII, Sayı 3, 83.

⁵⁵Bkz. Başpınar, 2003, 84.

⁵⁶Eski Medenî Kanun m. 21'e göre: "Kocanın ikametgâhı karının ve ana ve babanın ikametgâhı velâyetleri altındaki çocuğun ve mahkemenin bulunduğu yer vesayet altındaki kimsenin ikametgâhı addolunur." Ayrıntılı bilgi için bkz. Başpınar, 2003, 79-101.

onayının aranmaması ve eşler arasında cebri icra yasağının kaldırılması önemli yeniliklerdendir⁵⁷.

Türk Medenî Kanunu'nda eşlerin mallarının yönetimi ile ilgili olarak eski MK'da olduğu gibi yasal mal rejimi ve seçimlik (akdi) mal rejimi esas benimsenmiştir. Fakat TMK'na göre olarak ikiye bölünmüştür. Kanuna göre, yasal mal rejimi “*edinilmiş mallara katılma*” (TMK m. 202) rejimidir. Seçimlik mal rejimleri ise “*mal ayrılığı*” (TMK m. 242-243), “*paylaşmalı mal ayrılığı*” (TMK m. 244-255) ve “*mal ortaklığı*” (TMK m. 256-281) rejimidir. Yeni düzenlemede, eski Medenî Kanunda yer alan “*mal birliği*” rejimi kabul edilmemiştir (Eski MK m. 191-210)⁵⁸.

1.3.2. Rusya Federasyonu Aile Hukuku Tarihi

Rusya Federasyonu Aile Hukuku tarihi, üç döneme ayrılarak incelenebilir. Bunlar; Eski çağlardan Ekim Devrimine (7 Kasım 1917) kadar olan Rusya Aile Hukuku; Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) Dönemi (1917-1995) ve SSCB'nin dağılmasından sonra olan Rusya Aile Hukuku ile Rusya Federasyonu'nun modern dönemidir.

1.3.2.1. Eski Çağlardan Ekim Devrimine (7 Kasım 1917) Kadar Olan Dönemde Rus Aile Hukuku

Slav kabilelerinin evlilik ve aile ilişkilerinin düzenlenmesine ilişkin bilgiler dağınık ve az sayıda kaynakta karşımıza çıkmaktadır. Vakayinamelerden bilindiği üzere, aile ilişkileri, şamanlık dinine bağlı olan adetler ve gelenekler ile düzenlenmektedir. Meselâ gelinin rızası olmadan kaçırma, çok evlilik gibi geleneklerin bulunmasında durum böyledir⁵⁹.

Eski Rusya'nın ilk basılı hukuk kaynakları Bizans ve Rusya arasında akdedilen antlaşmalardır. Slav kabilelerinin Hıristiyanlığı kabulü ile birlikte, evlilik

⁵⁷İnternet: Ulusoy, E. Modern Türk Hukukunun Oluşumu ve Gelişimi. Web:<http://archiv.jura.uni-saarland.de/turkish/Ulusoy.html> 20 Haziran 2015'de alınmıştır.

⁵⁸Başpınar, 2003, 87.

⁵⁹İnternet: Farhaddinov, Y. F., Kamalidinov, R. R. Etapı Razvitiya Semeynogo Pravo Rossiyskoy Federatsii. Web:<http://tisbi.org/home/science/journal-of-tisbi/2000/4/25/> 6 Temmuz 2014'de alınmıştır. (Фархудинов, Я.Ф., Камалдинов, Р. Р. Этапы развития Семейного право Российской Федерации).

ve aile, kanonik (kilise) kurallarına dayanan Bizans hukuk kurallarından etkilenmiştir. Bunun sonucunda Aile Hukuku'nda çok eşlilikten (poligami) vazgeçme, tek eşlilik (monogami), evlenmenin sona ermesinin zorlaştırılması, karı koca eşitsizliğinin kaldırılması, evlilik dışı doğmuş çocukların haklardan yoksun bırakılması gibi yeni ilkeler yerleşmiştir⁶⁰.

Kiev Rus bölgesinde Nomocanon⁶¹ yürürlükte bulunmaktaydı. Nomocanon XIII. yüzyıldaki yazılı kaynaklardan biri olan ve “*Eski Rus Kormçey Kitabı*” olarak anılan kitabın temelini oluşturmaktaydı. Bu kitap ortaçağ Rusya'sında din hukukunun temel kaynağı olarak belirlenmişti ve bu kaynakta kilise nikâhı getirilmiş olup, ayrıca putperestliğe ait “*su kenarı töreni*”⁶² gibi gelenekçi tören usulü evlilikler kaldırılmıştır. Nişanlanma nikâh töreninin öncesinde yer almaktadır. Ayrıca evlenme yaşı erkek için onbeş, kadın için on iki yaş olarak belirlenmiş, yakın hısımlar ile evlilik yasaklanmış, monogami prensipleri ve evlilik özgürlüğü kabul edilmiş, evlenme yapılırken tanıklık kurumu oluşturulmuş, evliliğin sonlandırılması zorlaştırılmıştır. Boşanma, genellikle eşler arasında şiddetli geçimsizlik olunca, kadının kısırlılığı, eşlerden birinin gaipliği veya tedavi edilemeyen hastalığının varlığı gibi sebeplerden dolayı meydana gelir. En sık boşanma nedeni ise eşlerden birinin keşişliği kabul ettiği halde görülürdü⁶³.

XVI. yüzyılda, aile ilişkileri, anne, baba ve çocuklar, eşler arasındaki ilişkiler “*Domostroy*” adlı kanun dergisi ile düzenlenmiştir⁶⁴. Domostroy hukukî bir kararname değil, sadece ahlâkî ve etik davranışları ile ahlâk dersi metinlerini sistematize etmiş ve resmileştirmiş bir kanun dergisidir. Domostroy, gayri meşru çocukların doğrulmasına, kadın erkek arasındaki evlilik dışı cinsî ilişkilere karşı çıkmaktadır. Eşlerden birinin uzun süreli yokluğu, ölümü veya münzevi hayat

⁶⁰Palkina, T. N. (2009). *İstoriya Regulirovanie i Razvitie Liçnix İmuşestvennix Otnoşeniy v Semeynom Prave*. Moskva, 14-17. (Палькина, Т. Н. (2009). *История Регулирование и Развитие Личных Имущественных Отношения и Развития Личных Отношений в Семейном Праве*. Москва, 14-17.)

⁶¹Nomocanon (Yunanca Νομοκάνων- hukuk kuralı) -VI-VII yüzyıllarda hazırlanan Bizans kilise kuralları ve kiliseye ait İmparatorluk kararnameleleri koleksiyonlarını ifade eder (Номоканон).

⁶²Su kenarı töreni, Slav putperestlerine ait düşün törenidir. Bu törende, gelin su kenarına götürülüp, kendisine şeytanların onuruna bir bardak su içirildikten sonra, yüzük ve kemeri suya atılırdı. (...ведут невесту к воде, когда выдают замуж, пьют чашу в честь бесов, кидают в воду кольца и пояса.) Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Antokolskaya, 2002, 48.

⁶³Neçayeva, 2011, 55; Antokolskaya, 2002, 50.

⁶⁴Domostroy – insan ve aile yaşamının tüm alanlarında danışmanlık ve yönlendirmeye ait sosyal, aile, ekonomik ve dinî konular da dahil olmak üzere kurallar toplanmasını ifade eder (Домострой).

yaşamayı, tedavisi olmayan bir hastalığa yakalanması, zina yapması vs. gibi sebeplerin varlığında boşanmaya başvurulabilmektedir⁶⁵.

Evlilik ve aile ilişkilerinin düzenlenmesinde büyük değişiklikler I. Peter İmparatorluğu ve reformları döneminde meydana gelmiştir. Bu dönemde dünyevî hukukun rolü artmıştır. Bu dönemde gönüllü evliliğin resmî niteliği sona ermiş; akıl hastalığı bulunan kişilere evlilik yasağı getirilmiştir. Nişanlanma müessesesi sona ermiştir. Evliliğin azamî yaşı seksen yaş ile sınırlandırılmıştır. Farklı mezheplerden olan Hıristiyanlara yeminlerini birleştirme imkânı verilmiştir⁶⁶.

İmparatorluk döneminde, hısımlar arasındaki evlilikler daha katı şekilde yasaklanmış, evlilik yaşı yükseltilmiş, eşlerin yaşından bağımsız olarak zorunlu ebeveynin izni aranmıştır. Düğünden önce duyuru yapılma şartı getirilmiştir. Sivil veya askeri hizmette bulunanların evlilik için üstlerinden izin alması aranmıştır. İki eşlilik sebebiyle mahkûm olanlara evlenme yasağı getirilmiştir. Fakat Rusya'da yaşayan Müslümanların çok eşli evliliklerine izin verilmiştir⁶⁷.

1.3.2.2. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) Dönemi(1917-1995) ve SSCB'nin Dağılmasından Sonraki RusAileHukuku

7 Kasım 1917 tarihinde Rusya'da Ekim Devrimi gerçekleştirilmiştir. Hükümeti ele geçiren Bolşevikler'in hedeflerinden biri, kiliseyi devletten ayırmak, devrim öncesindeki tüm ayrıcalıkları ve kanunları kaldırmaktı. Bu sebeple, Sovyet dönemindeki aile hukukunun tarihi başlangıcı, Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti (RSFSC)'nin 18 Aralık 1917 tarihli "*Resmî nikâh, çocuklar ve defter tutma hakkında*" kararname ve 19 Aralık 1917 tarihli "*Boşanma hakkında*"

⁶⁵ Semenova, O. P. (2006). *Razvitie Semeyno-Braçnix Otnoşenii v Drevnerusskom Gosudarstve*. Moskva, 12-16. (Семенова, О. П. (2006). *Развитие Семейно-Брачных Отношений в Древнерусском Государстве // История Государства и Права*. Москва, 12-16).

⁶⁶ İnternet: Становление института брака в России, государствах - участниках СНГ и Балтии. Web: http://advokatbel.ru/articles/formation_of_the_in_stitute_of_marriage_in_russia.html, 10 Ocak 2014'de alınmıştır.

⁶⁷ Nolde, A. E. (1914). *Oçergi İstorii Mestnix Grajdanskix Zakonov Pri Grafe Speranskom*. Sankt-Peterburg: İsta Yaıınevı, 123 (33). (Нольде, А.Э. (1914). *Очерки По Истории Местных Гражданских Законов При Графе Сперанском. Кодификация Местного Права Прибалтийских Губерний*. Санкт- Петербург: Иста, 123(33)).

*kararnameye*⁶⁸ dayanmaktadır. Sözü geçen ilk kararnameye göre, evlenme yaşı erkek için onsekiz, kadın için onaltı yaş olarak tayin edilmiştir (m. 2). Dinî eğilimlerden bağımsız olarak evlilik sözleşmesi nüfus müdürlüğünde yapılmaktadır (m. 3). Boşanma için sadece eşlerden birinin başvurusunda bulunması yeterli görülmüştür (m. 1). Boşanma davaları yerel mahkemelere bırakılmıştır (m. 2)⁶⁹.

Bolşevik devriminden sonra, 1926 yılında yayınlanan Sovyet Aile Kanunu, devrimin felsefesine uygun olarak devletin ve kilisenin etki alanlarını ayırarak evliliği kilisenin yetkileri dışına çıkarıp bunu devletin organlarına verdi. 1926 tarihli Kanun'un m. 52 uyarınca "*Dinî merasimlere uygun olarak, kilise mensuplarının huzurunda yapılan evlenmeler medenî nikâhtan kaynaklanan hükümlerin hiçbirisini doğurmayacaktır*". Bu düzenlemeye göre dinî evlilikler yasak değildir ve isteyen herkes kilisede de evlenebilir ancak bu evliliklerin hukukî geçerliliği bulunmamaktadır. Ayrıca kanuna eklenen geçici bir hükümlerle, 1917 devriminden önce yapılan geleneksel nikâhlara da geçerlilik tanınıyordu. Yeni kanunla birlikte evlilik şartları oldukça basitleştirilmiştir. Buna göre evlenmek isteyen nişanlıların evlenme iradelerini ister yazılı, ister sözlü olarak yetkili memura bildirmelerinden sonra memur, onların bu beyanlarını evlilik kütüğüne kaydettikten sonra nişanlıların evlenmiş olduklarını beyan eder ve evlenme işlemi böylece tamamlanmış olurdu⁷⁰.

Rusya Merkezi Yönetimi Kurulu⁷¹ tarafından 19 Kasım 1926 tarihinde "*Evlenme, Aile ve Vesayet Hakkında Kanun*⁷²" kabul edilmiş, 01 Ocak 1927 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Bu kanun evlenme konusunda yeni düzenlemeler getirerek devrimin objektifleri doğrultusunda bir adım daha atıyordu. Tescil evliliğin esaslı koşulu olmaktan çıkarılıyordu. Evliliği tescil ettirip ettirmemek, tamamen eşlerin iradelerine bırakılıyordu. Böylece tescilin kurucu olmaktan çıkarılıp, ispat

⁶⁸İnternet: 18.12.1917 tarihli, No.11 sayılı "*Resmî nikâh, çocuklar ve defter tutma*" ve 19.12.1917 tarihli, No.10 sayılı "*Boşanma*" hakkında RSFSC Kanunu (18.12. 1917). Web:<http://academic.ru/>, 15 Haziran 2015'de alınmıştır. ("О гражданском браке, о детях и о ведении книг актов гражданского состояния". Собрание узаконений РСФСР 1917 №11 С-1 160, 19 дек. 1917 "*О расторжении брака*" Собрание узаконений РСФСР 1917 №10 Сг 152).

⁶⁹İnternet. Sovyet Aile Kanunu 1917-1922. Web:<http://museumreforms.ru/content/sovetskoe-semeinoe-pravo-1917-1922>, 20 Haziran 2015'de alınmıştır.

⁷⁰Köteli, 1991, 7.

⁷¹RSFSC'nin Yasama, düzenleyici ve denetleyici organı (1917-1937).

⁷²1926, No.82 Ci 612 sayılı "*Evlenme, Aile ve Vesayet Hakkında Kanun*". (Собрание узаконений РСФСР 1926 No.82 Ci 16). Ayrıntılı bilgi için bkz. Antokolskaya, 2002, 69.

fonksiyonu görmek üzere tarafların iradesine terk edilmesi söz konusu olmaktadır. Evlilik yaşı erkek ve kadın için onsekiz yaş olarak belirtilmiştir. Ayrıca boşanma işlemleri mahkemeye başvurmadan Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğünde gerçekleştirilirdi (m. 116). Yeni düzenlemeler ergin olmayan çocukların evlât edinme olasılığını getirdi. Nitekim evlât edinme işleri velâyet vesayet organları tarafından gerçekleştirdikten sonra vatandaşlık durumu kayıt müdürlüğünde tescil edilirdi. Bu kanun 1968 yılına kadar uygulanmıştır.

30 Temmuz 1969 yılında yürürlüğe giren “*Aile ve Evlenme Hakkında Kanun*⁷³” ile evlilikte tescil ve şeklî zorunluluğu yeniden getirilmiş; böylece, 1927 tarihli kanunun tescil edilmeyen evliliklere de tescilli evlilikler gibi geçerlik tanıyan hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır. 1969 tarihli Kanun gereğince evlenme sözleşmesi, nüfus sicilini tutmakla görevli devlet dairesinde yapılır. Evlenme başvurusu ile sözleşme arasında en az bir aylık sürenin geçmesi gerekir. Tören ve tescil, evlenme sözleşmesinin kurucu unsurlarıdır⁷⁴.

1.3.2.3. Rusya Federasyonu’nun Modern Dönemi Aile Hukuku

Rusya Aile Hukukunun, sadece yeni Aile Kanunu kapsamında değil, aynı zamanda Anayasa düzeyinde de nitelendirilmesi gerekir. Bu sebeple, Rusya Federasyonu Anayasası hükümlerinin birçoğunda, doğrudan veya dolaylı olarak aile hukuku kurumlarına yer verilmektedir. Böylece aile, anne, baba ve çocuk için devlet desteği sağlanmaktadır⁷⁵.

Anayasa hükümleri gereğince, ailede erkek ve kadın eşit hak ve özgürlüklere ve bunların gerçekleştirilmesi için eşit imkânlarla sahiptirler. Çocuklara bakma, onların eğitimi ebeveynlerin eşit hak ve ödevleridir. Ergin çalışabilen evlâtlar çalışamayan ebeveynlerine bakmakla yükümlüdürler⁷⁶.

⁷³ RSFSC Rusya Yüksek Kurulu 1969, No. 32, S. 1089 (Всероссийский Верховный Совет РСФСР 1969, No.32 Ст.1089). Ayrıntılı bilgi için bkz. Antokolskaya, 2002,78.

⁷⁴Antokolskaya, 2002, 79.

⁷⁵Vişnyakova, A. V. (2011). *Komentariy k Semeynomu Kodeksu Rossiyskoy Federatsii* (Postateyniy). Moskova, Kontrakt Yaınevi, 15-16. (Вишнякова, А. В. (2011). Комментарий к Семейному Кодексу Российской Федерации (Постатейный). Москва. Юридическая фирма “Контракт” 15-16).

⁷⁶RF Anayasası, Bölüm II, m. 38.

8 Aralık 1995'te Devlet Duması⁷⁷ tarafından yeni bir Aile Kanunu kabul edilmiştir⁷⁸. Kanun toplam sekiz bölümden oluşmaktadır. Bunlar, temel kavramlar, evlenme ve boşanma, eşlerin hak ve yükümlülükleri, ebeveynlerin ve çocukların hak ve görevleri, aile üyelerinin bakım ve yükümlülükleri, yoksul çocukların eğitim biçimleri, yabancı uyruklu ve vatansız kişileri kapsayan aile ilişkileri ve aile hukukunun uygulanması şeklinde sıralanabilir. Ayrıca yeni Aile Kanunu'nda evlenme sözleşmesine dair hükümlere, ergin olmayan çocukların hakkı, nafaka ve evlât edinmeye dair hükümlere yer verilmektedir⁷⁹.

Aile Kanunu, evlenme ve boşanmanın yanı sıra aile üyeleri arasındaki şahsî, maddî ve manevî ilişkileri de düzenler. Ayrıca aile ilişkilerine ait kanunlar eşleri, çocukları, bazı durumlar ve sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla Rusya Federasyonu Aile Kanunu'nda öngörülen hısımlar ve diğer kişiler arasındaki ilişkileri, aile bakımını, himaye yardımı dışında kalmış çocukları da kapsamaktadır⁸⁰.

1.4. Türk ve Rus Hukukunda Evlenmenin Tanımı

1.4.1. Türk Hukukunda Evlenmenin Tanımı

Evlenme, nişanlıların evlilik birliğini meydana getirmek amacıyla yaptıkları hukukî işlemdir. Evlenmenin temel amacı, sadece cinsî birliktelik değil, aynı zamanda bir hayat ortaklığı oluşturmaktır. Çünkü eşler evlilik birliğini, bütün bir hayatı birlikte geçirmek, hayatın acı ve tatlı yönlerini birlikte yaşamak amacıyla kurmaktadır⁸¹.

Evlenme bir hukukî işlem olarak, kadın ile erkek arasında bazı sonuçlar doğurmaktadır. Bu hukukî sonuçlar çok kapsamlı ve etkili olmaktadır. Çünkü

⁷⁷Rusya Federasyonu Yasama Organı.

⁷⁸Federal Kanun, T. 27.01.1996, N. 223, 17 Sayılı Rusya Gazetesi'nde yayınlanmıştır.

⁷⁹Antokolskaya, 2002, 78.

⁸⁰RFAK m. 2: Aile Kanunu kapsamında düzenlenen ilişkiler :“*Aile Kanunu evlenme şartlarını ve yollarını, evliliğin sona ermesini ve geçersiz sayılmasını belirler; aile üyeleri arasında maddî ve manevî ilişkileri düzenler: eşler, ebeveynler ve çocuklar, yanı sıra Aile kanunu, bazı hal ve şartlarda kişilerin diğer hısımlar arasındaki veya daha başka kişilerin arasındaki ilişkileri ve anne baba bakımından yoksun çocukların evlât edinilmesine dair hükümleri düzenler*”.

⁸¹Oğuzman, K., Dural, M. (2001). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 57; Öztan, B. (2004). *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 95; Esat, Ş. (1979). Aile Kavramı ve İslâm Hukukunda Evlenme. *Adalet Dergisi*, 1-2, 2; Köprülü, B., Kaneti, S. (1989). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 62; Velidedeoğlu, 1960, 49.

evlenme eşler arasında manevî bir bağ kurmakla birlikte iktisadî bir birliktelik de oluşturmaktadır⁸².

Tarihin her döneminde özel önem gösterilen bir işlem olmasına rağmen, Türk Medenî Kanununda, evlilik kavramının tanımı yapılmamıştır. Evlendirme Yönetmeliği'ne göre ise; bir kadın ve bir erkeğin usulüne uygun şekilde, yetki verilmiş bir memur önünde bir aile kurmak amacı ile yapmış oldukları medenî hukuk sözleşmesine “evlenme” denir (m. 2/II). Fakat doktrinde evlenmenin temel unsurlarına ilişkin bazı ortak görüşler bulunmaktadır⁸³. Bu tanımlardan birine göre evlenme, farklı cinsiyetten iki kişinin iradelerini beyan ederek, tam ve sürekli bir hayat ortaklığı kurmak üzere, hukukun aradığı şartlara uygun olarak hayatlarını birleştirilmesidir. Diğer bir tanıma göre ise evlenme, nişanlıların evlilik birliğini oluşturmalarını sağlayan hukukî işlemidir⁸⁴.

Aynı cinsiyetten kişiler arasında yapılan evlenme, Türk Hukukunda kamu düzenine aykırı kabul edilmektedir⁸⁵. Buna rağmen her nasılsa aynı cinsiyetten iki kişi arasında evlenme gerçekleşmişse, bu evlilik yokluk yaptırımına tâbi olur⁸⁶.

1.4.2. Rus Hukukunda Evlenmenin Tanımı

Rusya Federasyonu Aile Kanunu'nda evlenme tanımlanmamıştır. Fakat söz konusu hükümleri dikkate alındığında evlenmenin bir kadın ile bir erkek arasında gönüllülüğe ve eşit haklara dayalı olarak yapılan, hak ve yükümlülükler getiren birliktelik olduğu sonucuna varılabilir. Evlenme her iki taraf için de karşılıklı olarak özel maddî, manevî haklar ve yükümlülüklerin meydana gelmesine neden olmaktadır ve zorunlu devlet tesciline tâbi tutulmaktadır⁸⁷.

⁸²Ayan, 2004, 9.

⁸³Öztan, 2004, 94; Velidedeoğlu, 1965, 49; Ayan, 2004, 5.

⁸⁴Feyzioğlu, F. N. (1971). *Aile Hukuku Dersleri*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 83; Ayan, 2004, 9.

⁸⁵ Öztan, 2004, 95; Hatemi, Öğütürk Kalkan, 2014, 35. Buna karşın bazı hukuk sistemlerinde (Fransa, Almanya, İsviçre, Belçika vd.) Türk Hukuk sisteminin aksine aynı cinsler arası evlilikler veya medeni birliktelikler serbest olabilmektedir. Bu yönde bkz. Scali, Thérèse/D'Amore, Salvatore/ Green, Robert-Jay (2014). “*Gay and Lesbian Families Well-Beeing: Respectively Ten and Seven years after the legalization of Same-sex Marriage and Same-sex Adoption in Belgium, understanding heterosexual adults' attitudes*”. Web: <http://hdl.handle.net/2268/166472>, 08 Temmuz 2015'de alınmıştır.

⁸⁶Öztan, 2004, 225; Hatemi, Serozan, 1993, 79; Tandoğan, 1965, 51.

⁸⁷Vişnyakova, 2011, 22; Neçayeva, 2011, 53; Antokolskaya, 2002, 104-108.

Evliliğin şekli tarifi ve Rusya Federasyonu Aile Kanunu'nda yer alan evlenme ilişkilerine ait hükümler dikkate alındığında şu sonuçlara varmak mümkündür: Evlenme, erkek ve kadın arasındaki gönüllü, eşit haklara dayalı bir birlikteliktir. Evlenmek isteyen kişilerin evlendirmeye yetkili memurun önünde özgür iradelerini karşılıklı olarak açıklamaları suretiyle evlilik birliği kurulur. Bu evlilik birliği devlet tarafından koruma altındadır⁸⁸.

1.5. Türk ve Rus Hukukunda Evlenmenin Düzenlenişi

1.5.1. Türk Hukukunda Evlenmenin Düzenlenişi

Türk hukukunda evliliğin kurulması ve sona ermesi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Evlendirme Yönetmeliği hükümlerine tâbidir. Aile Hukuku TMK'nın 2. kitabında m. 118-494 arasında düzenlenmiştir. İşbu kitap sırasıyla "*evlilik hukuku*", "*hısımlık*" ve "*vesayet*" olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır.

Türk Medenî Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce eski hukuka göre kurulmuş olan evlilikler, geçerliliğini korumaya devam eder. Keza eski hukuka göre sona ermiş olan evlilikler bu kanuna göre de sona ermiş sayılmaktadır. Eski hukuka göre geçerli olmayan bir evlenmenin iptali, TMK hükümlerine tabidir. Türk Medenî Kanunu'nun evliliğin genel hükümlerine ilişkin düzenlemeleri, bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan evlilikler hakkında da geçerlidir.

Türk hukukunda evlenmeye ilişkin bir diğer düzenleme Evlendirme Yönetmeliği'dir. Evlendirme Yönetmeliği, evlendirme işlemlerini yürütecek görevlilerin tespitine ve bunların yetkilerine, evlendirmeye esas olacak dosyaların düzenlemesine, evlenmeye itiraza, evlenmenin yapılmasına, tören yerlerine, evlendirme daire ve memurlarının denetlenmesine dair esas ve usuller çerçevesinde evlendirme işlemlerinin nüfus hizmetlerinin bütünlüğü içerisinde yürütülmesini sağlamak amacıyla yürürlüğe konulmuştur (EY m. 1).

---

⁸⁸Antokolskaya, 2002, 17.

1.5.2. Rus Hukukunda Evlenmenin Düzenlenişi

Rusya Federasyonu Aile Kanunu⁸⁹, Rus Aile Hukukunun ana kaynağıdır. Bu, Rusya Federasyonu Aile Hukuku tarihinde dördüncü kanundur. Yukarıda da belirtildiği üzere bu konudaki eski kanunlar (1918, 1926 ve 1969 yıllarında) kendi hükümlerinde Rusya Devletinin ve toplumunun devrimini yansıtıyorlardı⁹⁰. Evlenecek erkek ve kadın arasındaki ilişkiler sübjektif bir hal olarak Aile Kanunu tarafından düzenlenmiştir. Bununla birlikte bazı hallerde hukukun diğer dallarının (Medenî Kanun, Ceza Kanunu, Sosyal Haklar Kanunu vs.) hükümleri uygulama imkânı bulur.

Rusya Federasyonu Aile Kanunu'nda aksine bir düzenleme olmadığı ve mevcut aile ilişkilerine aykırılık teşkil etmediği sürece, aile üyeleri arasındaki maddi ve manevî taleplere ilişkin hususlarda Rusya Federasyonu Medenî Kanunu hükümleri uygulanır. Aile Kanunu'nda düzenlemesini bulmayan ayırt etme gücü, yerleşim yeri, ergin kılma, zamanaşımı, yükümlülük, sorumluluk, manevî zarar (tazminat) gibi aile ilişkilerine dair sorunların çözülmesinde de RF Medenî Kanunu'nda⁹¹ belirtilen hükümler uygulanır. Aile ilişkilerine yönelik RF Medenî Kanunu ve RF Aile Kanunu'nun çatışması hususunda hukukî literatürde iki görüş belirtilmiştir. Birinci görüş taraftarlarına göre, RFAK m. 4⁹² uyarınca, Medenî Kanunu'nun Aile Kanunu üzerinde uygulanması tamamlayıcı özellikler taşımaktadır; yani aile ilişkileri ilk olarak Aile Kanunu ile düzenlenir, RF Medenî Kanun ise sadece Aile Kanunu'nun düzenlemediği durumlarda devreye girer. Bu da RF Medenî Kanun hükümlerinin Aile Kanununa aykırılık teşkil etmediği hallerde geçerlidir. İkinci görüş taraftarları ise, Medenî Kanun ve Aile Kanunu'nun çatışmasını genel hüküm ve özel hüküm çatışması gibi değerlendirmektedirler⁹³. Buna göre özel hüküm genel hükmü bertaraf eder (lex specialis derogat legi generali).

⁸⁹Rusya Gazetesi, N. 17, T. 27.01.1996 (Семейный Кодекс РФ (СК РФ) от 29.12.1995 N 223-ФЗ).

⁹⁰Kuznetsova, İ. (1999). *Komentarii k Semeynomu Kodeksu Rossiyskoy Federatsii*. (Postateyniy). Moskva: Bek Yaşinevi, 7. (Kuznetsova, İ. (1999). Коментарии к Семейному кодексу Российской Федерации. (постатейный) БЕК, Москва:4).

⁹¹Rusya Gazetesi, N. 289, T. 22.12.2006; Parlamento Gazetesi, N.214-215, T. 21.12.2006 (Гражданский Кодекс РФ, 29.12.1995, N 223).

⁹²RFAK Bölüm I, m. 4: Aile ilişkilerine dair Medenî Kanun hükümlerinin uygulanması.

“Mevcut kanunun m.2’de belirtilen aile üyeleri arasındaki maddî ve manevî ilişkilerinin Aile Kanunu kapsamında düzenlemeyen kısmına RF Medenî Kanunu hükümleri uygulanır”.

⁹³Kuznetsova, 1999, 5.

1.6. Türk ve Rus Hukukunda Evlenmenin Hukukî Niteliği

1.6.1. Türk Hukukunda Evlenmenin Hukukî Niteliği

Türk Medenî Kanun m.185/1'e göre, evlenmekle eşler arasında bir "evlilik birliği" kurulur. Türk hukuk doktrinde bir görüş⁹⁴, evlilik birliğini tüzel kişiliği haiz olmayan, doğrudan doğruya iştirak hâlinde mülkiyete yol açmayan ve kuruluşu da izne bağlı olmayan, ancak sonlandırılabilmesi için hâkim kararına ihtiyaç duyulan bir birlik olarak tanımlamaktadır. Diğer bir görüşe göre ise evlilik birliği, kendine özgü bir anlam ve niteliği bulunan bir kurumdur. Evlilik birliği, bütün hayatı içine alan bir ortaklığı ifade eder⁹⁵. Bu tanımlara rağmen evlenme sonucunda eşler arasında kurulan bu birlikteliğin hukukî niteliğine ilişkin Medenî Kanun'da doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır. Her ne kadar kanun koyucu böyle bir düzenlemeden kaçınmış olsa da evlilik birliğine ilişkin mevcut hükümlerden, söz konusu birliğin niteliği çıkarılabilmektedir.

Doktrinde evlenmenin hukukî niteliği konusunda, "sözleşme", "müessese" ve "şart-tasarruf" olmak üzere üç görüş ortaya atılmıştır⁹⁶. Bugünkü hâkim görüş ise evlenmenin, medenî hukuk (aile hukuku) sözleşmesi olduğu yönündedir.

1.6.1.1. Sözleşme (Akit) Görüşü

Yargıtay, evlenmenin bir sözleşme olduğu görüşündedir⁹⁷. Bu görüşü savunanlara göre, evlenme kendine özgü nitelikler taşıyan Medenî Hukuk (Aile Hukuku) sözleşmesi⁹⁸ olup, nişanlıların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulmaktadır. Taraflar, evlenme sözleşmesinin yapılmasıyla birlikte karşılıklı hak ve yükümlülük altına girerler ve böylece bir takım hukukî sonuçlar ortaya çıkar. Bununla birlikte taraflar evlenme sözleşmesinin içeriğini diledikleri şekilde tespit edemeyecekleri gibi, sözleşmeyi istedikleri anda sona erdirme

⁹⁴Hatemi, Serozan, 1993, 3-4; Tüzüner, 2013, 132.

⁹⁵Köprülü, Kaneti, 1989, 5.

⁹⁶Öztaş, 2004, 97; Feyzioğlu, 1971, 92.

⁹⁷ Yarg. HGK., 14.6.1965, 1965/3 E., 1965/3 K.,

www.kanunum.com/Yargıtay/19653/İctihatları_Birleştirme_HGK_10653_E_19653_K_14061965_T_search Evlenmenin sözleşme olduğu görüşü 13.12.1985 tarihli ve 4/9 sayılı YİB Büyük Genel kararında (RG. T. 09.01.1986, 18983) ifade edilmiştir.

⁹⁸Tekinay, 1990, 65; Velidedeoğlu, 1960, 51; Feyzioğlu, 1971, 95; Köprülü, Kaneti, 1989, 63; Ayan, 2004, 11.

hakkına da sahip değildirler. Ayrıca, eşlerin evlenme sözleşmesini bir vadeye veya şarta bağlamaları da mümkün değildir⁹⁹.

1.6.1.2. Müessesese Görüşü

Evlenmenin hukukî niteliği hususundaki diğer bir görüş ise evlenmenin bir müessesese olduğu görüşüdür. Bu müessesenin kendine ait özellikleri ve amaçları mevcuttur. Müessesenin kendine özel menfaatleri, onu meydana getiren bireylerin kişisel menfaatlerinin toplamı olmayıp, onların menfaatlerinden farklıdır¹⁰⁰. Bu görüşe göre evlilik müessesesi emredici hükümler içerdiğinden, kurumun yararı onu oluşturan tarafların yararlarının üstündedir. Dolayısıyla eşler kendi istek ve keyiflerine göre değil, kurumun çıkarı doğrultusunda davranmak zorundadırlar¹⁰¹.

1.6.1.3. Şart-Tasarruf Görüşü

Bu görüşün taraftarları evlenmenin bir sözleşme olmayıp, bir şart-tasarruf olduğunu savunmaktadır¹⁰². Şart-tasarruf, bir özel hukuk ilişkisi değil, bir kamu hukuku ilişkisidir. Şart-tasarruf işlemlerinde tarafların kanunen düzenlenen hükümlere tâbi olmaları için kendi irade beyanları yeterli olmayıp, tarafların bir resmi makamın kamu kudretini kullanarak söz konusu statüye girmelerinin sağlanması gerekmektedir¹⁰³. Bu durumu evliliğe uyarlayacak olursak, taraflar iradelerini kullanarak evlenirler, fakat evlenmenin koşullarını, sona erme sebeplerini aralarında düzenleyemezler. Kişiler evlenmeyle birlikte şartları ve kuralları daha önceden mevcut olan objektif ve genel bir statü olan evlilik müessesesi içine girer ve o statünün daha önceden tespit edilmiş koşullarına tabi olurlar¹⁰⁴.

---

⁹⁹ Velidedeoğlu, 1960, 51; Tekinay, 1990, 65; Feyzioğlu, 1971, 133; Öztan, 2004, 62-63.

¹⁰⁰ Öztan, 2004, 98.

¹⁰¹ Velidedeoğlu, 1960, 51; Tandoğan, 1965, 25; Tekinay, 1990, 65; Feyzioğlu, 1971, 93.

¹⁰² Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 60; Cin, 1989, 27-28; Öztan, 2004, 98.

¹⁰³ Öztan, 2004, 99.

¹⁰⁴ Zevkliler, Havutçu, Ertaş, Gürpınar, 2012, 228; Öztan, 2004, 99.

1.6.2. Rus Hukukunda Evlenmenin Hukukî Niteliği

Rus hukukunda evlenmenin hukukî niteliğini açıklayan iki farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki evliliğin kendine has özellikler taşıyan (sui generis) bir müessese olduğunu savunan görüş, ikincisi ise bir sözleşme olduğunu savunan görüştür.

1.6.2.1. Kendine Has (sui generis) Müessese Görüşü

Eskiden baskın olan görüş, evlenmenin kendine has özellikler taşıyan bir müessese olduğu görüşüdür. Bu görüş taraftarlarına göre, evlilik her ne kadar bir medenî hukuk sözleşmesi özelliklerini içinde barındırıyor olsa da eşler, sözleşme hükümlerini kendi özgür iradeleri ile belirleyememektedirler. Evlenme içerisinde eşlerin sahip olduğu hak ve yükümlülüklerin tamamı devlet tarafından düzenlenmektedir. Bu görüş taraftarları, sözleşmelerin en temel koşulunun irade serbestîsi ilkesi olduğunu fakat evlilikte eşlerin bu serbestîye sahip olmadıklarını; dolayısıyla evlenmenin bir sözleşme olamayacağını savunmaktaydılar¹⁰⁵.

Evlenmenin kendine has özellikler taşıyan bir müessese olduğu görüşüne göre, evliliğin amacı sadece evlilik ilişkisinin ortaya çıkması değil; aynı zamanda sevgi, saygı, karşılıklı yardım, karşılıklı desteğe dayalı birliğin oluşturulmasıdır. Ayrıca diğer medenî hukuk sözleşmelerinden farklı olarak evlilik her zaman sona erdirilebilmektedir¹⁰⁶.

1.6.2.2. Sözleşme Görüşü

Evlenmenin hukukî niteliği konusunda savunulmakta olan ve bugün hâkim olan görüş, sözleşme görüşüdür. Bu görüş gereğince, tıpkı diğer medenî hukuk sözleşmeleri gibi kanunda düzenlendiği ve hukukî sonuç doğurduğuna göre

¹⁰⁵Antokolskaya, 2002, 106-107; Pçelintseva, 2004, 84; Neçayeva, 2011, 1.

¹⁰⁶Pçelintseva, 2004, 86.

evlenme de bir sözleşmedir ve bu sözleşmenin amacı, taraflar için belirli hak ve yükümlülüklerin doğmasını sağlamaktır¹⁰⁷.

1.7. Türk ve Rus Hukukunda Evlenmenin Kurucu Unsurları

1.7.1. Türk Hukukunda Evlenmenin Kurucu Unsurları

Türk hukukunda evlenmenin kurucu unsurları; evlenmenin farklı cinsten kişiler arasında yapılması, evlenmenin yetkili evlendirme memuru önünde yapılması ve tarafların evlendirme memuru önünde aynı anda hazır olması ve olumlu sözlü iradelerini açıklamasıdır. Bu unsurlar bulunmadığı takdirde evlenme yok hükmünde kabul edilir.

1.7.1.1. Evlenmenin Farklı Cinsten Kişiler Arasında Yapılması

Evlenme, cinsiyetleri farklı iki kişinin oluşturabilecekleri bir birlikteliktir¹⁰⁸. Aynı cinsten olan kimseler evlenemezler. TMK m.134'de "*birbiriyle evlenecek erkek ve kadın*", TMK m. 136'da "*erkek ve kadından her biri*" ifadelerine yer verilmekle evlenecek tarafların aynı cinsten olmaması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Zira bu cins farklılığının evlenme işlemi bakımından tabii hukuktan kaynaklanan önemli bir unsur ve koşul olduğu ifade edilmektedir¹⁰⁹.

Doktrine göre evlilik farklı cinsten kişilerin sürekli bir birlik oluşturmak üzere birleşmelerini ifade eder¹¹⁰. Nitekim evlenmenin amacı bir kadınla bir erkek arasında devamlı bir hayat ortaklığı kurmaktır. Amacın böyle olduğu düşünüldüğünde, aynı cinsten kimselerin bir hayat ortaklığı kurmaya yönelik iradelerini yetkili memur önünde açıklamış olmaları halinde dahi bir evlenmenin

¹⁰⁷İoffe, O. S. (1965). Sovetskoe Grajdanskoe Pravo. Sankt Petersburg: Leningrad (Sankt Petersburg) Devlet Üniversitesi Yayınları, 187-188. (Иоффе, О. С. Советское Гражданское Право: Курс лекций. [Часть 3], Правоотношения, связанные с продуктами творческой деятельности; Семейное право; Наследственное право / О. С. Иоффе; Отв. ред. А. К. Юрченко; Ленинградский государственный университет им. А. А. Жданова. - Л.: Изд-во ЛГУ, 1965. – 347); Antokolskaya, 2002, 108. Kuznetsova, 1999, 33.

¹⁰⁸TMK m. 134, 136; EY m.2.

¹⁰⁹Tutumlu, M.A. (2002). *Evliliğin Butlanı, Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukukî Sonuçları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 67; Köseoğlu, B. Köksal Kocaağa. (2011). *Aile Hukuku ve Uygulaması: Bilimsel Görüşler, Yargı İçtihatları*.Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 8; Akkurt, S. (2008). *Türk Medenî Hukukunda Evlenmenin Butlanı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

¹¹⁰Öztan, 2004, 225.

varlığından söz edilmesi mümkün olmayacaktır¹¹¹. Bu bakımdan böyle bir birleşme TMK açısından “yok” hükmündedir¹¹².

Tarafların evlenmeye yönelik iradelerini yetkili memur önünde açıkladıkları esnada aynı cinsten olmaları evlenme ilişkisinin oluşumunu engeller. Hatta bu durumun evlenme işlemi tamamlandıktan sonra ortaya çıkmış olması da evlenmenin yok sayılmasına yol açar. Evlenme işlemi yapıldıktan sonra bu durumun ortaya çıkması halinde evlilikten doğan hukukî sonuçlar, yani hak ve yükümlülükler meydana gelmez¹¹³. Ayrıca eşlerden birinin cinsiyet değiştirmesi halinde, evlilik kendiliğinden sona erer. Başka bir ifade ile cinsiyet değiştiren evli kimsenin, cinsiyet değişikliğinin nüfus cüzdanına kayıt edilmesi yolundaki mahkeme kararının kesinleşmesi ile evlilik birliği kendiliğinden sona erer¹¹⁴.

1.7.1.2. Evlenmenin Evlendirme Memuru Önünde Yapılması

Evlenecek kişilerin sadece ayrı cinsten olmaları, evlenmenin doğumu açısından yeterli olmayıp ayrıca bu kimselerin evlenmeye ilişkin karşılıklı iradelerini yasal olarak evlendirmeye yetkili bir memur¹¹⁵ önünde açıklamaları gerekmektedir (TMK m. 141)¹¹⁶.

Evlendirmeye yetkili olmayan bir kimse önünde evlenme iradelerinin açıklanmış olması durumunda hukuken geçerli olarak doğmuş bir evlilik birliğinden söz etmek mümkün değildir. Bu tür irade açıklamalarına dayanan birliktelikler evlenme açısından yoklukla sakattır¹¹⁷. Bu sebeple evlendiklerini farz eden taraflar karı–koca olmayıp, aralarındaki birlikteliğe evlenmeye ilişkin hükümler uygulanmaz. Meselâ imam nikâhında durum böyledir.

¹¹¹Yıldırım, A. (2014). *Türk Aile Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, 37.

¹¹²Öztañ, 2004, 225.

¹¹³Dural, M., Ögüz T.,Gümüş, M. A. (2014). *Türk Özel Hukuku. (Cilt III), Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 76.

¹¹⁴Öztañ, 2004, 226.

¹¹⁵EY m. 7/I'e göre: “Evlendirme memuru; belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. Bakanlık il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine, nüfus müdürlüklerine ve ilgili dış temsilciliklerine evlendirme memuru yetkisi verebilir”.

¹¹⁶2.HD., T. 13.01.2004, E. 16618, S. 183. Bu yönde bir karar için bkz. Gençcan, Ö. U. (2011). *Aile Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 332.

¹¹⁷Hatemi, Serozan, 1993, 96; Öztañ, 2004, 226.

Evlenme işlemi bir aile hukuku sözleşmesi olarak ifade edildiğinden, tarafların birbirine uygun irade açıklamaları, anılan işlem açısından da kurucu unsurlardandır. Bu nedenle taraflar evlenme konusundaki muvafakatlerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamamışlarsa evlenme işlemi “yok” hükmündedir (TMK m. 142). Tarafların evlenme konusundaki birbirine uygun irade açıklamalarının, karşılıklı olarak TMK m. 141 uyarınca kural olarak yetkili evlendirme memurunun önünde, evlenme işlemi için ayrılmış bir yerde, alenî ve sözlü olarak yapılması gerekir. Aksi takdirde tarafların sadece evlenme defterini imzalamaları, evliliğin kurulması için yeterli değildir.

Tarafların evlenme konusundaki iradelerinde uygunsuzluk bulunması halinde evlenme yok hükmündedir. Ancak burada iradeler arasındaki uygunsuzlukla kastedilen yanılma (hata) gibi irade bozukluğu halleri değil, evlenme yönündeki iradenin hiç bulunmamasıdır. Nitekim aldatma (hile), korkutma (ikrah) gibi haller ileride inceleneceği gibi evlenme açısından nisbî butlan sebepleridir¹¹⁸.

1.7.1.3. Tarafların Evlendirme Memuru Önünde Aynı Anda Hazır Olmaları ve Olumlu Sözlü İradelerini Açıklamaları

Evlenmenin kurulabilmesi için evlenecek olan kişilerin evlendirme memuru önünde şahsen, en az iki tanıkla birlikte ve aynı anda hazır durumda bulunup iradelerini açıklamaları gerekmektedir (TMK m.141/I; EY m. 27/I).

Evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin, kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez (TMK m.155). Meselâ; tanık olmadan yapılmış bir evlilik geçerlidir, butlanına karar verilemez. Aynı şekilde, evlenme akdi yapıldıktan sonra tanıkların aranan nitelikleri taşımadığı tespit edilirse (ayırt etme gücüne sahip bulunmaması vs. gibi) veya evlenme sırasında tanıkların resmi defteri imzalamaması evlilik akdinin geçerliliğini etkilemez¹¹⁹. Zira tanıkların bulunması kurucu veya geçerlilik unsuru değil ispat şartıdır.

---

¹¹⁸Akkurt, 2008, 48.

¹¹⁹Yıldırım, 2014,34; Öztan, 2004, 139.

Tarafların farklı zamanlarda yetkili memur önüne gelip evlenme iradelerini açıklamaları veya onların yerine yasal temsilcilerinin gelmesi halinde evlilik kurulmamış sayılmaktadır. Yargıtay da aynı sonucu kabul etmektedir¹²⁰.

1.7.2. Rus Hukukunda Evlenmenin Kurucu Unsurları

Rus Hukukunda evlenmenin geçerli sayılması için Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğü kuruluşlarından birinin nezdinde kayıt yapılması şarttır (RFAK m. 1/II). Bu ilke, RF Anayasası m. 38’de belirtildiği üzere: “*Aile devletçe koruma altına alınır*” hükmüne dayanmaktadır. Devlet, bu şekilde evliliği aile kütüklerine tescil ederken kamu tarafından tanınıp korunduğunu ve bunun yanında evlenme şartlarının yerine getirildiğini doğrulamaktadır. Kanun fiilî evlilik ilişkilerini ve dinî tören esasında yapılan evlenmeleri kabul etmemekte, bu tür evliliklerin gerçek evlilikler gibi hukukî sonuçlar doğuramayacağını ifade etmektedir¹²¹.

Evlilik, istisnasız olarak erkek ve kadın arasında kurulan bir birlikteliktir. Rusya Federasyonu Aile Kanunu m. 1/I ve III’de belirtildiği gibi, evlenme sadece erkek ve kadın arasında yapılır, aynı cinsten kişiler arasında evlenmek Rusya Federasyonunda yasaktır. Bu konu insan hakları veya özgürlükle bağdaştırılıp ele alınamaz¹²².

Evlenecek olan erkek ve kadının rızalarının karşılıklı belirtilmesi gerekir. Evlenme, kadın ve erkeğin karşılıklı irade beyanlarını belirtmesi, herhangi bir şart aramadan ve biri diğerine zorunluluk getirmeden ortaya çıkan evlenme işlemleri ve

¹²⁰Keza Yargıtay da bir kararında “... *Dava evliliğin yokluğunun tespitine ilişkindir. 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi’nin 109 ve 4721 Sayılı Medenî Kanununun m. 142; evlendirme memurunun evleneceklerden her birine birbirleriyle evlenmek isteyip istemediklerini soracağını, evlenmenin, tarafların olumlu sözlü cevaplarının verildiği anda oluşacağını, memurun evlenmenin tarafların karşılıklı rızası ile kanuna uygun olarak yapılmış olduğunu açıklayacağını ve evliliği bu şekilde hükme bağlamıştır. Evlendirme işlemine kocanın katılmaması, başka kişinin tutanağı imzaladığı anlaşıldığı karşısında evlenme yok hükmündedir*” demek suretiyle evlenmenin vekâletle gerçekleştirilemeyeceğine hükmetmiştir. 2.HD., T. 13.01.2004, K. 16618/183 sayılı karar için bkz. Gençcan, 2011, 332.

¹²¹ Pçelintseva, 2004,21.

¹²²Kartavıh, S. E. (2015). Usloviya Vstupleniya v Brak Po Rossiyskomu Zakonadatelstvu. *Nauka i Sovremennost*, 85. (Картавых С. Е. Условия Вступления в Брак По Российскому Законодательству. *Наука и Современность*. Сборник статейМеждународной научно-практической конференции 7 марта 2015 г. Уфа); Antokolskaya, 2002, 112-113; Pçelintseva, 2004, 87-88.

bu işlemlerin sonucunda aile oluşması demektir. Her iki taraf karşılıklı rızasını ve iradelerini evlenme töreni sırasında şahsen ifade etmekle yükümlüdür¹²³.

Evliliğin amacı aile kurmaktır. Eğer kişiler aile kurma niyetiyle nikâh yapmamış olurlarsa, bu husus evliliğin hükümsüzlüğüne yol açmaktadır¹²⁴. Evlilik, karşılıklı özel münasebetler yaratır, özel maddî ve manevî hak ve yükümlülükler doğurur. Bu ilişkiler devlet memurunun resmi kaydıyla birlikte başlar¹²⁵.

Evlilik anlaşması yapılırken evlenmenin süresi belirtilmez ve devamlılık esastır¹²⁶. Evlilik yapılırken her iki tarafın da ömür boyu birliktelik niyetiyle hareket etmesi gerekir. Fakat bu evlenmenin sona ermeyeceği anlamına da gelmez. Erkek ve kadın arasındaki münasebetler olumsuz yönde ilerlemeye başlarsa evlenme sonlandırılabilir. Fakat evlilik birliği eşlerin herhangi birinin keyfine bağlı olarak mevcut kalacak veya her an kolayca sonlandırılacak bir ortaklık değildir¹²⁷.

1.8. Türk ve Rus Hukukunda Evlenmenin Şeklî Şartları

1.8.1. Türk Hukukunda Evlenmenin Şeklî Şartları

Evlenme sözleşmesinin yapılabilmesi için, maddî şartların yanında şeklî şartların da tamamlanmış olması gerekmektedir. Şeklî şartlar, gerek evlenecek kişiler için gerek evlendirme memuru için uyulması zorunlu şartlardır¹²⁸.

¹²³Pçelintseva, 2004, 88.

¹²⁴Moskova Bölge Mahkemesi konuya ilişkin bir kararında şu ifadelere yer vermiştir: “...*Dava sahte evliliğe ilişkindir. RFAK m. 27 uyarınca evlenecek olan kişilerin aile kurma niyetiyle nikâh yapmamış olmaları evliliğin geçersizliğine yol açmaktadır. Evliliğin aile kurma amacıyla yapılmadığı, eş olarak birlikte yaşamın sağlanamadığı yani evliliğin birliktelik niteliği taşımadığı, evlenme akdinin sadece vatandaşlık kazanma amacıyla gerçekleştirildiği ve buna karşılık olarak karşı tarafa para ödendiği anlaşılmaktadır. Bu açıklama doğrultusunda, yapılan bu evlilik geçersizdir*”. Karar No. 2-2454/2011 - M-2599/2011, T. 18.08.2011, Tver Şehri/RF Tver Eyaleti <http://rospravosudie.com>, 13 Haziran 2015’de alınmıştır. Aynı yönde bkz. Moskova Şehir Mahkemesi İstinaf Kararı: T. 14.07.2015, N 33-23045/2015 (Московский Городской Суд, Апелляционное определение от 14.07.2015, No.33-33-23045/2015). [Web: http://consultantplus.com](http://consultantplus.com), 11 Eylül 2015’de alınmıştır.

¹²⁵Antokolskaya, 2002, 104.

¹²⁶ Aleksiy, P. V., Petrova, İ. V. (2008). *Semeynoe Pravo: Uçebnik Dlya Studentov Vuzov*. Moskva: 95. (Алексий, П. В., Петрова, И. В.(2008). *Семейное Право: Учебник Для Студентов Вузов*. 3-ое здание. Москва, 95).

¹²⁷Makarova, 2009, 2/2; Pçelintseva, 2004, 80.

¹²⁸Öztan, 2004, 123; Oguzman, Dural, 2001, 76.

Evlenmenin şekli şartlarının amacı, neslin sağlığı ve ahlâkî düşüncelerin etkisiyle, kanunen birbirleriyle evlenmeleri yasaklamış kimselerin evlenmelerine engel olmak; nişanlıları düşünmeye ve ihtiyata yöneltmek, alelacele yapılan ve kısa zamanda bozulacak evlenmelere engel olmak; evlenmenin aile kurma niyetini sağlamak için, evliliğin korkutma yoluyla yapılmasını engellemek; evlenmenin tescilli yoluyla gizli evlenmelere engel olmak, doğacak olan çocukların soybağının kesin olarak belirlenmesini temin etmektir¹²⁹.

1.8.1.1. Evlenme Başvurusu Sırasındaki Şekli Şartlar

Türk Medenî Kanunu m. 134/l'e göre "*Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yerin evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar.*" Bu hükme göre evlenmek için başvurunun, kadın ve erkeğin herhangi birinin yaşadığı yerleşim yeri evlendirme memurluğuna yapılması esastır. Bu hüküm TMK m. 134/l ve Evlendirme Yönetmeliği m. 16/l' de yer almıştır. Evlendirme Yönetmeliği m. 16/II uyarınca "*Yerleşim yeri köy, olan ve yabancı uyruklu kişilerle evlenecek Türk vatandaşları, yerleşim yerlerinin belediye evlendirme memurluklarına ya da o yerin nüfus müdürlüğüne müracaat edebilirler. Bu takdirde, başvuruyu alan evlendirme memurlukları karşılıklı olarak birbirlerine bilgi verirler. Her iki evlendirme memurluğunda esas olacak belgeler tamamlanır ve bir dosyada birleştirilmek üzere evlenme akdinin yapılacağı yerdeki evlendirme memurluğuna gönderilir.*"

Evlenecek kadın ve erkek, evlendirme memurluğuna bizzat başvuruda bulunabilecekleri gibi, EY m. 17/l uyarınca, başvuru vekil aracılığıyla da yapılabilir. Bu hükme göre: "*Evlenecek kişi müracaat işlemini vekil olarak atadığı kişi vasıtası ile de yürütebilir.*" Resmi şekle bağlı olarak verilen vekâletnamede, vekilin, vekâlet verenin ve onun evlenecek olduğu kişiye dair bilgi ve evlenme işlerini sürdürmek üzere vekilin yetkisi açık olarak belirtilir¹³⁰.

TMK m. 135'e göre: "*Başvuru, evlenecekler tarafından yazılı veya sözlü olarak yapılır.*" Evlenecek kişilerin biri ya da her ikisi yazma bilmiyor ise, imza yerine sağ ellerinin işaret parmağını ve varsa kendi adlarının yazılı olduğu mühürü

¹²⁹Dural, Gümüş, Öğüz, 2014, 62; Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 83.

¹³⁰Dural, Gümüş, Öğüz, 2014, 62.

basarlar. Aynı şekilde EY m. 18 ve m. 19'a göre, başvuru kadın ve erkek veya onların vekillerince örneğine uygun olarak düzenlenmiş ve imza edilmiş olan "*Beyanname*¹³¹" ile yapılmaktadır. Müracaatı kabul eden memur tarafından beyannamede yer alan imzaların onaylanması gerekir¹³².

Başvuru sözlü olarak da yapılabilir¹³³. Bu durumda evlenme bildirimi, evlendirme memuru huzurunda beyannameye geçirilerek, evlenecek kişiler tarafından imzalanır. Evlenme bildirimi, yazılı hale getirilmediği sürece diğer işlemlere başlanılmaz (EY m. 18/V).

Evlenmek için başvuran sağır ve dilsizler ise evlenmek istediklerine ilişkin irade beyanlarını kendilerine has işaretlerle anlatırlar. Evlenme başvurusu sırasında ihtiyaç duyulursa bu işaretlerden anlayan uzmanlar işleme katılırlar. Bu durumlarda taraflar aracılık eden kişiyi evlenme başvurusu sırasında ve evlenme töreninde bulundurmamak zorundadırlar (EY m. 19/I)¹³⁴.

Evlenme başvurusunda bulunan kadın ve erkek, evlenmeye ilişkin başvuru belgelerini evlendirme memurluğuna vermek zorundadır. TMK m. 136'ya göre evlenme başvurusuna eklenecek olan belgeler şunlardır:

Nüfus cüzdanı ve nüfus kayıt örneği, önceki evliliği sona ermiş ise buna ilişkin belge, evlenmeye engel teşkil eden hastalığın bulunmadığına dair resmi sağlık kurulu raporu, eşlerden herhangi birisi küçük veya kısıtlı ise, yasal temsilcisinin imzası onaylanmış yazılı izin belgesi, fotoğraflı nüfus cüzdanı örneği ve beyanname (TMK m. 136; EY m. 20).

Türkçe bilmeyen yabancılar için evlendirme memuru, Türk Devleti tarafından tanınmış devletlerin birinci resmi dili olması kaydıyla bu dili bilen bir tercüman kullanabilir. Taraflarca bu tercüman tören yerinde önceden hazır bulundurulur (EY m. 27/VI).

---

¹³¹Beyanname; Evlendirme Yönetmeliği hükümlerine göre doldurulan ve aksi ispat edilinceye kadar doğruluğu kabul edilen evlenmek istenildiğine dair başvuru belgesidir.

¹³²Dural, Gümüş, Ögüz, 2014, 63.

¹³³TMK m. 135'e göre: "*Başvuru, evlenecekler tarafından yazılı veya sözlü olarak yapılır*".

¹³⁴Hatemi, Ögüztürk Kalkan, 2014, 34; Dural, Gümüş, Ögüz, 2014, 64.

Daha önce de ifade edildiği gibi evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendirilen memur, köylerde ise muhtardır. Bakanlık, nüfus müdürlüklerine ve ilgili dış temsilciliklere evlendirme memurluğu için görev ve yetki verebilir¹³⁵. Evlenecek kişilerden biri yabancı uyruklu ise evlendirmeye, belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir (TMK m. 136; EY m. 7/II).

Evlendirme memurlarının yetki sınırı EY m. 9'da düzenlenmiştir. Bu hükme göre: *“Evlendirme memurluğu yetkisi verilen görevlilerin bu yetkileri, büyükşehir belediye başkanları ile büyükşehir içinde belediye evlendirme memurlukları ile büyükşehir belediye hudutları, diğer belediye başkanları veya görevlendirdikleri memurlar için yetki alanında bulunan il, ilçe ve belde belediye hudutları, köy muhtarları için köy hudutları ile sınırlıdır”*.

Türk Medenî Kanunu m. 137 hükmüne göre: *“Evlendirme memuru, evlendirme başvurusunu ve buna eklenmesi gereken belgeleri inceler. Başvuruda bir noksanlık görürse bunu tamamlar veya tamamlattırır.”* Buna göre evlendirme memuru, evlenme başvurusuna ilişkin beyannamenin usulüne göre doldurularak imzalanıp imzalanmadığını, evlenme ehliyeti belgesi ile nüfus cüzdanı arasında fark olup olmadığını, fark varsa bu farkın kişide hataya sebep olacak nitelikte olup olmadığını, yaş nedeniyle rızanın söz konusu olduğu hallerde yasal temsilcinin veya hâkimin izninin bulunup bulunmadığını rıza belgesi vasi tarafından imzalanmışsa vasi tayinine dair mahkeme kararının bulunup bulunmadığını kontrol eder, varsa eksiklikleri tamamlar veya tamamlattır ve beyannamenin kaydını yaparak taraflara müracaat sırasına göre evlenmenin yapılacağı gün ve saati bildirir (EY m. 21). Buna karşılık, TMK m. 137/II ve EY m. 23 uyarınca: *“Başvurunun usulüne uygun olarak yapılmadığı veya evleneceklerden birinin evlenmeye ehil olmadığı ya da evlenmeye yasal bir engel bulunduğu anlaşılırsa”* evlendirme memuru evlenme başvurusunu reddeder ve evlenecek kişilere bu karar yazılı olarak bildirilir.

¹³⁵Yurtdışında Evlendirme Memurluğu Görev ve Yetkisi: *“Yurt dışında mahalli mevzuatın kabul etmiş olması şartı ile evlendirme memurluğu yetki ve görevi; yurt dışında, bu yetkinin mahalli mevzuat ile tanınması ve eşlerden ikisinin de Türk vatandaşı olması şartı ile; misyon şefi olan büyükelçi ve başkonsolosun yanı sıra Dışişleri Bakanlığının konsolosluk işlerinin yürütmek amacıyla yetki vereceği görevlilere aittir. Fahri konsolos ve başkonsolosların evlendirme yetkisi yoktur”* (EY m. 10).

Türk Medenî Kanunu evlenme başvurusunda bulunmuş olanların her birine, evlendirme memurunun evlenme başvurusunun reddine ilişkin kararına karşı, mahkemeye başvurarak redde itiraz edebilme hakkı tanımıştır (m. 138/I).

Evlendirme memuru tarafından verilen kararın gerekçesi mutlak butlan sebebi olmayan durumlardan biri ise, mahkeme incelemeyi evrak üzerinden yapar(TMK m. 138/I). Buna karşılık, ret sebebi mutlak butlan hallerinden birinden kaynaklanmakta ise, itiraz basit yargılama usulüyle görülür (m. 138/II). Sözü geçen durumlarda itirazın yapılacağı mahkeme, ret kararını veren yer evlendirme memurluğunun bulunduğu yer Aile Mahkemesidir¹³⁶.

İtiraz etme hakkı EY m. 24'de ilgililere, m. 25'de de savcıya tanınmaktadır. 24. Maddeye gereğince ilgililer, tarafların evlenmeye ehil olmadıkları ya da evlenme engellerinden birini bulunduğunu ileri sürerek itiraz edebilirler. EY m. 25 uyarınca da savcı bir butlan sebebine dayanarak evlenme yapıncaya kadar itiraz edebilir¹³⁷.

1.8.1.2. Evlenme Töreni Sırasındaki Şekli Şartlar

Evlendirme memuru, evlenme için gerekli olan şartların varlığını tespit ettiği takdirde ya da mahkemenin ret kararını kaldırması halinde evlenecek olanlara bir evlenme izin belgesi verir (TMK m. 139/II; EY m. 22/I). Evlenecek olan kimseler, belgenin verilmesinden itibaren altı ay içinde Türkiye'nin herhangi bir yerindeki evlendirme memuru ya da yurtdışındaki Türk Konsoloslukları önünde evlenebilirler (TMK m.139/II). Evlendirme Yönetmeliği m. 26/II göre: "*Evlenme töreninin mahiyeti ile bağdaşmayan veya tarafların serbestçe iradelerini açıklamalarına imkân vermeyen yerlerde veya mabetlerde resmi evlenme töreni yapılamaz. Bu durumda evlendirme memuru evlenmeyi erteler*".

---

¹³⁶Yıldırım, 2014, 32.

¹³⁷Dural, Gümüş, Ögüz, 2014, 66.

Evlenme töreni, evlendirme müdürlüğünde evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın huzurunda, tarafların bizzat hazır bulunmalarıyla açık olarak yapılmaktadır (TMK m. 141/I; EY m. 27/I)¹³⁸.

Evlenme törenine katılacak olan tanıkların, tam ehliyetli olması ve tanıklık edecekleri kişiyi tanımaları şarttır. Çünkü onların görevi, evlenmeye ilişkin irade açıklamalarının serbestçe yapıldığını, tanıklık ettiği kişinin kimliğinin doğruluğunu onaylamak ve evlenmenin yapıldığına şahitlik etmektir (EY m. 28/III).

Evlendirme memuru, evlenecek kimselerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar. TMK m. 142/c.2 uyarınca, “*Evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur. Memur, evlenmenin tarafların karşılıklı rızası ile kanuna uygun olarak yapılmış olduğunu açıklar.*” Dolayısıyla evlenme töreni sırasında tarafların evlenme iradelerini açıklamaları gerekmektedir. Bunun sonucu olarak evlenecek kişilerin yerine başkalarının bu iradeyi açıklamış olması, kişilerin bu iradelerini sözlü olarak açıklamamış olmaları, keza aynı anda açıklamamış olmaları halinde evlenme yok hükmündedir¹³⁹.

1.8.1.3. Evlenme Töreninden Sonra Aranacak Şekli Şartlar

Evlenme töreninin tamamlanmasından sonra “*evlenenlere aile cüzdanı verilmesi*”, “*evlenmenin nüfus idaresine ve Cumhuriyet savcılığına bildirilmesi*” ve “*evlenmenin aile kütüğüne tescil edilmesi*” gibi işlemlerin yapılması gerekmektedir¹⁴⁰.

Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir (TMK m. 143/I). Aile cüzdanı, evlenmenin gerçekleşmiş olduğunu gösteren resmî bir belgedir¹⁴¹. Aile cüzdanının alınması ile cüzdana kaydedilmiş kişilerin kişisel durumlarında meydana gelen değişiklikleri eşlerden biri, bu cüzdana işletmekle yükümlü ve sorumludur (EY m. 30).

¹³⁸Yargıtay kararına göre de evlenme, tarafların yetkili memur önünde karşılıklı olarak evlenme iradelerini uygun biçimde açıklamaları ve ayırt etme gücüne sahip iki tanığın bulunması ile meydana gelir. (2.HD., T. 20.10.2008, E. 10766 K. 13617). Karar için bkz. Gençcan, 2011, 330.

¹³⁹Kılıçoğlu, A. (2015). *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 75.

¹⁴⁰Dural, Gümüş, Ögüz, 2014, 69.

¹⁴¹Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 104; Öztan, 2004, 143; Gençcan, 2011, 352.

Aile cüzdanının verilmesinin asıl amacı, dinî tören yapılmasında da önem taşımaktadır. Çünkü TMK m. 143 uyarınca dinî törenin yapılabilmesi için aile cüzdanının gösterilmesi şarttır. Aile cüzdanı gösterilmedikçe dini tören yapılamaz. Bununla birlikte evlendirme memurunun önünde yapılmış olan evlenmenin geçerliliği, dinî törenin yapılmasına bağlı değildir (TMK m. 143/III).

Yurt içinde evlendirme memurları tarafından yapılan her bir evlenme, usulüne uygun şekilde düzenlenmiş tutanakla evlenme tarihinden itibaren 10 gün içinde buldukları yerin nüfus idaresine bildirilir (EY m. 32). Yurt dışında yapılan evlenmeye ilişkin hüküm ise Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmenlik (NHK)¹⁴² m. 56/1'de yer almaktadır. Bu hükme göre: “ *Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde Türk Vatandaşlarının yaptıkları evlenmeler, Türk Medenî Kanunu hükümlerine uygun olmak ve butlana batıl olmayı gerektiren bir sebep bulunmamak kaydıyla geçerlidir. Bu evliliklerin koca, kocanın yabancı olması halinde kadın tarafından en geç otuz gün içerisinde evlenmeyi yapan yabancı makamdan alınmış belgenin o yerdeki dış temsilciliğe verilmesi veya dış temsilciliğe gönderilmesi suretiyle yapılır. Beyanı alan dış temsilcilik evlenme bildirimini usulüne göre düzenleyerek nüfus müdürlüklerine göndermekle yükümlüdür*”.

Evlendirme Yönetmeliği m. 33'e göre: “*Nüfus idareleri, evlenmeyi aile kütüklerine tescil ederken, evlenmenin bir mutlak butlan sebeplerden biri ile sakat olduğunu saptayacak olurlarsa, tescil işlemini sonuçlandırmakla beraber, gerekli bilgilerle birlikte durumu Cumhuriyet savcılığına bildirirler.*”

Nüfus idareleri, evlenmeyi aile kütüklerine tescil ederken nisbî butlan sebeplerinden birinin varlığı veya butlanı gerektirmeyen sebeplerden birinin gerçekleştiğini tespit etseler dahi tescil işlemini yapmak zorundadırlar. Böyle durumlarda Cumhuriyet savcılığına bildirme yükümlülüğü bulunmamaktadır¹⁴³.

---

¹⁴²RG. T. 23.11.2006, S. 26355.

¹⁴³Gençcan, 2011, 358.

1.8.2. Rus Hukukunda Evlenmenin Şeklî Şartları

Evlenme, Rusya Federasyonu Aile Kanunu'nun 10-11. maddelerinde öngörülen kurallara uygun şekilde yapılmalıdır¹⁴⁴. Evlenmeyi kayıt altına alma işlemleri Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğü Hakkında Kanun (VDKM)¹⁴⁵ tarafından düzenlenmektedir (Fed.K. VKDM m. 24-30).

Medenî durumun resmî olarak tescil olunmasının amacı, vatandaşların maddî ve manevî haklarının yanı sıra, devletin menfaatinin korunmasını sağlamaktır¹⁴⁶. Rusya Federasyonu Aile Kanunu m. 10/II'ye göre Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen evlenme işleminin resmî kayıt tarihinden itibaren eşler arasında karşılıklı hak ve yükümlülükler meydana gelmektedir¹⁴⁷.

Devlet, evliliği kayıt altına alarak Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğü aracılığı ile Kanunda öngörülen evlenme şartlarına uyulup uyulmadığını kontrol etmek, erkek ve kadın arasında gerçekleşen evlilik ilişkilerini resmileştirmenin yanı sıra bir aile oluşması için evlenecek kişilerin şahsi menfaatlerini ve ihtiyaçlarını karşılamakta ve vatandaşların evlilik durumu hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Böylece her bir geçerli evliliği kayıt altına alarak bu bilgileri Rusya

¹⁴⁴RFAK m. 10: Evlenme akdinin yapılması: “Evlenme Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğü organlarının nezdinde yapılır.Eşlerin hak ve yükümlükleri Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğü nezdinde yapılan devlet tescil tarihinden itibaren meydana gelmektedir”.

RFAK m. 11: Evlenme işlemleri: “Evlilik, evlenecek kişilerin vatandaşlık durumu kayıt müdürlüğüne başvuru yapmasından itibaren bir ay içinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Vatandaşlık durumu kayıt müdürlüğü organları, önemli sebeplerin olması halinde evlenme kaydına bir aydan önce veya sonra, bir ayı geçmeme şartı ile izin verebilir. Evlilik, olağanüstü durumlarda (hamilelik, çocuğun doğmuş olması, eşlerden birinin hayatı tehlike altında olması) evlenme kaydı evlenecek kişilerin birlikte başvuru yaptıkları gün içinde de gerçekleştirilebilir. Evlenmeyi kayıt altına alma işlemleri Vatandaşlık durumu kayıt müdürlüğü hakkında kanunda öngörülen şart ve usule uygun yapılacaktır. Vatandaşlık durumu kayıt müdürlüğü evlenmeyi ret etmesi halinde evlenecek kişiler kararı temyiz edebilirler”.

¹⁴⁵Отделы записей актов гражданского состояния /Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğü – Rusya’da doğum, babalığın tesbit edilmesi, evlât edinme, evlenme, boşanma, ölüm ve isim değişiklikleri gibi olayları kaydını yapan icra yetkisi bulunan kuruluştur. Türkiye’de bu kurumun adı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüdür (“Vatandaşlık Durumu Hakkında Federal Kanun” No. 143, T. 15.11.1997 (Değişik: 12.01.2015, N. 6572; Федеральный закон от 15.11.1997 N 143-ФЗ "Об актах гражданского состояния", ("О внесении изменений в Федеральный закон "Об актах гражданского состояния" № 6572 от 12 января 2015)).

¹⁴⁶Vişnyakova, 2011, 23.

¹⁴⁷Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi de bir kararında: “...Tarafların fiilen birlikte yaşamaları maddi sorumluluk oluşturmaz. Eşler arasında maddi ve manevi hak ve yükümlülükler VDKM tarafından gerçekleştirilen evlenme işleminin resmi kayıt tarihinden itibaren meydana gelmektedir” ifadelerine yer vermiştir. Karar için bkz. T. 3.05.2011, N 74-B11-1. Web: <http://docs.cntd.ru/document/902334495>, 13 Eylül 2015’de alınmıştır. (Верховный Суд Российской Федерации, от 3 мая 2011 года N74-B11-1).

Federasyonu'nda istatistiksel raporların yürütülmesi ile devlet aile ve nüfus politikalarının geliştirilmesi yönünde kullanmak gibi temel görevlerini gerçekleştirmektedir. Ayrıca gelecekte olası boşanma vakalarının yasallığını kontrol etme imkânı sağlamaktadır¹⁴⁸.

Evlenecek kişiler, ikamet ettikleri yerden bağımsız olarak, yazılı şekilde Rusya Federasyonu topraklarında bulunan herhangi bir Vatandaşlık Kayıt Müdürlüğüne birlikte evlenme başvurusunda bulunabilirler (Fed.K. VDKM m. 25). Başvuruda evlenmek için karşılıklı rızaların belirlenmesi, tarafların evlenmeye ehil olup olmadıkları ve evlenme engellerinin bulunup bulunmadığının tasdik edilmesi gerekmektedir (Fed.K. VDKM m. 26/I)¹⁴⁹.

Taraflar, başvuru sırasında evlenme beyannamesi, nüfus cüzdanı, evlenecek kişilerden birinin daha önce evlilik yapması halinde, önceki evliliğinin sona erdiğini gösteren şahadetname ve erginlik yaşına erişmemiş olanlar için evlenme izin belgeleri ibraz etmekle yükümlüdürler. Aksi takdirde evlendirme memuru başvuruyu kabul edemez. Ayrıca belirtmemiz gerekir ki, taraflar eşlerden birinin ölümüne dair şahadetnameyi veya mahkemece evliliğin geçersizliğine dair belgeleri sunduğu takdirde yeniden evlenme hakkına sahiptir (Fed.K. VDKM m. 26/I).

Birbiriyle evlenmeye karar vermiş olanların evlenme memurluğuna birlikte müracaatta bulunmaları esastır. Evlenme işlemleri için evlenecek kişilerin şahsen müracaatta bulunması gerekir (Fed.K. VDKM m. 27/IV). Fakat taraflardan biri bulunmadığı takdirde, ayrı ayrı müracaat da mümkündür (Fed.K. VDKM m. 26/II)¹⁵⁰.

Evlenecek kişinin başvuru işlemini vekil olarak atadığı başka bir kişi aracılığı ile yapması kanunen yasaktır. Evlenme işlemleri yalnız damat ve gelinin talebi ile

---

¹⁴⁸Pçelintseva, 2004, 89.

¹⁴⁹Vişnyakova, 2011, 23-24. Kuzey Osetya Cumhuriyeti-Alaniya Bölge Mahkemesi de bir kararında, evlenecek kimselerin evlendirme memurluğuna bizzat ve yazılı şekilde müracaatta bulunması gerektiğinden eşler yerine bir temsilcinin evlenme başvurusunda bulunması evliliği geçersiz kılacağını açıkça belirtmiştir. Karar için bkz. T. 14.02.2012, N. 2-53/2012. Web: <https://rospravosudie.com/court-prigorodnyj-rajonnyj-sud-respublika-severnaya-osetiya-alaniya-s/act-104306897/>, 15 Eylül 2015'de alınmıştır. (Районный Суд Республики Северная Осетия-Алания Т. 14.02.2012, N. 2-53/2012).

¹⁵⁰Neçayeva, 2011, 63.

tören ortamında meydana gelebilir (Fed.K. VDKM m. 27/V). Tanıkların, hısımların ve arkadaşların bulunması evlenecek kişilerin isteğine bağlıdır.

Evlenme kaydı ve devletçe kayda geçirme işlemleri, birlikte evlenme başvuru tarihinden itibaren bir ay sonrasında yapılmaktadır (Fed.K. VDKM m. 27/II). Bu, evlenecek kişilerin evlenme niyetini yeniden düşünmesini, bunun yanında evlenecek olan kişiler arasında evlenme engellerinin olup olmadığının tespitini ve bu bilgilerin VDKM' ye iletilmesini sağlar¹⁵¹.

Kanun koyucu, evlenecek kimselerin birlikte başvuru beyanı esasında evlenme kaydı yapan VDKM tarafından gerekli şartların sağlanması durumunda, kanunda belirtilen bir aylık sürenin kısaltılmasını da öngörmüştür (Fed.K. VDKM m. 27/III). Rusya Federasyonu Aile Kanunu evlenmenin yapılması için belirtilen bir ay sürenin uzatılması konusunda belirli gerekçeler içermemektedir. Fakat uygulamada uzun vadeli memuriyet, zorunlu askerlik, fiil evlilik, hastaneye yatış gerektiren hastalıklar gibi sebepler bulunmaktadır. Evlenme için verilen ek süre bir ayı geçmemek şartıyla artırılabilir. Dolayısıyla sürenin uzatılması evlenecek kişilerin veya VDKM kuruluşların talebi üzerine yapılabilir ¹⁵².

Evlenme, evlenecek erkek ve kadının birlikte başvuru yaptıkları gün içinde de gerçekleşebilir. Bu evlenecek kişilerde hamilelik, çocuğun doğmuş olması, taraflardan birinin hayati tehlike altında olması (ağır bir hastalık, ameliyat, tehlikeli bir memuriyet, vb) gibi özel durumlarda mümkündür. Belirtilen durumların uygun belgeler ile tespit edilmesi gerekmektedir¹⁵³.

Genel bir kural olarak, evlenme töreni VDKM binasında gerçekleşmektedir. Fakat evlenme töreni, evleneceklerin istemi üzerine evlendirme memurunun uygun bulacağı diğer yerlerde de yapılabilir. Bunun sonucu olarak, Rusya'da evlenme töreni evlendirme binası dışında kaza ağır hastalık veya diğer geçerli nedenlerden dolayı evde ya da hastanede, tutukluluk ya da mahkûmiyet gibi bir nedenle

---

¹⁵¹Neçayeva, 2011, 64.

¹⁵²Pçelintseva, 2004, 102; Neçayeva, 2011, 64.

¹⁵³Vişnyakova, 2011, 27.

cezaevinde veya malul ve yaşlılar için bakım evlerinde yapılabilir (Fed.K. VDKM m.27/VI)¹⁵⁴.

Evlendirme memuru, evlenme engellerinin varlığını doğrulayan kanıtlar elde ederse, evlenme kaydını reddetme hakkına sahiptir (Fed.K. VDKM m. 27/IX).

Evlenme töreni tamamlandıktan sonra evlenen her çifte evlendirme memurluğunca bir aile cüzdanı verilmektedir. Evliliğin gerçekleşmiş olduğunu ispat eden bir resmi belge olarak aile cüzdanı eşlere teslim edilir¹⁵⁵.

Aile cüzdanında, evlenen kişinin soyadı (evlenmeden önceki ve sonraki), adı, anne ve baba adları, doğum tarihi ve yeri, vatandaşlığı, uyruğu, evlenme kayıt günü, evlenmenin aile kütüğünde tescil numarası, kayıt yapılan memurluğun adresi ve aile cüzdanının verildiği tarih (RFAK m. 30) gibi bilgiler yer almaktadır.

Yurt dışında yaşayan Rusya vatandaşları arasında evlenme işlemleri ve evlenme kaydı, yerel mevzuatın kabul etmiş olması şartı ile evlendirme memurluğu yetki ve görevi, Rusya Federasyonu'na ait diplomatik temsilcilere veya konsoloslara tanınmıştır (RFAK m. 157; Fed.K. VDKM, m. 6). Ayrıca RFAK m. 158'de belirtildiği gibi sadece diplomatik temsilciler ve konsolosluklar değil, aynı zamanda yabancı ülkelerin yetkili makamlarında ve bu ülkenin kanununa göre kilise törenine uygun şekilde yapılan evlenmeler dahi Rusya Federasyonu'nda geçerli sayılmaktadır.

---

¹⁵⁴Aynı durum İsviçre Hukukunda da geçerlidir (İsviçre Medenî Kanun (İMK/ZGB) m. 101). TMK m. 141'de ise böyle bir koşula yer verilmediğinden nişanlıların evlendirme dairesine gelmesine açık bir engelin varlığını kanıtlama zorunluluğu aranmadan, evlenme töreni düğün salonlarında, otellerde, konutlarda yapılabilmektedir. Bkz. Kılıçoğlu, 2015, 67.

¹⁵⁵Neçayeva, 2011, 66.

2. BÖLÜM

TÜRK VE RUS HUKUKUNDA EVLENME EHLİYETİ

2.1. Genel Olarak Türk ve Rus Hukukunda Evlenme Ehliyeti

Evlenmenin geçerli olabilmesi için evlenme ehliyetinin bulunması gerekir. Bu hususlara riayet, evliliğin yasaya uygunluğunu gösterir. Evliliğin devlet tarafından tescile tabi tutulması ve buna büyük önem verilmesiyle birlikte kabul edilen kanunlar, evlilik için zorunlu medenî şartlar öngörebilir¹⁵⁶.

Evlilik, sadece iki kişi arasında yapılan sözleşme değil, aynı zamanda sağlıklı bir evlilik, sağlıklı bir toplum için ve toplumu da ilgilendiren bir konu olduğundan evlenme akdi, ancak hukukun kendisine tanıdığı sınırlar içinde yapılabilir¹⁵⁷. Bir evlenmenin meydana gelebilmesi için Türk Medenî Kanunu'nda ve Rusya Federasyonu Aile Kanunu'nda öngörülen olumlu şartların gerçekleşmesi gerekir. Bu şartlardan birinin eksikliği evlenmenin geçerli olarak yapılmasına engel teşkil etmektedir.

Türk Medenî Kanunu'nun, "*evlilik hukuku*" başlığını taşıyan birinci kısmının ikinci ayrımında, geçerli bir evliliğin meydana gelebilmesi için taraflarda bulunması ve bulunmaması gereken şartlar "*Evlenme ehliyeti ve engelleri*" başlığı altında düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, taraflarda bulunması gereken (olumlu) şartlar "*evlenme ehliyetini*", taraflarda bulunmaması gereken (olumsuz) şartlar ise "*evlenme engellerini*" oluşturmaktadır¹⁵⁸.

Kanun koyucu, evlenme işlemi için taraflarda bulunması gereken şartları belirlerken öncelikle "*ayırt etme gücünü*", ardından tarafların belirli bir "*evlenme yaşına*" gelmiş olmalarını veya kanunen fiilî ehliyete sahip olmayanlar için de "*yasal temsilcilerinin onayının*" alınmasını öngörmüştür. Buna göre, TMK m. 125'de "*ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez*" demekle; evlenmeye ilişkin olumlu şartlardan olan "*ayırt etme gücünü*", TMK m. 124/1'de "*erkek veya kadın onyedinci yaşını doldurmadıkça evlenemez*" demekle; "*olağan evlenme yaşını*",

¹⁵⁶Pçelintseva, 2004, 87; Antokolskaya, 2002, 112.

¹⁵⁷Oğuzman, Dural, 2001, 59.

¹⁵⁸Gençcan, 2011, 259; Akkurt, 2008, 112.

TMK m. 124/II'de “*Ancak hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak buldukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir*” demekle; “*olağan üstü evlenme yaşını*”, son olarak TMK m. 126-127'de olağan evlenme yaşını doldurmuş ancak ergin olmamış ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar bakımından da “*küçük veya kısıtlı yasal temsilcisinin rızası olmadıkça evlenemez*” demekle de; yasal temsilcinin rızasını düzenlemiştir¹⁵⁹.

Rusya Federasyonu Aile Kanunu ise evlenme ehliyetine ve engellerine dair hükümleri RFAK 12-15 maddeler arasında düzenlemektedir¹⁶⁰. Bu hükümler, evlenecek kişilerin evlenme yeteneğinin tespiti, olumlu ve olumsuz şartların varlığı ile ilgilidir. Kanunda bu tarz kuralların yer almasının temel amacı evlenme istikrarını ve evlenme ilişkilerinin dayanıklılığını sağlamaktır¹⁶¹.

Rusya Federasyonu Aile Kanununa göre evlenecek olan erkek ve kadının karşılıklı ve gönüllü rızalarının açıklanmış ve belirli evlenme yaşına erişmiş olmaları gerekmektedir. Türk Hukuku'nda öngörülen ayırt etme gücüne dair hüküm, Rusya Federasyonu Aile Kanunundaki evlenme ehliyetinin unsurları arasında yer almamaktadır.

2.2. Türk Hukukunda Evlenme Ehliyeti

2.2.1. Ayırt Etme Gücü

Evlenme ehliyetinin şartlarından biri kişinin ayırt etme gücüne sahip olmasıdır. Ayırt etme gücü kavramı TMK m. 13'de şu şekilde tanımlanmıştır: “*Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden*

¹⁵⁹Akkurt, 2008, 114.

¹⁶⁰RFAK m.12: Evlenme ehliyeti “*Evlenme akdi yapılabilmesi için, evlenecek erkek ve kadının karşılıklı rızaları; evlenme yaşına erişmiş olmaları gerekmektedir. Bu Kanun'un m. 14'e belirtilen durumlar bulunduğu halde evlenme yapılamaz*”.

RFAK m.13: Evlenme yaşı “*Evlenme yaşı, on sekiz yaş olarak belirlenmiştir. Mahalli idareler tarafından geçerli sayılan olağanüstü durum ve önemli sebeplerin bulunduğu halde, evlenecek kişilerin, istekleri doğrultusunda ve onaltı yaşını tamamlamış olmalarında, evlenme akdi yapılmasına izin verilebilir. (Değişik: Federal Kanun 15.11.1997 sayılı N 140-Fed.K) İstisnai olarak olağanüstü ve önemli sebeplerin bulunduğu takdirde onaltı yaşına erişmemiş kişilerin evlenme işlemlerine dair usul ve şartlar Rusya Federasyonu Eyaletler Kanunlarında düzenlenebilir.*”

¹⁶¹ Nizamiyeva, 2010, 15.

*yoksun olmayan herkes, bu kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir*¹⁶². Bu hükme göre ayırt etme gücünün esasını, kişilerin yaptıkları eylem ve işlemlerin neden ve sonuçlarını, önem ve kapsamalarını anlayabilmeleri için gerekli olan bilinç, anlayış ve iradeye sahip olmaları teşkil etmektedir¹⁶³.

Türk Medenî Kanunu m. 13 hükmünden, ayırt etme gücünün varlığı için iki unsurun bulunmasının şart olduğu sonucu çıkar. Bunlardan ilki, kişinin akla uygun şekilde (makul surette) hareket edebilme yeteneğidir. Bu durum kişilerin hareketlerinin neden ve sonuçlarının doğru olarak kavramalarını ve bu akla uygun olarak davranmalarını ifade eder. Kişiler, mevcut gerçeklikleri anlayabilecek ve belirli bir durumda yapabilecekleri çeşitli davranışların neden ve sonuçlarını kavrayabilecek akli faaliyette bulunamıyorlarsa, akla uygun şekilde davranabilme yeteneğinden yoksun kabul edilirler. Diğer unsur ise, TMK m. 13'de belirtilen ayırt etme gücünden yoksunluk hallerini meydana getiren durumların bulunmamasıdır. Bu haller, genel olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ve buna benzer diğer sebeplerdir¹⁶⁴.

Evlenecek olan kişilerin öncelikle ayırt etme yeteneğine sahip olmaları gerekir. Bu husus Türk Medenî Kanunu m. 125'de: "*Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez*" şeklinde düzenlenmiştir. Evlenme bakımından aranan ayırt etme gücü, evlenecek olan kişilerin evlilik birliğinin önem ve ciddiyetini, evlenmenin getireceği yükümlülük ve ödevleri idrak edebilecek yeteneğe sahip olmasını ifade etmektedir¹⁶⁵. Evlenecek olan kimse, evliliğin ahlâkî değerini anlayamıyorsa, evliliğin beraberinde getirdiği yükümlülükleri idrak edemiyor demektir. Dolayısıyla bu durumdaki bir kişinin evlenme ehliyetinin varlığından söz edilemez¹⁶⁶. Diğer taraftan ayırt etme gücüne sahip olmak zaten fiil ehliyetinin de olumlu şartlarındandır. Bu açıdan ayırt etme gücüne sahip olmayan kimseler "*tam ehliyetsizler*" grubunu oluşturur. Ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kişinin, kısıtlı

¹⁶²Ayırt etme gücü kavramı, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nde m. 13'de "*temyiz kudreti*" olarak ifade edilmiştir. Bu maddeye göre: "*Yaşının küçüklüğü sebebiyle yahut akıl hastalığı veya akıl zayıflığı veya sarhoşluk ve bunlara benzer sebeplerden biriyle makul surette hareket etmek iktidarından mahrum olmayan her şahıs, kanunu medenice mümeyyizdir*".

¹⁶³ Erkan, V. U., Yücer, İ. (2011). Ayırt Ertme Gücü. *AÜHFD*, 60 (3) 488; Keskin, D. (2011). Küçük Yaşta Evlenmenin Müeyyidesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 76; Gençcan, 2011, 277.

¹⁶⁴ Erkan, Yücer, 2011, 489.

¹⁶⁵ Keskin, 2011, 76; Göktürk, Ü. (2008). *Evlenmenin İptali*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya, 52.

¹⁶⁶ Göktürk, 2008, 52.

olmaması veya ergin olması, hukuken bir önem arz etmez. Zira bu kişiler sadece evlenme işlemini değil, hiçbir hukukî işlemi yapamazlar. Diğer bir ifadeyle bu kimselerin yaptığı işlemler, TMK m.15’de belirtildiği üzere ve kanunda belirtilmiş ayırık durumlar saklı olmak kaydıyla, hiçbir hukukî sonuç doğurmaz¹⁶⁷.

Ayırık etme gücü nisbî bir kavramdır. Bu yüzden somut olayda evlenecek olanların ayırık etme gücünün bulunup bulunmadığını ayrı ayrı değerlendirmek gerekir¹⁶⁸. Zira evlendirmeye yetkili resmî memurun evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemedikleri sorusuna tarafların sözlü cevaplarını verdikleri anda ayırık etme gücünden yoksunluk söz konusu olabilir¹⁶⁹. Nitekim Yargıtay’ın kararları da bu yöndedir¹⁷⁰.

Ayırık etme gücünün var olup olmadığını araştırmak ve tespit etmek hâkime düşen bir görevdir. Hâkim, evlenecek kişinin aranan anlamda ayırık etme gücüne sahip olup olmadığını tespitinde bunu bir uzman raporuna dayandıracaktır¹⁷¹.

2.2.1.1. Eşlerden Birinin Sürekli Olarak Ayırık Etme Gücünden Yoksun Olması

Evlenecek olan kişilerin yetkili evlendirme memurunun birbiriyle evlenmek isteyip istemedikleri sorusuna sözlü cevaplarını verdikleri anda ayırık etme gücüne sahip olmaları şarttır¹⁷². Eşlerden birinin evlenmenin akdedilmesi sırasında sürekli bir sebeple ayırık etme gücünden yoksun bulunması evliliği mutlak butlan ile sakatlar (TMK m. 145/II). Dolayısıyla evlenme engeli olarak kabul edilen husus, ayırık etme gücünden geçici yoksunluk değil, sürekli bir yoksunluktur¹⁷³.

¹⁶⁷ Erkan, Yücer, 2011, 514.

¹⁶⁸ Göktürk, 2008, 52; Erkan, Yücer, 2011, 495.

¹⁶⁹ Gençcan, 2011, 279.

¹⁷⁰ Yüksek Mahkeme bir kararında, “Kanunda gösterilen ayırık durumlar saklı kalmak üzere, ayırık etme gücü bulunmayan kimsenin yapacağı fiilleri hukukî sonuç doğurmayacağından karşı tarafın iyiniyetli olması o işlemi geçerli kılmaz. Ayırık etme gücünün nisbî bir kavram olması kişiye, eylem ve işleme göre değişmesi bu yönde en yetkili sağlık kurulundan, özellikle Adli Tıp kurumundan rapor alınmasını gerektirmektedir” ifadeye yer vermiştir. 1.HD., T. 05.03.2003, E. 1674, K. 2292. Karar için bkz. Göktürk, 2008, 53.

¹⁷¹ Öztan, 2004, 102.

¹⁷² Gençcan, 2011, 279.

¹⁷³ Tutumlu, 2002, 81. Benzer yönde bkz. 2.HD., T. 25.03.2003, E. 1738, K. 4191, Köseoğlu, Kocağa, 2011, 20. Aynı yönde bkz. 2.HD., T. 14.07.2011, E. 2011/11246, K. 2011/12319, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://kazanci.com.tr>, 21 Ağustos 2015’de alınmıştır.

Türk Medenî Kanunu m. 147/II hükmü: “*Ayırt etme gücünün sonradan kazanılması veya akıl hastalığının iyileşmiş olması durumlarında mutlak butlan davasını sadece ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşen eş açabilir*” şeklindedir. Evlenme sırasında ayırt etme gücünden sürekli yoksun bulunan eşin, bu gücü sonradan kazanması veya akıl hastalığına sahip olan eşin tedavi sonucunda iyileşmesi durumunda, mutlak butlan sebebiyle evlenmenin sonlandırılması istenemez¹⁷⁴. Çünkü bu durumda mutlak butlanın nisbî butlana dönüşmesi söz konusudur¹⁷⁵.

Türk Medenî Kanunu m. 146 uyarınca: “*Mutlak butlan davası, Cumhuriyet savcısı tarafından re’sen açılır. Bu dava, ilgisi olan herkes tarafından da açılabilir.*” şeklindedir. Butlan davasını açmak Cumhuriyet savcıları için bir görev olarak düzenlenmiştir¹⁷⁶. Kanunda yer alan Cumhuriyet savcısı dışındaki kişiler “*ilgisi olan herkes*” şeklinde ifade edilmekle birlikte, bu ifadeyi “*evlenmenin iptalinde maddeten veya manen ilgileri olan kimseler*” şeklinde belirtmek gerekir. O halde eşlerden biri, onların ana babaları ve mirasçıları ile vasileri, ilgili olan kimseler olarak sayılırlar¹⁷⁷.

Mutlak butlan davası açma hakkı veya açılan davada savunmada bulunma hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı olan haklardandır. Bu nedenle, bu haklar yasal temsilci tarafından kullanılamaz. Ayırt etme gücüne sahip eş, vesayet altında bulunsa dahi, vasinin iznine gerek olmadan dava açabilir veya savunmada bulunabilir¹⁷⁸.

Eşlerden biri veya her ikisi de aynı anda öldüğü takdirde, Cumhuriyet savcısının dava açma hakkı ortadan kalkmaktadır. Fakat ilgisi olanlar, ölen eşin veya eşlerin mirasçılarına karşı butlan davası açabilirler (TMK m. 147/I).

Türk Medenî Kanunu m. 160 uyarınca: “*Evlenmenin butlanı davasında, yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.*” şeklindedir. Bu durumda butlan davasında yetkili mahkeme; eşlerden birinin

¹⁷⁴Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 211; Dural, Oğüz, Gümüş, 2014, 84.

¹⁷⁵Dural, Oğüz, Gümüş, 2014, 84.

¹⁷⁶Yıldırım, 2014, 43; Tutumlu, 2002, 84; Tekinay, 1990, 149.

¹⁷⁷Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 226; Tekinay, 1990, 149.

¹⁷⁸Dural, Oğüz, Gümüş, 2014, 85.

yerleşim yeri veya davadan önce eşlerin son altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir.

Görevli mahkeme Aile Mahkemesidir¹⁷⁹. Uygulanacak yargılama yöntemi, Hukuk Muhakemeler Kanunu'nun (HMK) 118 vd. maddelerinde öngörülen “*yazılı yargılama usulüdür*”.

Kanun koyucu mutlak butlan davası için herhangi bir süre öngörmemiştir. Dolayısıyla mutlak butlan davası her zaman açılabilir. Bu durumda bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur (TMK m. 156).

2.2.1.2. Eşlerden Birinin Geçici Olarak Ayırt Etme Gücünden Yoksun Olması

Türk Medenî Kanunu m.148 uyarınca: “*Evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan eş, evlenmenin iptalini dava edebilir*” şeklindedir. Böylece bu hüküm, ayırt etme gücünden geçici yoksunluk hâlinin evlenme açısından nisbî butlan sebebi olduğunu ifade etmektedir¹⁸⁰. Ancak ayırt etme gücünden geçici yoksunluk halinin evlenme töreni sırasında mevcut olması gerekmektedir. Tarafların evlenmeye yönelik iradelerini usulüne uygun olarak beyan etmelerinden sonra meydana gelen geçici yoksunluk hali evlenmenin geçerliliğini etkilemez¹⁸¹.

Ayırt etme gücünden geçici yoksunluğa örnek olarak; evlenmek isteyen taraflardan birinin evlenme töreni yapılırken ağır derecede sarhoş olması, yüksek ateş ve neticesinde ortaya çıkan bilinç ve irade bozuklukları, uyuşturucu madde tesiri altında bulunması, çok fazla ilaç almış olması, hipnotize edilmiş olması, uyurgezerlik, aşırı hiddetgösterilebilir¹⁸². Dolayısıyla bu gibi durumlarda tesir

---

¹⁷⁹ Vesayet dışında kalan ve aile hukukundan kaynaklanan dava ve işleri görmek üzere, aile mahkemeleri oluşturulmuştur. Bu mahkemeler ile ilgili temel hukukî düzenleme, 5133 sayılı Kanun'la değişik 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'da yer almaktadır (m. 4). Konuyla ilgili olarak bkz. Tanrıver, S. (2014). *Türk Aile Mahkemeleri*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 23.

¹⁸⁰Dural, Ögüz, Gümüş, 2014, 86; Gençcan, 2011, 279.

¹⁸¹Akkurt, 2008, 85.

¹⁸²Göktürk, 2008, 53.

altında bulunan taraf ayırt etme gücünden sürekli olarak değil, tesirin devam ettiği süre zarfında yoksun bulunmaktadır¹⁸³.

Evliliğin iptalini dava yoluyla talep etme hakkı, evlenme sırasında ayırt etme gücünü geçici olarak kaybeden ancak sonradan bu yeteneği kazanan ya da iradesi sakatlanan eşe tanınmıştır¹⁸⁴. Butlan davası yasal temsilci huzuruyla görülür¹⁸⁵. Diğer tarafın veya başkalarının bu konuda herhangi bir talep hakları bulunmamaktadır. Ayrıca vurgulanması gereken diğer bir husus, dava açma hakkına sahip olan eşin bu hakkını kullanma bakımından herhangi bir yükümlülük altında bulunmadığıdır. Bu eşin isteği ile evlilik sürdürülebilir. Zira dava açma hakkına sahip olan eşin ayırt etme gücüne sahip olması ile kamu düzenine ilişkin normların engelleyici etkisi ortadan kalkmaktadır¹⁸⁶.

Eşin evlenme sırasında ayırt etme gücünü geçici olarak kaybettiği gerekçesiyle evlenmenin iptalini dava edebilmesi için, evlenme töreninin yapıldığı esnada, geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunduğunu ispat edebilmesi gerekmektedir. Zaten evlenme işlemi gerçekleştirilirken, nişanlılardan birinin örneğin aşırı derecede sarhoş olduğunu gören evlendirme memurunun böyle bir akdi icra etmemesi gerekmektedir¹⁸⁷. Zira Evlendirme Yönetmeliği m. 29'da evlendirme memuruna “*evlenmeyi erteleme yetkisi*” tanınmıştır. Hükme göre: “*Evlenmenin yapılacağı sırada taraflardan birinin iradesini serbestçe açıklanmasını engelleyici ruh hâli içinde bulunduğu davranışlarından açıkça anlaşılması hâlinde evlendirme memuru bu durumu taraflara bildirerek evlenmeyi erteleyebilir*”.

Eşlerden birinin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olmasında dava açma hakkı tanınmış kişinin ölümü halinde mirasçılara dava açma hakkı tanınırken, geçici olarak ayırt etme gücünden yoksun kişinin ölümü halinde TMK m.159 uyarınca bu kişinin mirasçılara dava açma hakkı tanınmamıştır. Ayrıca mutlak butlandan farklı olarak, mirasçılara nisbî butlan davası açma hakkı, ilgili maddelerde belirtilen kişiler dışındaki “*diğer ilgililer*” e ve Cumhuriyet savcısına da

¹⁸³ Tutumlu, 2002, 92

¹⁸⁴ Dural, Ögüz, Gümüş, 2014, 93; Tutumlu, 2002, 104.

¹⁸⁵ Gençcan, 2011, 489.

¹⁸⁶ Tutumlu, 2002, 93.

¹⁸⁷ Göktürk, 2008, 55.

tanınmadığı için onların da nisbî butlana dayalı iptal davası açmaları mümkün değildir¹⁸⁸. Dolayısıyla nisbî butlan davası açma hakkı sadece TMK m. 148 vd. maddelerinde belirtildiği üzere sadece evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan eşe tanınmış olup, bunlar dışında ne mirasçılarının ne de diğer ilgililerin nisbî butlan davası açmasına izin verilmemiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, TMK m.159/c.2'ye göre, mirasçılarının dava açma hakları bulunmamakla birlikte, açılmış olan davayı sürdürebilmeleri mümkündür. Bu durumdaki evlenmenin nisbî butlan davasında, mutlak butlan davasında olduğu gibi, yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (TMK m. 160). Yetkili mahkeme, yine aynı şekilde eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce eşlerin son altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir (TMK m. 168)¹⁸⁹.

Görevli mahkeme aile mahkemesidir. Uygulanacak yargılama yöntemi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) 118 vd. maddelerinde öngörülen “*yazılı yargılama usulüdür*”.

Nisbî butlan davası, mutlak butlan davasından farklı olarak belirli sürelerle sınırlandırılmıştır. Bu konuda TMK m. 152'de belirtildiği gibi, biri “*altı ay*” diğeri “*beş yıl*” olmak üzere iki ayrı süre öngörülmektedir. Buna göre nisbî butlan dâvası açma hakkı “*iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer*” şeklindedir. Altı aylık sürenin başlangıcı, davacı eşin nisbî butlan sebebinin (ayırt etme gücünün kazanıldığını vs.) öğrendiği tarihtir. Beş yıllık süre ise azami olup, evliliğin yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar¹⁹⁰. Ayrıca hak düşürücü süre devam ederken, dava hakkından açıkça ya da örtülü olarak vazgeçilebilir¹⁹¹.

---

¹⁸⁸Dural, Ögüz, Gümüş, 201, 93.

¹⁸⁹ RG. T. 04.02.2011, S. 27836. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 6.

¹⁹⁰Tutumlu, 2002, 105; Dural, Ögüz, Gümüş, 2014, 94.

¹⁹¹Kılıçoğlu, 2015, 95.

2.2.2. Evlenme Yaşı

2.2.2.1. Evlenme Yaşına İlişkin Düzenlenmenin Türkiye'deki Tarihî Gelişimi

Kanun koyucu 1926 tarih ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'ni kabul ederken evlenme yaşını erkekler için onsekiz, kadınlar için onyedi olarak belirlemiştir. Türkiye'de o dönemde eski hukukun ve geleneklerin etkisiyle erken evlenmeler o kadar yaygındı ki, halk nezdinde erkek için onsekiz ve kadın için onyedi yaş düzenlemesi dahi evlilik için yüksek bir yaş sınırı olarak görülmekteydi¹⁹².

Eski Türk hukuku olan İslâm hukukunda ergenliğe eren kişilerin evlenmesinin mümkün olması, Türkiye'nin iklim koşulları ve fizyolojik özelliklerinden dolayı cinsî olgunluğa erme yaşının daha erken gerçekleşmesi nedeniyle 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nde belirlenen ilk olağan evlenme yaş sınırlarının daha da indirilmesi gereği doğmuştu. Özellikle, evlilik dışı birlikteliklerin, yaş düzeltme davalarının ve evlenmeye izin davalarının önlenmesi; evlilik dışı çocukların sayısını ve toplumsal baskıları azaltma zorunluluğu gibi sebepler olağan evlenme yaşının alt sınırının daha da indirilmesini zorunlu kılmıştı¹⁹³.

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nde 15 Haziran 1938 tarih ve 3453 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle¹⁹⁴ olağan evlenme yaşının alt sınırı erkeklerde onyedi, kadınlarda ise onbeş olarak düzenlenmiştir¹⁹⁵.

Doktrinde çeşitli tartışmalara yol açmış olsa da eski Türk hukukunda erginlik yaşına eren kimselerin evlenmesinin serbest olmasının halkta yaratmış olduğu alışkanlık dolayısıyla, evlenme yaşının erkek için onsekiz ve kadın için onyedi olarak öngörüldüğü düzenlemenin de bu yönde değiştirilerek, evlenme yaşının indirilmesi o dönemin şartları da göz önüne alındığında isabetli olmuştur. Zira 1926 tarihli Medenî Kanununun saptadığı yaş sınırını yüksek bulanlar, buluğa erdikten

¹⁹²743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi m. 88'e göre: "Erkek onsekiz ve kadın onyedi yaşını ikmal etmedikçe evlenemez. Şu kadar ki hâkim, fevkalade hallerde ve pek mühim bir sebebe mebni onbeş yaşını ikmal etmiş olan erkek ve kadının evlenmesine müsaade edebilir. Ana ve baba ve vasi de dinlenir".

¹⁹³Akkurt, 2008, 122.

¹⁹⁴Bkz. RG. T. 28.6.1938, S. 10112.

¹⁹⁵Gençcan, 2011, 264.

sonra beklememekte ve evlenebilmek veya birlikte yaşayabilmek için çeşitli kaçamak yollar aramaktaydı. Bunların başında da “yaş düzeltmesi” ve “imam nikâhı” ile birlikte yaşama uygulamaları gelmekte ve bunun sonucunda evlilik dışı çocuklar meydana gelmekteydi. İşte bütün bu sebepler dolayısıyla kanun koyucu, evlenme yaşını indirme yoluna gitmiştir¹⁹⁶.

2.2.2.2. Evlilik Yaşı Bakımından Günümüzdeki Düzenlemeler

4721 sayılı Türk Medenî kanununda olağan evlenme yaşının alt sınırı 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsine göre yükseltilecek erkeklerde ve kadınlarda onyediy yaş olarak düzenlemiştir (TMK m. 124/I)¹⁹⁷. Hâkim önemli sebeplerin ve olağanüstü durumların varlığı halinde onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Bununla birlikte kanun, olanak buldukça karardan önce de ana ve baba veya vasinin dinlenmesini öngörmüştür (TMK m. 124/II).

Evlenecek olan kişilerin sadece ayırt etme gücüne sahip olmaları, evlenebilmeleri açısından yeterli değildir. Bunun yanı sıra evlenecek kişilerin fizikî ruhî, cinsî açıdan belirli bir olgunluk çağına erişmiş olmaları da gerekmektedir¹⁹⁸. Söz konusu olgunluk ise ancak kişilerin belli bir yaşa gelmesiyle mümkündür. Evlenmek için bir yaş sınırının öngörülmüş olması, bir taraftan tarafların fizikî açıdan evlenmenin gerektirdiği koşulları sağlayabilmeleri, diğer taraftan da fikri olarak evlenmenin mahiyetini ve beraberinde getireceği birtakım sorumlulukları kavrayabilmeleri için gerekli olgunluğa sahip olabilmeleri açısından zorunludur¹⁹⁹.

¹⁹⁶Akkurt, 2008, 123.

¹⁹⁷Türk Medenî Kanun m. 124'ün her iki cins için evlenme yaşının onyediy olarak öngörmesi, özellikle kadınlar yönünden gerekçede şu şekilde açıklanmaktadır: “Küçük yaştaki kızların evlendirilmesinin gerek biyolojik gerek psikolojik açıdan olumsuz etkiler gösterdiği tartışmasız olarak kabul edilen bir gerçektir. Daha ortaöğretim çağındaki onbeş yaşındaki bir küçüğün evlenmesine izin vermemek gerekir. Ülkemizde Medenî Kanunumuzun kabul edilmesinden bu yana bu konuda halkın bilinçlendiği ve eğitildiği göz önünde tutulmak suretiyle önemli bir kurum olan aile hayatının kurulmasında kadınlar için onbeş yaşın bitirilmesi yeterli görülmemiştir. Bu konuda bu kadar küçük yaşta evlenme yaşı itibarıyla ayırım erkek ve kadın arasında yapılmasının da anlamlı olmadığı kabul edilmelidir. Bu sebeple evlenme yaşı erkek ve kadın için onyediy yaşın bitirilmesi olarak kabul edilmiştir”. Bkz. Gençcan, 2011, 264; Dural, Ögüz, Gümüş, 2014, 49.

¹⁹⁸ Gençcan, 2011, 259; Kılıçoğlu, 2015, 45.

¹⁹⁹Keskin, 2011, 67.

4721 sayılı TMK 'da evlenme yaşı için üst sınır belirlenmemiştir. Öyleyse evlenme yaşına erişmiş olan bir kimse dilediği zaman evlenebilir. Diğer bir deyişle evlenecek olan bir kadının onsekiz yaşını doldurmuş olması ile 85 yaşında olması arasında hiç bir fark yoktur²⁰⁰.

2.2.2.2.1. Olağan Evlenme Yaşı

Olağan evlenme yaşı TMK m. 124/l'de düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca, olağan evlenme yaşı, erkek ve kadın için onyedidir. Onyedi yaşının tamamlanması, onsekiz yaştan gün almakla olur. Böylece onyedi yaşını tamamlamamış olan bir kimsenin olağan koşullarda evlenmesi mümkün değildir²⁰¹.

Kanunun evlenme ehliyeti için aradığı yaş sınırı, genel olarak erginlik için aranan yaştan farklıdır²⁰². Evlenme yaşının erginlik için aranan yaştan farklı olma nedeni hem biyolojik gelişim hem psikolojik hem de toplumsal yapımızın gereğidir²⁰³. TMK m.11'e göre, erginlik onsekiz yaşını doldurulmasıyla başlar. Henüz onsekiz yaşını tamamlamamış olduğu için erginliğine ulaşmamış bir küçük, onyedi yaşını tamamlamış olmak kaydıyla, evlenme ehliyetine sahiptir. Burada gözden kaçırılmaması gereken husus, evlenmenin kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliği taşımasına rağmen, henüz tam fiil ehliyeti bulunmayan ayırt etme gücüne sahip küçüğün onyedi yaşını tamamlamış olsa dahi, evlenme işlemini kendi başına gerçekleştirmesinin mümkün olmadığıdır. Nitekim onyedi yaşını tamamlamış ayırt etme gücüne sahip küçük, yasal temsilcisinin izniyle evlenebilir. Dolayısıyla bu kişiler evlenme bakımından sınırlı ehliyetsizdir²⁰⁴.

Ayrıca TMK m. 12'ye göre: "*Onbeş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir*". Dolayısıyla bir kimse onyedi yaşını

²⁰⁰ Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 64.

²⁰¹ İMK m. 94'ün yeni metninde evlenme yaşı, tamamlanmış onsekiz yaştır. Olağanüstü evlenme yaşı kaldırılmıştır. İMK'nun eski şeklinde, onsekiz yaşını tamamlamış olması halinde olağan evlenme yaşı kadın için onsekiz, erkek için yirmi idi. Alman Medenî Kanunu (BGB) §1303'de olağan evlenme yaşı onsekiz olmakla birlikte, onaltı yaşın tamamlanması ve evlenecek kişilerin ergin olması halinde aile mahkemesi izni ile evlenme akdinin yapılması imkânı tanınmıştır.

²⁰² Keskin, 2011, 67; Öztan, 2004, 104; Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 67.

²⁰³ Velidedeoğlu, 1965, 54; Tekinay, 1990, 69.

²⁰⁴ Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 67; Keskin, 2011, 67; Öztan, 2004, 104; Tekinay, 1990, 65; Oğuzman, Dural, 2001, 65-68. Sınırlı ehliyetsiz kişiler, ayırt etme gücüne sahip oldukları halde, henüz erginliklerini kazanmamış olan ya da kısıtlanmış bulunanlardır. Sınırlı ehliyetsizlerin tanımı için ayrıntılı olarak bkz. Serozan, 2014, 431.

tamamlamadan önce, mahkeme kararı ile erginliğini (yargısal erginlik) kazanabilir. Ancak bu durumda henüz evlenme için öngörölmüş olan yaş tamamlanmış olmadığından, evlenmenin gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Başka bir ifade ile bir kimse yargısal erginliğe ulaşsa dahi evlenmeye tam ehliyetli sayılamaz. Çünkü bir kimsenin bir işi yapabilecek veya bir işletmeyi idare edebilecek fikrî olgunluğa ulaşması, onun aynı zamanda bir ailenin kaderini de düzenleyebileceği anlamına gelmez²⁰⁵. Ancak mahkeme kararıyla ergin olmuş bir kimse, onyediy yaşını tamamlamış olduğu takdirde, artık izin almadan evlenebilir²⁰⁶.

Olağan evlenme yaşını tamamlamış olup yasal temsilcinin iznini almadan yapılan evlilikler TMK m. 153 hükmü gereği nisbî butlanla batıl sayılmaktadır. Fakat bu suretle evlenen kişi sonradan onsekiz yaşını doldurmak suretiyle ergin olur veya kadın gebe kalırsa bu durumda evlenmenin iptaline karar verilemez (TMK m. 153/II).

2.2.2.2.2. Olağanüstü Evlenme Yaşı

Kanun koyucu olağanüstü şartların varlığı halinde, yasal evlenme yaşından daha küçük yaştaki bireylerin de evlenebilmesine imkân tanımış ancak bu halde dahi kişilerin belli bir yaşta bulunması gerektiği şartını getirmiştir. İşte kişilerin bu şekilde olağanüstü şartların var olması halinde evlenebilmeleri için aranan yaşa “*olağanüstü evlenme yaşı*” denilmektedir.

Olağanüstü evlenme yaşı TMK m. 124/II ve EY m.14’te yer almaktadır. TMK 124/II uyarınca; “*Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak buldukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir*”.

Olağan evlenme yaşını henüz doldurmamış, fakat evlenmeleri de zorunlu hale gelmiş bulunan kimselerin evlenebilmeleri ancak hâkimin vereceği izinle

---

²⁰⁵Öztan, 2004, 104.

²⁰⁶Keskin, 2011, 68; Dural, Oğuz, Gümüş, 2014, 53.

olabileceği içindir ki, doktrinde olağanüstü evlenme yaşına “*yargısal evlenme rüştü*” denilmektedir²⁰⁷.

Ancak bir kimse onaltı yaşını tamamlamış ve hâkimin izni ile evlenme hakkını kazanmış olsa dahi,kişinin bu kararla birlikte artık genel ve soyut olarak evlenmeye ehil olduğu veya olacağı söylenemez²⁰⁸. Hakkında olağanüstü evlenme şartının varlığına karar verilen kişi, ancak kararda belirtilen kişi (nişanlısıyla) ile evlenebilir. Bu karar onaltı yaşını tamamlamış olan talep sahibini, evlenmeye tam ehliyetli hale getirmez. Onaltı yaşını tamamlamış ve hâkimin izni ile evlenme hakkını kazanmış olan bu kişi, kararda belirtilen kişi ile herhangi bir sebepten dolayı evlenemezse, verilen bu izne dayanarak bir başkasıyla da evlenemez. Yani bu karar izin verilen kişi dışında başka birisiyle evlenmesine imkân kazandırmaz²⁰⁹. Bu esas, böyle bir kimsenin hâkimden izin alarak yaptığı evliliğin henüz onyediyi yaşını tamamlamadan önce sona ermesi durumunda da geçerlidir. Dolayısıyla hâkim tarafından verilen bu izin, belirli bir kişi ile evlenmeye ilişkin olduğundan ve genel evlenme ehliyeti sağlamadığından bu kişinin aynı izne dayalı olarak başka bir kimse ile ikinci bir evlilik yapması da söz konusu olamaz²¹⁰.

Onaltı yaşını tamamlamamış veya onaltı yaşını tamamlamış ancak hâkimin iznini almaksızın gerçekleştirilen evlenmelerin akıbetinin ne olacağına ilişkin bir hüküm kanunda açıkça belirtilmemiştir. Kanun koyucu küçük yaşta evlenmenin kamu düzenine aykırı bir durum olduğu veya küçük yaşta evlenmenin butlan nedenleri arasında sayılıp sayılmayacağı konusunu her ne kadar kanunda belirtmemiş olsa da, erkeğin ve kadının onaltı yaşını tamamlamamış olmaları halinde, yasal temsilci rızası açıklamış olsa dahi evlenme bakımından bu yaşta ayırt etme gücünün bulunmaması sebebiyle böyle bir evliliğin mutlak butlanla batıl olacağı doktrinde ağırlıklı olarak kabul edilmektedir.

Olağanüstü evlenme yaşının söz konusu olduğu hallerde Medenî Kanun hâkimin evlenmeye izin verebilmesi için bazı şartlar aramaktadır. Bu şartlara ana başlıklar halinde aşağıda değinilmiştir.

²⁰⁷Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 69; Gençcan, 2011, 267.

²⁰⁸Keskin, 2011, 70.

²⁰⁹Gençcan, 2011, 273; Öztan, 2004, 108.

²¹⁰Keskin, 2011, 70.

İzin istenilen kadın ve erkek onaltı yaşını tamamlamış olmalıdır

Evlenme yaşına erişmemiş olan kadın veya erkeğin, onaltı yaşını tamamlamış olması gerekir (TMK m. 124). Onaltı yaşını tamamlamış ve ayırt etme gücüne sahip olan bu kişi, fiil ehliyeti bakımından “*sınırlı ehliyetsiz*” durumundadır. Evlenmeye izin isteme kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliği taşıdığından, bu durumda sınırlı ehliyetsiz yasal temsilcisinin katılımı olmadan, kendi başına mahkemeye başvuruda bulunabilecektir²¹¹.

Evlenmesine izin istenilen kadın veya erkeğin onaltı yaşını tamamlamamış olması durumunda, olağanüstü durum ve pek önemli bir sebep bulunsa bile evlenmesine izin verilemez. Nitekim Yargıtay’ın da, hüküm tarihinde onaltı yaşını tamamlamamış olan küçüğün evlenmesine izin verilemeyeceğine dair birçok kararı mevcuttur²¹².

Olağanüstü bir durum ve pek önemli bir sebep olmalıdır

Her somut olayın şartlarına göre, hâkim olağanüstü bir durum ve pek önemli bir sebebin bulunup bulunmadığını takdir edecektir²¹³. Uygulamada daha çok önemli sebep olarak ilk planda kadının evlilik dışında gebe kalması söz konusu olabilir²¹⁴. Bunun dışında doktrinde pek önemli sebebe örnek olarak erkeğin ölüm tehlikesi içinde bulunması, nişanlı kızın öksüz, bakımsız ve yoksulluk içinde yaşamakta olması, evlendiği takdirde ana ve babasına da yardım edebilecek olması, evlenme yaşının daha küçük olduğu yabancı bir ülkeye gelin gitmesi,

²¹¹Keskin, 2011, 69.

²¹²Keskin, 2011, 71; Göktürk, 2008, 11; Oğuzman, Dural, 2001, 62; Öztan, 2004, 108. Yargıtay bir kararında (2.HD., T. 29.04.2010, E. 4262, K. 8639) “...Evlenmesine izin verilmesi istenilen 6.6.1991 doğumlu Seren Kaymakçı’nın dava tarihinde onaltı yaşını doldurmadığı anlaşılmaktadır. Mahkemece, yasal şartın oluşmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken Türk Medenî Kanununun 124/II. maddesi hükmüne aykırı olarak evlenmeye izin verilmesi usul ve yasaya aykırıdır” şeklinde hüküm kurmuştur. Karar için bkz. Gençcan, 2011, 267. Aynı yönde bkz. 2. HD., T. 21.3.2013, E. 2012/7078, E. 2005/1635, K. 2013/7749; 2.HD., T. 06.12.2012, E. 2011/16683, K. 2012/29409; 2. HD., T. 21.03.2005/1635, K. 2005/4300, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://www.kazanci.com.tr/>, 13 Haziran 2015’de alınmıştır.

²¹³Keskin, 2011, 69; Velidedeoğlu, 1960, 60.

²¹⁴Yıldırım, 2014, 26.

çalışma amacıyla başka bir ülkeye gitmesi göstermektedir²¹⁵. Yargıtay'ın da benzer yönde kararları bulunmaktadır²¹⁶.

Hâkim, açılan davada izin vermeden önce ayırt etme gücüne sahip küçüğü dinlemeli, evlenme için gerekli kişiliğe, bedenî ve fikri olgunluğa erişip erişmediğini gözlemlemeli, gerekirse bu konularda uzman bilirkişiden rapor almalıdır²¹⁷.

Karar vermeden önce yasal temsilcinin dinlenmesi

Türk Medenî Kanunu m. 124/II'ye göre hâkim, evlenmeye izin kararı vermeden önce olanak buldukça yasal temsilciyi (ana ve babayı veya vasi) dinlemelidir²¹⁸. Ancak kanun koyucu, yasal temsilcinin rızasını almayı gerekli görmemiştir²¹⁹. Dolayısıyla hâkim, tarafların menfaatini gerektirdiği takdirde ana ve baba veya vasi razı olmasa dahi tarafların evlenmesine izin verebilir veya tarafların menfaatinin bulunmadığı durumlarda da, ana ve baba veya vasi rızalarını açıklamış olsalar bile tarafların evlenmesine izin vermekten kaçınabilecektir.

Yargıtay da kararlarında, olağanüstü evlenmeye izin davasında ana ve baba veya vasinin karardan önce olanak varsa dinlenilmesi gerektiğini açıkçabelirtmektedir²²⁰.

²¹⁵Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 67; Kılıçoğlu, 2015, 47.

²¹⁶2.HD., T. 05.06.2003, E. 7198, K. 8271, "...Evlenmesine izin istenen Çiğdem 03.04.1987 doğumlu olup vesayet altındadır. Akrabaları tarafından bakılmakta, düzenli bir aile yaşam bulunmamaktadır. Bu durum Türk Medenî Kanunu düzenlediği 124/2. Maddesine uygun pek önemli sebeptir. Davacı bir an önce evlenerek başkalarının yardımına bağımlı olmaktan kurtulacaktır. Evlenmeye ehliyet koşulları bu şekilde gerçekleştirdiğinden davanın kabulü gerekirken reddi ve yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır", Gençcan, 2011, 270. Aynı yönde bkz. 2.HD., T. 27.04.2004, E. 2004/4356, K. 2004/5378; 2.HD., T. 06.12.2012, E. 2011/16683, K. 2012/29409, Kazancı İçtihat Bankası <http://www.kazanci.com.tr/>, 23 Ağustos 2015'de alınmıştır.

²¹⁷Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 68.

²¹⁸743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi m. 88/II hükmüne göre evlenmeye izin karar vermeden önce yasal temsilci (anne, baba veya vasi) dinlenmesi şart idi. Fakat 4721 sayılı Türk Medenî Kanununda dinlenmeleri mutlak bir zorunluluk olmaktan çıkarılarak olanak buldukça dinlenmesini öngörülmüştür. Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 68.

²¹⁹Yasal temsilcinin dinlenilmesi, evlenmeye izin için ön şart olmaktan çıkarılması TMK m. 124/I'nin gerekçesinde şu şekilde açıklanmaktadır: "Yürürlükteki maddenin ikinci fıkrasında yer alan "Karardan önce ana, baba veya vasinin dinlenmesi şarttır." hükmü bu kişilerin bulunmaması, nerede olduklarının bilinmemesi gibi hâllerde erken evlenmeye izin verilmesini engellemektedir. Bu nedenle bu kişilerin dinlenmesi maddede "mutlak bir zorunluluk" olmaktan çıkarılmış, "olanak buldukça" dinlenmesi yönünde çözüm getirilmiştir"; Dural, Öğüz, Gümüş, 2014, 51.

²²⁰2.HD., T. 26.04.2010, E. 4261, K. 8141, Karar için bkz. Gençcan, 2011, 272. 2.HD., T.17.04.2003, E. 2003/4256, K. 2003/5646; 2.HD., T. 16.02.2009, E. 2007/19532, K. 2009/2335; 2.HD., T.13.04.2004, E.

Evlenme izninin hâkimin kararıyla verilmesi

Olağanüstü evlenme yaşında olan kişilerin evlenebilmesi için yukarıda belirtilen şartlardan ziyade hâkimin erken evlenmeye izin vermesi gerekmektedir.

Yetkili mahkeme izin isteminde bulunan kişinin yerleşim yeri mahkemesidir. Görevli mahkeme, aile mahkemesidir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun m.4'e göre aile mahkemesi kurulmayan yerlerde ise aile hukukundan doğan davalara bakacak olan mahkeme, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca belirlenen o yerdeki Asliye Hukuk Mahkemesi'dir²²¹.

2.2.3. Yasal Temsilcinin İzni

Yasal temsilcinin izni, evlenmenin maddi koşullarından olan evlenme ehliyetine sahip olmanın temel unsurlarından biridir. Gerek ayırt etme gücüne sahip olağan evlenme yaşını (onycedi yaş) doldurmuş küçüklerin, gerekse ayırt etme gücüne sahip erginliğe erişmiş kısıtlıların, evlenme sözleşmesini yapabilmeleri için yasal temsilcilerinin izni gerekir (TMK m. 126-127). Bunun amacı hem evlenecek kişileri korumak, hem de yasal temsilcilerin sahip oldukları haktan vazgeçmek isteyip istemediklerini belirlemektir²²².

Evlenme için müracaat eden küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin imzası ile onaylanmış yazılı izin belgesini, evlenme başvurusu sırasında evlendirme memurluğuna vermek zorundadır. Aksi takdirde, evlendirme memuru bu eksikliği tamamlamak durumundadır. Eğer bu da mümkün olmuyorsa başvuru reddedilir (TMK m. 136-137).

Yasal temsilcinin izni olmadan yapılan evlilikler nisbî butlanla sakat olur (TMK m. 153/I). Bu nedenle küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlenirse,

---

2004/3737, K. 2004/4675, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://www.kazanci.com.tr>, 21 Ağustos 2015'de alınmıştır.

²²¹Yargıtay kararına göre de aile ilişkilerinden kaynaklanan dava ve işlerin Aile Mahkemesine, Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerdeki bu davalarda o yerdeki Asliye Mahkemesine bırakılması gerekir (2.HD., T. 22.09.2003, E. 10924, K. 11758, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://kazanci.com.tr/>, 23 Ağustos 2015'de alınmıştır).

²²²Öztañ, 2004, 109.

izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir. Yasal temsilci davayı her iki eşe karşı açmaktadır²²³.

Kanun koyucu, TMK m. 153/I hükmünde “*Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlenirse, izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir*” demek sureti ile iptal davasının açılmasını yasal temsilcinin isteğine bağlamıştır. Dolayısıyla bu yasal temsilciye verilen bir haktır, yükümlülük değildir. Yasal temsilci, dava açmayı düşündüğü takdirde, bu hakkın kullanımı için TMK m. 152’de düzenlenen altı ay ve beş yıllık hak düşürücü süreler uygulanamaz²²⁴.

Yasal temsilcinin izni alınmamış olsa dahi, yapılan evliliğin iptal edilemeyeceği durumlar da mevcuttur. Gerçekten de TMK m. 153/II’e göre: “*Yasal temsilcisinin izni olmaksızın evlenen kimse, sonradan onsekiz yaşını doldurmak suretiyle ergin olur, kısıtlı olmaktan çıkar veya karı gebe kalırsa, evlenmenin iptaline karar verilemez*”. Böylece bu hükümde dava hakkını sınırlayan nedenler, evlendikten sonra küçüğün onsekiz yaşını doldurarak ergin olması, evlilikten sonra vesayet altındaki eşin kısıtlılığının sona ermesi ve karının gebe kalması şeklinde sayılmıştır. Yargıtay’ın da benzer yönde kararı bulunmaktadır²²⁵.

2.2.3.1. Küçükler

Medenî Kanununun erginlik yaşı ile ilgili düzenlemesinde belirtildiği üzere kural olarak onsekiz yaşını tamamlamamış olanlar “*küçük*” sayılırlar. Buna göre Türk Medenî Kanunu m. 126’da: “*Küçük, yasal temsilcinin izni olmadan evlenemez*” şeklinde düzenlenmiştir²²⁶. Ancak bunun yanında yasal temsilci izin vermişse

²²³Gençcan, 2001, 280.

²²⁴Öztan, 2004, 241; Tutumlu, 2002, 103.

²²⁵2.HD., T. 19.03.2003, E. 2003/2902, K. 2003/3816. Bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://kazanci.com.tr/>, 23 Ağustos 2015’de alınmıştır.

²²⁶İMK’nda yapılan değişiklik sonucu, evlenme yaşı erginlik yaşı kabul edilmektedir (İMK m. 94). Küçüklerin evlenmesi mümkün olmadığından, küçüklerin evlenmesine ana ve babanın izin vermesine ilişkin İMK m. 98’de yer alan iki fıkra da 7 Ekim 1994’ten itibaren yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece İMK m. 94’te sadece kısıtlıların evlenmesine yasal temsilcilerin izin verilmesi söz konusudur. Bu durum İMK m. 99’da “*Kısıtlılar için izin*” ile ilgili hükümde II. Fıkra olarak düzenlenmiştir. Kısıtlıların her nasılsa yasal temsilcisinin izni olmadan evlenmesi halinde, bu husus evliliğin iptali sebebi olmaktan çıkarılmıştır.

ayrıca mahkemeden izin istenmesine gerek görülmemiştir. Yargıtay'ın da konuya ilişkin görüşü bu yöndedir²²⁷.

Ayırt etme gücüne sahip küçüğün yasal temsilcisi anne ve babası ise, kanun koyucu burada ana ve babanın iznini birlikte aramıştır (TMK m. 126/I; EY m. 20). Şayet, biri razı olur diğeri razı olmazsa izin verilmiş sayılamaz. Anne ve baba evlenmeye izin verip vermeme konusunda anlaşamazlarsa, bunlardan birinin oyuna (meselâ babanın) üstünlük verilmemektedir²²⁸. Fakat evlenme başvurusu sırasında velâyet hakkına anne veya babadan sadece birisi sahip ise, meselâ eşler boşanmışlar ve hâkim velâyet hakkını onlardan birine vermişse veya onlardan biri ölmüşse, bu durumda sadece velâyet hakkına sahip bulunan eşin izni yeterli sayılacaktır²²⁹.

Ana ve babanın verecekleri evlenme izninin, herhangi bir şarta veya kayda bağlı olmadan yazılı olarak bildirilmiş olması gerekmektedir. İzin belli bir kişiyle evlenmek için verilmiş olmalıdır (TMK m. 136; EY m. 20)²³⁰.

Küçük vesayet altında ise, bu takdirde ana ve baba sağ olsa bile sadece vasinin rızası aranacaktır. Olağan evlenme yaşına erişmiş olan küçük, evlâtlık ise, evlenme iznini sadece kendisini evlât edinmiş olan kişinin vermesi yeterli olup, ayrıca asıl ana ve babasının da iznine gerek yoktur²³¹.

Türk Medenî Kanunu, anne ve babanın veya vasinin izin vermekten kaçınmaları hâlinde küçüğe mahkemeye başvurma hakkı tanımıştır. Bu durumda aile mahkemesi hâkimi, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra, başvuruda bulunmuş olan küçüğün evlenmesine izin verebilir (TMK m. 128). Ayrıca rızadan haksız yere kaçınan vasi hakkında,

²²⁷2.HD., T. 30.10.2006, E. 6903, K. 14566: "...Mahkemece, Leyla Gökçeğöz'ün evlenebilmesi için anne ve babasının izninin yeterli olduğu, hâkim kararına gerek olmadığı gözetilmeksizin davanın reddi yerine kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır" şeklinde ifade etmiştir. Aynı yönde bkz. 2.HD., T. 18.10.2006, E. 2006/6047, K. 2006/14205, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://kazanci.com.tr/>, 21 Ağustos 2015'de alınmıştır.

²²⁸743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi döneminde böyle hallerde babanın oyu üstün sayılırdı. Madde 263 – "Evlilik mevcut iken, ana ve baba, velâyeti beraberce icra ederler. Anlaşamazlarsa, babanın reyî muteberdir".

²²⁹Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 70.

²³⁰Alman Medenî Kanunu m. 67III'de de yasal temsilcinin izin vermesinin belirli bir evlenme için olacağına ilişkin hüküm içermektedir.

²³¹Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 70.

vesayetin kendisinden alınması için, TMK m. 461/l gereğince mahkemeye başvuruda bulunulabilir. Söz konusu hükme göre: *“Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunabilir”* şeklindedir.

Rıza, evlenmek için müracaatın yapıldığı sırada verilmelidir. İzne ilişkin belgenin noterden onaylanmış ve yazılı olması gerekir. Sözlü izin geçersizdir (TMK m. 136; EY m. 20). İznin kiminle evlenilmek için verildiği kişinin adı belirtilerek gösterilmelidir²³².

2.2.3.2. Kısıtlılar

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı, ancak yasal temsilcisinin izniyle evlenme ehliyetini elde eder (TMK m. 127). Kanun koyucu burada hâkimin iznine gerek kalmadan sadece vasinin iznini aramıştır. Evlenme esnasında bir kısıtlılık durumundan bahsedebilmek için, kişinin önceden kesinleşmiş bir mahkeme kararı ile kısıtlanmış olması gerekmektedir²³³.

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı, vesayet altında değil de, ana ve babanın velâyet altında bırakılmışsa, bu ayırt etme gücüne sahip kısıtlının evlenirken, evlenmeye iznin hem ana, hem baba tarafından birlikte verilmesi gerekir²³⁴.

Yaşlılığı, engelliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediği için kendi isteği ile kısıtlanan ergin de yasal temsilcisinin izni olmadan evlenemez (TMK m. 408). Bununla birlikte diğer kısıtlama hallerinde de kısıtlının evlenmesi için vasinin izni aranacaktır²³⁵.

Kişinin evlenme esnasında kendisinin vesayet altına alınmasını gerektiren bir sebebin varlığına rağmen, vesayet altına alınmamış olması halinde, yapılan bu evliliğin iptali istenmez. Sadece evlenme esnasında kişinin vesayet altına

---

²³²Öztan, 2004, 111.

²³³Kılıçoğlu, 2015, 52.

²³⁴Öztan, 2004, 114.

²³⁵Oğuzman, Dural, 2001, 68.

alınması gerektiği halde, bu yapılmamışsa, TMK m. 145 hükmü gereğince evlenmenin butlanı talep edilebilir²³⁶.

Vasinin vereceği evlenme izninin de, aynen velilerin izninde olduğu gibi, şarta bağlı bulunmaması ve evlenme başvurusu sırasında yazılı olarak bildirilmiş olması gerekir(TMK m. 136; EY m. 20). Vasi evlenmeye izin vermediği takdirde kısıtlı, mahkemeye başvurarak vasiyi şikâyet edebilir²³⁷.

Evlenecek kimseye henüz bir vasi tayin edilmemişse, gerekli işlerinin görülmesi için bir temsilci (geçici vasi) atanabilir (TMK m. 420). Bu temsilci, TMK m. 127 anlamında vasi yerine geçer²³⁸.

2.3. Rus Hukukunda Evlenme Ehliyeti

2.3.1. Tarafların Evlenme İradelerini Açıklamış Olmaları

Evlenme akdinin yapılabilmesi için Rusya Federasyonu kanunlarında aranan ilk şart; kadın ve erkeğin karşılıklı ve gönüllü rızalarını açıklamalarıdır. Bu şart aile hukukunun genel ilkelerine dayanmakta ve Rusya Federasyonu Aile Kanunu'nun m. 1/III 'teki Uluslararası Hukuk ve Rusya Federasyonu Uluslararası anlaşmaları ile Rusya Federasyonu Anayasası'nın 15/IV. maddesinde düzenlenmektedir²³⁹.

Rusya Federasyonu Aile Hukukunda evlenmek için tarafların karşılıklı ve gönüllü olarak rızalarını açıklamaları, herhangi bir şart aramadan ve birinin diğerine zorunluluk getirmeden evlenme işlemlerinin tamamlanması ve bu işlemler sonucunda ailenin oluşmasının sağlanması esastır²⁴⁰.

Taraflar karşılıklı iradelerini evlenme töreni sırasında şahsen beyan etmekle yükümlüdürler. Önemli olan husus tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri andır. Bu şartın yerine getirilmiş olması çok büyük önem taşımaktadır. Çünkü evlenecek kişilerin kendi ağzından çıkan kelimeler ile rızalarını belirtmeleri, bu

²³⁶Öztañ, 2004, 114.

²³⁷TMK m.128; TMK m. 461/I.

²³⁸Gençcan, 2011, 282.

²³⁹Kartavıh, 2015, 84.

²⁴⁰ Gerasimov, L. P. (2008). *Семейное Право*. Конспект Лекции. Москва: Юрайт-Издат, 33 (Герасимов, Л. П. *Семейное Право*. Конспект Лекции. Москва. Юрайт-Издат, 33 (98)).

evlenmenin gönüllü ve karşılıklı olduğuna, evlendirmeye yetkili resmi memurun tam olarak emin olmasını ve evliliğin hukuka uygunluğunu sağlar²⁴¹.

Günümüzde hukuk kaynaklarında yer alan evlenmek için karşılıklı irade açıklamaları: “*eşlerin gelecekteki evlilik ilişkilerinin oluşmasına yönelik karşılıklı irade beyanları*”, veya “*eşlere ait olan hak ve yükümlülükleri elde etmek amacıyla özgürce bilinçli irade beyanını belirterek, somut bir kişiyle birliktelik kurma*”²⁴² anlamına gelmektedir. Böyle bir rızanın özgürce ifade edilmesi gerekmektedir, yani alkol veya uyuşturucu etkisi, zorlama, şiddet veya dolandırıcılık gibi yöntemler mevcut olmamalıdır. Buna benzer zorlama müstakbel eşlerden biri, anne ve baba, hısımlar, arkadaşlar veya diğer kişiler tarafından da gelebilir. Ancak bu tür zorlama ve baskıları, anne babanın evlenme yaşamına yönelik iyi niyetli tavsiyelerinden ayırt etmek gerekir²⁴³.

Evlenme işlemleri esnasında müstakbel eşlerin gönüllü rızaları iki defa onaylatılmaktadır. Bu onay ilk olarak, Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğünde gereken belgeler ile başvuruda bulunurken, ikinci olarak da devlet memuru tarafından evlenme işleminin kaydedilebilmesi için evlenecek kişilerin şahsen başvuruda bulunduğu anda yapılır. Zira Rusya Federasyonu’nda evlenme giyaben veya vekâleten yasal temsilcisinin katılımı ile yapılamaz, bu olağanüstü hallerde dahi yasaktır. Kişi, hastalık, memuriyet görevi vs. gibi önemli nedenlerden dolayı evlenmeye katılamayacağı durumlar gibi geçerli nedenlerin varlığı halinde dahi evlenecek kişilerin şahsen orada olmaması durumunda evlilik yapılamaz. Böyle durumlarda evlenecek kişilerin talebi üzerine kanunda verilen bir aylık sürenin uzatılması veya kısaltılması söz konusu olabilmektedir. Geçerli sebeplerin varlığı halinde evlenme işleminin süresini uzatma veya kısaltma niyetiyle, hastane, sanatoryum veya bakım evlerinde bulunan kişiler için devlet memuru bizzat bireylerin yanına giderek evlenme işlemini gerçekleştirebilmektedir²⁴⁴.

Evlenecek olan kişilerin evlenme iradelerini açıklamamış olmaları, RF Aile Kanunu ve RF Medenî Kanunu’nda kusur olarak adlandırılmaktadır. Evlenme

²⁴¹Antokolskaya, 2002, 110; Pçelintseva, 2004, 88.

²⁴²Pçelintseva, 2004, 88, 91.

²⁴³Nizamiyeva, 2010, 46.

²⁴⁴Pçelintseva, 2004, 88-89.

sırasındaki kusur, genel olarak RF Aile Kanunu'nun m. 28'de öngörülen baskı altında (fizikî ya da ruhî şiddet uygulanması veya korkutma) evlenme, aldatma (kandırma), evlenecek kişinin yanılması (eşinin kimliğinde yanılması), evlenme sırasında alkol, uyuşturucu madde veya ağır hastalık nedeniyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olması veya kişinin fiil ve hareketlerinin sonuçlarını doğru olarak kavrayamaması gibi çeşitli sebeplerden kaynaklanıyor olabilir²⁴⁵. Genel olarak adli uygulamada, evlenmenin geçersiz sayılması için evlenecek kişinin evlenme sırasında akla uygun şekilde davranmamış olması veya iyileştikten sonra evlilik ilişkisini sürdürememesi gerekmektedir. Bu durumlarda kusurun bulunup bulunmadığının tespitini sağlamak amacıyla mahkeme tarafından adli psikiyatrisi tayin edilmektedir²⁴⁶.

Evlenmenin iptalini talep etme hakkına sahip bulunan kişilerin kimler olabileceği RFAK m. 28'de açıkça belirtilmektedir. Bu hükme göre, evlenme sırasında baskı, aldatma, yanılma ve akla uygun şekilde davranmama gibi nedenlerin sonucunda eşlerden birinin evlenme beyanını açıklamamış olması halinde, hakları ihlal edilmiş eş veya savcı evlenmenin iptali davası açabilmektedir²⁴⁷.

2.3.2. Evlenme Yaşı

Evlenecek olan kişilerden birinin, evlenme sırasında kanun tarafından öngörülen şekilde daha öncesinde yaşının indirilmiş olması söz konusu değilse, evlenme yaşına erişmemiş olması evlenmenin geçersiz sayılması veya evliliğin iptaline yol açar²⁴⁸.

Ergin olmayan kişi ile yapılan evlenmenin geçersiz kabul edilmesi, evliliğin iptali davasının açıldığı sırada evlenen kişinin erginlik yaşına (onsekiz yaş) ulaşmış olup olmamasına göre değişmektedir. Eğer evliliğin iptali davasının

²⁴⁵Antokolskaya, 2002, 113.

²⁴⁶ Pçelintseva, 2004, 102. Tataristan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesinin bir kararına göre de evlenme başvurusu esnasında mevcut hastalıktan kaynaklanan nedenlere bağlı olarak, eylem ve işlemlerin önemini, kapsamını ve sonucunu kavrayabilme yeteneğine sahip olmayan kimseler evlenemezler. Bkz. T. 09.08.2011, N. 33-11228, Web: <http://rosprovosudie.com>, 15 Eylül 2015 tarihinde alınmıştır.

²⁴⁷ Antokolskaya, 2002, 113. Bu yöndeki bir karar için bkz. Rusya Federasyonu Yüksek Mahkeme Kararı N 5-K2-21, T. 10.10.2012. (Верховный Суд Российской Федерации, от 10 Октября 2012 года КПР 2-21). Web:<http://www.vsrp.ru>, 13 Eylül 2015'de alınmıştır.

²⁴⁸Antokolskaya, 2002, 121; Vişnyakova, 2011, 53.

açıldığı sırada ergin olmayan eş henüz erginlik yaşına ulaşmış değilse, dava açma hakkı kendisine, annesine, babasına, velisine veya savcıya; erginlik yaşına ulaşmışsa, bu hak yalnızca kendisine tanınmaktadır (RFAK m. 28/I). Fakat onsekiz yaşına erişmiş, ama fiil ehliyetini kazanmamış halde ise evliliğin iptali davası hakkı savcıya veya vasiye aittir²⁴⁹.

Bu şekilde yapılan bir evlilikte ergin olmayan kişinin menfaati söz konusuysa ve bu kişi evliliğin geçersiz sayılmasına rıza göstermiyorsa, mahkeme bu durumda evlenme yaşına erişmemiş kişi ile yapılan evliliğin iptali hakkında davayı reddedebilir (RFAK m. 29/II).

2.3.2.1. Olağan Evlenme Yaşı

Rus hukukunda evlenecek kişilerin evlenme yaşına erişmesi evlenmenin geçerliliği için aranan zorunlu şartlardan biridir. Kanun evlenme yaşını evlilik ehliyetinin oluşumu ile bağlantılı hukukî bir gerçek olarak görmektedir²⁵⁰. Evlenme yaşı Rus hukukunda RF Aile Kanunu m. 13'de yer almaktadır.

Rusya Federasyonu Aile Kanunu'nda evlenme yaşı erkek ve kadın ayrımı yapılmaksızın, onsekiz yaş olarak belirlenmiştir. Buna göre kural olarak onsekiz yaşını tamamlamamış olan bir kimsenin evlenmesi mümkün değildir. Ayrıca bu yaş RFAK m. 21 uyarınca, fiil ehliyetine sahip olma yaşıyla aynıdır. Erginlik öyle bir yaş sınırıdır ki, bununla kişi tam fiil ehliyetine sahip olma, seçme ve seçilme haklarını kullanma, hukukî işlemler yapabilme, başkalarına verdikleri zararlardan dolayı bizzat sorumlu olabilme, askerlik yükümlülüğü gibi vatandaşlık haklarına sahip olmaktadır²⁵¹.

Evlenme yaşının hesaplanmasında hangi tarihin esas alınacağı hususunda ise Rusya Federasyonu Aile Kanunu m. 12-13 ile Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğü Kanunu m. 26/I'e dayanarak şöyle bir sonuca varmak mümkündür: Evlenme çağına erişmiş kişilerin yaşı, evlenme başvurusu yapıldığı andan itibaren değil, evlenmenin resmi olarak kaydedildiği gün itibari ile dikkate alınmalıdır.

²⁴⁹Vişnyakova, 2011, 53; Pçelintseva, 2004, 118.

²⁵⁰ RFAK m. 13/I'de: "Evlenme yaşı kadın ve erkek için onsekiz yaş olarak belirlenmiştir".

²⁵¹Antokolskaya, 2002, 114.

Evlenme yaşıyla ilgili olarak şunu da vurgulamak gerekir ki, mevcut Aile Kanunu evlilik için son yaş sınırı koymamaktadır. Dolayısıyla Rusya'da kişiler Türkiye'de olduğu gibi ileri yaşlarda da evlenebilirler. Böyle evlilikler yapılırken de önemli olan husus iradelerin hiçbir baskı altında kalmadan özgürce ve bilinçli bir şekilde açıklanmasıdır.

2.3.2.2. Olağanüstü Evlenme Yaşı

Rus hukukunda olağanüstü evlenme, evlenecek kişilerin kanunda öngörüldüğü şekilde onaltı yaşını tamamlamış olmaları ve mahalli idareler tarafından geçerli sayılan olağanüstü durum ve pek önemli sebeplerin bulunması halinde caiz görülmektedir (RFAK m.13/II).

Kanun, olağanüstü sebeplerin listesini içermemekle birlikte yaşam koşullarının çeşitliliğinin sunduğu sebepler mahalli idareler tarafından değerlendirilerek evliliğin geçerli kılınabilmesi mümkün görülmüştür²⁵². Mahalli idareler tarafından evlenme yaşının indirilebilmesi için hukuk kaynaklarında yer alan önemli ölçütlerden ilki ergin olmayan kişilerin menfaatinin korunmasıdır²⁵³. Böylelikle kanun koyucu olağanüstü evlenme yaşını düzenlerken her somut olayı dikkate alarak ve tamamen ergin olmayanların menfaati göz önünde bulundurarak hareket edilmesini istemiştir. Uygulamada, genellikle kadının hamile kalması, çocuk doğumu, evlenecek olan kişilerin fiilî evlilik ilişkisinde bulunmaları, memuriyet görevi vs. gibi nedenler söz konusu olduğunda olağanüstü evliliklere izin verilmektedir²⁵⁴.

Rusya Federasyonu Aile Kanunu evlenme yaşının indirilmesine dair izin alınması için belli bir kişinin başvuruda bulunması şartını aramamaktadır. Dolayısıyla evlenme yaşına erişmemiş kişiler yasal temsilcisinin iznine gerek kalmadan kendileri de evlenme için başvuruda bulunabilirler. Evlenme yaşının indirilmesine dair iznin alınması için onaltı yaşını tamamlamış olan evlenecek kişilerin ikamet yerindeki mahalli idarelere²⁵⁵ başvuruları gerekmektedir²⁵⁶. Ayrıca

---

²⁵²Pçelintseva, 2004, 119.

²⁵³ Nizamiyeva, 2010, 51.

²⁵⁴Pçelintseva, 2004, 90.

²⁵⁵ Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğü yetkilileri.

bu hakka, ergin olmayan küçüklerin anne ve babası, velileri, yasal temsilcileri, evlât edinmiş kişiler, onları himaye eden kişiler (ana babalık üstlenmiş kişiler) de sahiptirler. Bununla birlikte RFAK'da, vasinin görevlerini belirlemek için, velâyet ve vesayet organları, eğitim ve tıbbî tedavi idareleri veya halkın sosyal koruma kurumları gibi vasinin görev ve yükümlülüklerini icra eden kurumlara da hak tanınması gerektiği belirtilmiştir (RFAK m. 123/II; RFAK m. 147/I).

Evlenme yaşının indirilmesine dair sorunun giderilmesi için erginlik yaşına erişmemiş kişilerin anne ve babasının rızaları gerekmez. Ebeveynlerin, evlenecek olan çocuklarının yaşlarının indirilmesi ve evlenme akdinin yapılmasına ilişkin rıza veya itirazları esasa ilişkin sorunun giderilmesi için önem taşımamaktadır. Yaş indirimi ile ilgili karar alınırken, veli veya vasinin düşünceleri dinlenilse dahi, onların bu düşüncelerinin hiçbir hukukî önemi yoktur²⁵⁷.

Mahalli idareler evlenmenin resmileştirilmesini reddetme kararı verdiğinde, tarafların "*Vatandaşların Hak ve Özgürlüklerini İhlal Eden Kararlar ve Yükümlülüklerine Dair Kararların Temyiz Edilebilmesi Hakkında Kanuna*" uygun şekilde Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemeleri' ne temyiz başvurusunda bulunulabilir²⁵⁸.

Erginlik yaşına ulaşmamış evlenecek olan küçüklerin hukukî durumu Rusya Federasyonu Medenî Kanunu'nda belirlenmiştir. Buna göre evlenecek olan küçük onaltı yaşını tamamlamış ve bu kişiye evlenme için yaş indirimi yapılmışsa, bu kişi evlenme akdinin yapıldığı andan itibaren fiil ehliyetini de kazanır. Bundan önce ona vasi tayin edilmişse, evlilik hakkının verilmesiyle birlikte vesayet durumu sona erer. Evlilik daha sonra herhangi bir sebepten dolayı sonlanır ve evlenen kişi onsekiz yaşını doldurmamış olsa bile evlilikle kazanan fiil ehliyeti korunur. Ancak RF Medenî Kanunu'nun m. 21 uyarınca reşit olmayan kişi hakkında mahkeme

²⁵⁶ Gerasimov, 2008, 146.

²⁵⁷ Nizamiyeva, 2010, 53.

²⁵⁸Bu yönde bir karar için bkz. İrbit Bölge Mahkemesi T. 08.08.2013, No.2-752/2013 - M-823/2013, İrbit şehri, Sverdlov Eyaleti. (Ирбитский районный суд Свердловской области, г. Ирбит 08.08.2013 год, Решение по делу 2-752/2013-М-823/2013.) Web: <http://www.rospravosudie.com>, 13 Haziran 2015'de alınmıştır.

tarafından ergin oluncaya kadar evlenmenin geçersizliğine karar verilir ve bu karar ilan edilirse, artık bu kişi fiil ehliyetini kaybeder²⁵⁹.

Kanun koyucu, Rusya Federasyonu'nun bazı mahallî²⁶⁰ ve millî geleneklerini göz önünde bulundurarak, olağanüstü yaş sorununun çözülmesini Rusya Federasyonu Eyalet Kanunlarına bırakma kararı almıştır. Dolayısıyla istisnai olarak olağanüstü ve pek önemli bir sebep bulunduğu takdirde, onaltı yaşına erişmemiş kişilerin evlenme işleminin usul ve şartlarını belirleyen özel Rusya Federasyonu Eyalet Kanununda yer alan hükme uygun şekilde evlenme yaşının indirilmesine izin verilmektedir²⁶¹. Rusya Federasyonu Aile Kanunu, RF Eyalet Kanunlarına tanımış olduğu bu husus konusunda indirilecek olan yaşın son indirme sınırını ve buna neden olan olağanüstü ve önemli durumların açıklayıcı listesini içermektedir. Meselâ, RF Tataristan Cumhuriyeti Aile Kanunu m. 10/IV'te onaltı yaşına erişmemiş evlenecek kişiler için olağanüstü ve pek önemli sebepler olarak; hamilelik, çocuğun doğmuş olması, taraflardan birinin hayati tehlikesinin bulunması, öksüz ya da bakımsız olması gibi sebepler kanunda yer almaktadır²⁶². Ayrıca Murmansk Eyaleti 18 Kasım 1996 tarihli N. 42-01. sayılı "*Onaltı Yaşını Tamamlamamış Evlenecek Olan Kişilerin Evlenme Şart ve Usulüne Dair Kanun'un*" m. 3'de özel bir hüküm öngörülmüştür. Ancak bu hüküm gereğince onaltı yaşını tamamlamamış küçüklerin evlenebilmesi için yasal temsilcinin rızası aranmaktadır.

²⁵⁹ Makarova, 2009, 4/5. RF Medenî Kanunu m. 21'e göre: "*Kişilerin kendi eylem ve işlemleri sonucunda vatandaşlık haklarını elde etme ve bu haklara sahip çıkma, vatandaşlık yükümlülüklerini belirleme ve onları icra etmesi kişide erginlik yaşına gelme ile yani kişinin on sekiz yaşını doldurmasıyla başlar. Kanun, onsekiz yaşını doldurmadan evlenecek kişilere de bazı durumlarda nikâh kıyma hakkı tanımakta olup, bu hakla birlikte evlenme sözleşmesinin yapılmasının ardından kişiye fiil ehliyeti sahipliği de kazandırmaktadır. Evlenme akdi yapmakla birlikte tam fiil ehliyeti kazanan erginlik yaşına ermemiş kişiler, boşanma sırasında da bu haklarını muhafaza ederler. Mahkeme tarafından evliliğin geçersiz sayıldığı ilan edildiği takdirde, hâkim erginlik yaşına erişmemiş kişiye evlilik sonucunda verilen fiil ehliyetini de geri alabilir*".

²⁶⁰ Belgorod, Vologda, Vladimirskiy, Kaluga, Moskova, Çelyabinsk, Tambov, Ryazan, Orel, Murmansk, Tataristan, Novgorod ve Nijny Novgorod bölgeleri.

²⁶¹ Sverdlov Eyaleti İrbit Bölge Mahkemesi'ne göre de her ne kadar istisnai olarak olağanüstü bir sebep bulunması durumunda dahi RF Eyaletler Kanunu'nda onaltı yaşını ikmal etmemiş kimselerin evlenmesine dair özel bir hüküm öngörülmediği sürece bu kimselerin evlenmesine izin verilemez. (Karar N. 2-533/2013, T. 08.08.2013 (Ирбитский Районный Суд Свердловской Области, г. Ирбит 08.08.2013). Aynı yönde başka bir karar için bkz. Altay İli Novoaltay Şehir Mahkemesi, T. 07.11.2014, N. 2-3371/2014. (Новоалтайский Городской Суд Алтайского Края, Дело 2-3371/2014, 07.11.2014). Web: <http://www.rospravosudie.com>, 15 Eylül 2015'de alınmıştır.

²⁶² Antokolskaya, 2002, 114.

2.3.3. Yasal Temsilcinin İzni

Rus hukukunda yasal temsilcinin izni sadece olağanüstü yaş durumunda karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi evlenme yaşı erkek ve kadın için onsekiz olarak belirtilmiştir (RFAK m.13). Bu yaş kişilerin erginlik yaşına erişmesini belirten bir yaştır. Ancak, onsekiz yaşını tamamlamamış bir kişi, evlendikten sonra ergin ve bağımsız olabilmektedir. Çünkü evlenmekle tamamen fiil ehliyetine, dolayısıyla yasal olarak karar ve eylemleri kabul etme ve gerçekleştirme yeteneğine sahip olunmaktadır. Böylece onlar ana ve babaya bağlı olmaktan çıkmakta ve ana babanın çocuğu koruma gibi diğer görevleri de evlilikle birlikte sona ermektedir.

3. BÖLÜM

TÜRK VE RUS HUKUKUNDA EVLENME ENGELLERİ

3.1. Genel Olarak Türk ve Rus Hukukunda Evlenme Engelleri

Türk hukuk sisteminde usule uygun ve geçerli bir evlenmenin yapılabilmesi için, evlenecek olanların evlenme ehliyetine sahip olmalarının yanında, TMK m. 129-133 ve Evlendirme Yönetmeliği m. 15’de düzenlenen olumsuz şartların da kişilerde bulunmaması gereklidir. Bulunmaması gereken bu olumsuz şartlar TMK da “*evlenme engelleri*” olarak tanımlanmakla birlikte doğurdukları hukukî sonuçlar bakımından evlenme engellerinin hepsi aynı kuvvette değildirler. Böylece bazı evlenme engellerinin varlığı halinde yapılan evlenme geçersiz olmasına rağmen bazı evlenme engellerinin varlığı halinde de yapılan evlenme geçersiz sayılmamaktadır. Bu sebeple TMK’da evlenme engelleri “*kesin evlenme engelleri*” ve “*kesin olmayan evlenme engelleri*” olarak ikiye ayrılmaktadır.

Rus hukuk sisteminde de geçerli bir evliliğin varlığı için sadece evlenme ehliyetinin bulunması yeterli değildir; aynı zamanda RF Aile Kanunu m. 14 ve 15’te belirtilen evlenme engellerinden herhangi birisinin de bulunmaması gerekir. Evlilik işlemleri yapılmadan önce evlenme engellerinin bulunması, evlenme başvurusunun kabul edilmemesine neden olmaktadır. Fakat evlenme engellerinin bulunmasına rağmen, evlilik akdedilmiş ise, bu evlilik mahkeme tarafından geçersiz sayılmaktadır²⁶³.

Rusya Federasyonu Aile Kanunu, m. 14 ve 15’e göre evliliği engelleyen durumlar; “*hısımlık*”, “*evlâtlık ilişkisi*”, “*mevcut evlilik*”, “*akıl hastalığı*” ve “*evlenecek kişilerin tıbbî muayenesi*” gibi sebeplerdir. Bu engellerin varlığı halinde evlenmenin yapılması kesin olarak mümkün değildir. Evlenme engelleri Türk Medenî Kanunu’nda da benzer şekilde düzenlenmiştir (TMK m. 129-133).

---

²⁶³ Makarova, 2009, 2/4.

3.2. Türk Hukukunda Evlenme Engelleri

3.2.1. Kesin Evlenme Engelleri

Kesin evlenme engelleri, evlenmenin geçerli surette yapılabilmesi için mutlak olarak bulunmaması gereken durumlardır. Bu durumlardan birinin varlığı halinde, evlenmenin yapılmaması gerekir. Aksi takdirde, yapılan evlilik geçersizdir. TMK m. 145 uyarınca kesin olan evlenme engelleri evlenmeyi mutlak butlanla sakatlamaktadır. Türk hukukunda kesin evlenme engelleri “*hısımlık*”, “*mevcut evlilik*” ve “*akıl hastalığı*” gibi hallerden oluşmaktadır.

3.2.1.1. Hısımlık

İlk çağlardan buyana sosyal topluluklar, hısımların evliliklerini engellemek için dini görüşler çerçevesinde bir takım kısıtlamalar getirmiştir. Ancak bu kısıtlamalara karşın kimi durumlarda kardeşler arası evlilikler dahi kabullenilmiş ve hatta firavunlarda olduğu gibi desteklenmiştir. Yani bu kısıtlamalar bilimden uzak bir şekilde daha ziyade sosyal ve kültürel gereksinimler çerçevesinde uygulanmıştır²⁶⁴.

Gerek doğal olarak, gerekse evlenme veya evlât edinme yoluyla aile bireyleri arasında ortaya çıkan bu bağ ve yakınlığın tümü, hukukta “*hısımlık*” denilen bir kurumu ortaya çıkarmıştır²⁶⁵. Türk Medenî Kanunu, hısımlık kavramını “*Kişiler hukuku*” kitabında m. 17 ve 18’de düzenlemiş olup, ayrıca çeşitli maddelerine de hısımlık ilişkisine belirli sonuçlar da bağlamıştır.

Türk Medenî Kanunu, kan hısımlığını belirli şartlarla evlenme engeli saymış ve belli bir dereceye kadar aralarında hısımlık bulunan kişilerin birbirleriyle evlenmelerini yasaklamıştır. TMK m. 129/I ve III’e göre üstsoy²⁶⁶ ile altsoy²⁶⁷ arasında; kardeşler²⁶⁸, amca, dayı, hala, teyze ile yeğenleri arasında;

²⁶⁴ Uskun, E. (2001). Akraba Evlilikleri. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*. 5(2):73-77 (Genç, Z., Erdemir D. A. (1997). Genetik Danışmanlığın Tıbbî Etik Açısından Önemi ve Bazı Sonuçları).

²⁶⁵ Ayrıntılı hısımlık kavramının tanımı için bkz. Serozan, R. (2014). *Medenî Hukuk, Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 479.

²⁶⁶ Üstsoy: Bir kimsenin ana, baba, dede ve ninelerini ifade eder.

²⁶⁷ Altsoy: Bir kimsenin çocukları ve torunlarını ifade eder.

²⁶⁸ Süt kardeşler arasında ise hukuken evlenme yasağı yoktur.

evlilik sona ermiş olsa bile eşlerden biri ile diğerinin altsoyu ve üstsoyu arasında; evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenme engeli bulunmaktadır²⁶⁹. Kanun'un yakın derecede hısımlar arasında yapılacak olan evlenmelere yasak koyarken amacı, ilk amacı ilerde bu evlenmelerden dünyaya gelecek çocuklarda meydana gelebilecek zihnî ve bedenî bozukluk ve hastalıkları engellemektir. Diğer taraftan yakın hısımların evlenmesi ve dolayısıyla da cinsî yönden birleşmeleri, ahlâkî ve dini düşüncelere de aykırıdır. Başka bir ifade ile ahlâkî ve sosyal kaygılardan ötürü de yakın hısımlar arasındaki evliliklerin yasaklanması söz konusudur. Zira evlilik, bünyesinde cinsî ilişkiyi de barındırdığından, belirli derecedeki hısımların bu münasebeti toplum tarafından kötü karşılanmaktadır²⁷⁰.

Her nasılsa kan veya kayın hısımlığından veya evlat edinmeden doğan evlenme yasağına karşın yapılmış olan bir evlenme, mutlak butlan ile sakat olacaktır (TMK m. 145/IV).

Türk Medenî Kanunu kesin evlenme engeli sayılan hısımlığı; *kan hısımlığı*, *kayın hısımlığı* ve *evlâtlık ilişkisi* olarak üçe ayırmaktadır.

3.2.1.1.1. Kan Hısımlığı

Kan hısımlığı, biri diğerinden gelen veya ortak bir kökten gelmiş olan bütün kişiler arasındaki hısımlık bağıdır²⁷¹. Kan hısımlığı, altsoy-üstsoy ve yansoy hısımlığı olmak üzere ikiye ayrılır. TMK m. 17, "*Kan hısımlığının derecesi, hısımları birbirine bağlayan doğum sayısı ile belli olur. Biri diğerinden gelen kişiler arasında üstsoy-altsoy hısımlığı; biri diğerinden gelmeyip de, ortak bir kökenden gelen kişiler arasında yansoy hısımlığı vardır*" şeklindedir. Zira evlenme yasağı kan hısımlığının türüne göre farklılık göstermektedir.

Altsoy-üstsoy kan hısımları arasında derece farkı olmaksızın sınırsız bir evlenme yasağı vardır. Yani ana, baba, çocuk, dede ve nine, büyükanne ve

²⁶⁹İMK m. 95'e göre, ancak altsoy-üstsoy hısımları ile tam veya yarım kan kardeşler arasında evlenme yasağı muhafaza edilmiştir. İsviçre'de amca, dayı, hala, teyze ile evlenme yasağı yoktur. Madde 95/II'de sadece "*üvey baba veya ananın üvey kız veya üvey oğul ile evlenme yasağı*" öngörülmüştür.

²⁷⁰Oğuzman, Dural, 2001, 69.

²⁷¹Konu ile ilgili olarak bkz. Serozan, 2014, 478-479; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, 1997, 357.

büyükbaba, torununun çocuğu, torun ve torunları arasında derece gözetilmeyen bir evlenme yasağı söz konusudur. Buna karşılık yansoy (civar) hısımları arasındaki evlenme yasağı, belirli bir dereceleyle sınırlı tutulmuştur. Buna göre üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) yansoy hısımları birbirleriyle evlenemezler. Şöyle ki, kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında evlenme yasağı bulunmaktadır²⁷². Yargıtay'a göre de tam kan amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında evlenme yasak olduğu gibi yarım kan amca, dayı, teyze ile yeğenleri arasında da evlenme yasaktır²⁷³.

Kardeşler arasındaki evlenme yasağı kapsamında bunların tam kan veya yarım kan kardeşleri olmaları şeklinde herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Öyle ki sadece anne yahut babaları ortak olan “*yarım kan*” kardeşler arasında da evlenme yasağı söz konusudur. Diğer taraftan “*üvey kardeşler*” arasında herhangi bir evlenme yasağı bulunmamaktadır. Yansoy hısımları arasındaki evlenme yasağı üçüncü dereceye kadar olduğundan, birbirleri ile dördüncü derecede hısım olan kardeş çocukları evlenebilir. Buna göre meselâ amca çocuklarının evlenmesi, aralarındaki hısımlık dördüncü dereceden olduğu için yasak değildir. Kanun koyucu sütkardeşler arasında da evlenme yasağı koymamıştır²⁷⁴.

3.2.1.1.2. Kayın Hısımlığı

Kayın hısımlığı, evlenme sonucunda eşlerden biri ile diğer eşin kan hısımları arasında meydana gelen yakınlıktır. Kayın hısımlığı TMK m. 18'e göre: “*Eşlerden biri ile diğer eşin kan hısımları, aynı tür ve dereceden kayın hısımları olur*” şeklinde tanımlanmaktadır. Kanun koyucu dinî, ahlâkî sebeplerle, kayın hısımları arasında da evlenme yasağı getirmiştir²⁷⁵.

Karı veya kocadan her birinin bütün kan kısımları, diğerinin kayın kısımlarıdır. Bu bakımdan kayın hısımlığı, kan hısımlığında olduğu gibi “*kayın üstsoy-altsoy hısımları*” ve “*kayın yansoy hısımları*” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. TMK kayın

²⁷² Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 74.

²⁷³ 2.HD.,T. 12.02.2009, E. 16800, K. 2090; 2.HD., T. 17.01.2003, E. 26528, K. 781; 2.HD., T. 05.07.2012, E. 13015, K. 18892, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://kazanci.com.tr/>, 21 Ağustos 2015'de alınmıştır.

²⁷⁴ 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nde sütkardeşler arasında evlenme engeli söz konusu idi. Ancak 4 Ekim 1926'da Medenî Kanun yürürlüğe girmeden önce bu düzenleme kaldırılmıştır. Bilgi için bkz. Hatemi, Ögüztürk Kalkan, 2014, 7.

²⁷⁵ Tekinay, 1990, 83; Öztan, 2004, 117.

hısımlığı ile ilgili evlenme yasağını m. 129/II'de düzenlemiştir. Buna göre “*Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında*” evlenme yasaktır. O halde kendisini meydan getiren evliliğin sona ermesiyle, kayın hısımlığı ortadan kalkmaz²⁷⁶. Ancak kayın hısımlığı oluşabilmesi için, resmî evliliğin yapılmış olması gerekmektedir; bu sebeple fiilî birleşmelerle kayın hısımlığı oluşması söz konusu olmaz. Burada dikkat edilecek diğer önemli husus, kanunda evliliğin sadece üstsoy ve altsoy kayın hısımları arasında yasak olduğunun vurgulanmış olmasıdır. Diğer taraftan yansoy kan hısımlarıyla olduğu gibi bir evlenme yasağı yansoy kayın hısımları açısından öngörülmemiştir. Zira evlenme yasağı, kayın hısımları bakımından sadece eşlerden biri ile diğerinin altsoyu veya üstsoyu arasındadır. O halde, meselâ karısının ölümü nedeniyle evliliği sona eren bir erkeğin, ölen karısının kız kardeşiyle evlenmesinde hukuken bir engel bulunmamaktadır²⁷⁷.

3.2.1.1.3. Evlâtlık İlişkisinden Doğan Hısımlık

Kanun koyucu evlâtlık ilişkisini evlenme engelleri arasında saymıştır. Evlâtlık ile evlât edinen arasındaki hukukî yakınlık, doktrinde “*yapay hısımlık*”, “*akit hısımlığı*” yahut “*cali (sun’i) hısımlık*” olarak da adlandırılmaktadır²⁷⁸. Söz konusu hısımlık bağı, sadece evlâtlık ile evlât edinen arasında söz konusu olur. Buna karşılık evlâtlık ile evlât edinenin öteki kan hısımları arasında herhangi bir hısımlık ilişkisi doğmaz. Evlâtlık ile evlât edinen arasındaki hukukî bağ bir tür altsoy-üstsoy hısımlığıdır. Zira TMK m. 314/II’de “*ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer*” denilmektedir²⁷⁹.

Türk Medenî Kanunu m. 129/b.3 hükmü, “*Evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi*” arasındaki evlenmeyi kesin olarak yasaklamıştır. Bu hükme göre, evlât edinen erkek, evlâtlığın kızıyla veya evlât edinen kadın, evlâtlığının oğlu ile evlenemez. Kanunda üstsoydan bahsedilmediğinden, bu durumda bu kişiler birbirlerinin üstsoyları ile evlenebilir.

²⁷⁶Yıldırım, 2014, 29.

²⁷⁷ Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 75; Yıldırım, 2014, 29; Öztan, 2004, 118.

²⁷⁸ Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 75.

²⁷⁹ Öztan, 2004, 118; Gençcan, 2011, 298; Tekinay, 1990, 86; Oğuzman, Dural, 2001, 72. 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi’nde (m. 92, 121) evlat edinmeden doğan hısımlığı kesin olmayan evlenme engeli olarak düzenlemiştir.

Meselâ, evlât edinenin evlâtlığının ana veya babası ile evlenebilmesi buna bir örnek olarak gösterilebilir²⁸⁰.

Türk Medenî Kanunu m. 129'da öngörülen evlâtlık ilişkisinden doğan evlenme yasağı, kesin evlenme engellerinden olup, bu derecede yer alan evlâtlık ilişkisine rağmen yapılan evlilik mutlak butlanla sakatlanmaktadır²⁸¹. Eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması halinde dava, Cumhuriyet savcısı ve ilgisi olan herkes tarafından da açılabilir (TMK m. 146).

3.2.1.2. Mevcut Evlilik

Geçerli bir evliliğin yapılabilmesi için, evlenen kişilerin bir başkasıyla evli olmamaları gerekir. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu eski hukuktan farklı olarak “*tek eşlilik*” (monogami) ilkesini kabul etmiştir²⁸². Bir erkeğin birden çok kadınla evli olmasını ifade eden “*çok eşlilik*” (polygenie) kavramını benimsemiş olan eski hukuktaki uygulama terk edilmiştir. Artık bir erkek geçerli olarak ancak bir kadınla, bir kadın da ancak bir erkekle evlenebilmektedir²⁸³. Fakat bir kimsenin ancak tek bir kişi ile evlenebileceği yönündeki kural, bir kimsenin hayatı boyunca sadece bir kişi ile evlenebileceği şeklinde anlaşılmalıdır. Zira “*monogami*” ilkesi, bir kimsenin diğer bir kimseyle olan evliliği devam ettiği müddetçe başka biriyle evlenemeyeceği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla mevcut bir evliliğin çeşitli sebepler ve vasıtalarla sona ermiş olması halinde ikinci kez evlenme imkânı şüphesiz ki vardır²⁸⁴.

Tek eşlilik ilkesi TMK m.130'da şu şekilde ifade edilmiştir: “*Yeniden evlenmek isteyen kimse, önceki evliliğinin sona ermiş olduğunu ispat etmek zorundadır*”. Bu açıdan önceki evliliği devam etmekte olan kimsenin bu hukukî durumu, TMK nezdinde kesin evlenme engelleri arasında yer bulmaktadır.

²⁸⁰Yıldırım, 2014, 29.

²⁸¹Gençcan, 2011, 298; 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi döneminde böyle bir halde evlilik geçerli olur, evlâtlık ilişkisi sona ererdi. Bkz. Eski Medenî Kanun m. 121: “*Evlâtlık edinme sebebiyle evlenmeleri kanunen memnu olan kimselerin, evlenmesi fesih olunamaz. Evlenme ile evlâtlık hükmü kalmaz*”.

²⁸²Aynı durum İsviçre Hukukunda da geçerlidir (İMK m. 96).

²⁸³Zevkliler, Havutçu, Ertaş, Gürpınar, 2012, 234; Akkurt, 2008, 79; Tekinay, 1990, 88.

²⁸⁴Akkurt, 2008, 74.

Mevcut evlilik eşlerden birinin ölümü ile sona ermişse ve sağ kalan eş tekrar evlenmek isterse, evlenme başvurusunda bulunurken diğer eşin öldüğüne ilişkin ölüm belgesi ile nüfus kaydını evlendirme memuruna vermek ve böylece önceki evliliğin sonlandığını ispatlamakla yükümlüdür (TMK m. 136).

Mevcut evliliğin boşanma ile sona ermesi durumunda, boşanmış olan eşlerden her biri, boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren başka birisi ile veya boşandığı eski eşi ile evlenebilir²⁸⁵. Boşanma kararı kesinleşmeden evlilik sona ermiş sayılamaz. Hâkimin ayrılığa hükmetmiş olması halinde dahi evlilik sona ermiş değildir. Bu nedenle önceki evliliği boşanma ile sona ermiş olan kişi, tekrar evlenebilmek için başvuruda bulunurken kesinleşmiş olan boşanma hükmünü evlendirme memuruna ibraz etmek zorundadır²⁸⁶.

Butlan ile sakatlanmış olan bir evlenmede, hâkim tarafından iptal kararı verilinceye kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur ve bu evliliğe iptal kararı verilerek iptali kesinleşmedikçe eşlerden biri başkasıyla evlenemez. Yine önceki evliliği iptal edilmiş olan kişinin yeniden evlenebilmesi için kesinleşmiş iptal hükmünün evlenme başvurusu ile birlikte evlendirme memurluğuna sunulması gerekmektedir²⁸⁷.

Aynı mahiyette bir hüküm de EY m. 15'te yer almaktadır. Bu hüküm gereğince: *“Nüfus kaydına göre evli görünen bir kimse yeniden evlenemez. Başvuru sırasında, önceki evliliğin ölüm, boşanma veya evliliğin herhangi bir sebeple mahkeme kararı ile son bulmuş olması halinde, evlenme engeli ortadan kalkar. Ancak buna karşın, bu durum aile kütüklerine tescil edilmedikçe yeniden evlenme sözleşme yapılamaz”*.

Eşlerden birinin gaipliğine karar verilmişse, mevcut evlilik gaiplik kararının verildiği anda sona ermiş olmayacağından, gaibin eşinin yeni bir evlenme yapması

²⁸⁵ Dural, Ögüz, Gümüş, 2014, 58; Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 77.

²⁸⁶ Oğuzman, Dural, 2001, 73.

²⁸⁷ Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 77; Öztan, 2004, 119.

mümkün değildir. TMK m. 131/I uyarınca: “*Gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez*”²⁸⁸.

Gaibin eşi evlenmek isterse, mahkemeye başvurarak “*evliliği feshettirmek*” zorundadır. Evliliğin feshi, gaiplik başvurusu ile birlikte istenebileceği gibi, ayrıca açılacak bir davayla da sağlanabilir (TMK m. 131/II). Fesih kararı veya nüfustaki fesih kaydı memura ibraz edilmeli ve bu suretle önceki evliliğin sona ermiş ve dolayısıyla da kesin evlenme engelinin ortadan kalmış olduğu ispat edilmelidir²⁸⁹.

Evli bir kimsenin ikinci bir evlilik yapması halinde Türk Ceza Kanunu’nun Aile Düzenine Karşı Suçlar bölümünde düzenlenen m. 230/I hükmü uygulama alanı bulur ve bu hüküm gereğince evli olmasına rağmen, başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişiye hapis cezası uygulanır.

Türk Medenî Kanunu ile getirilen çok evlilik yasağına uyulmadan yapılan ikinci evlilik, mutlak butlan ile de batıl olur (TMK m. 145/I).

Kısaca mevcut evlilik kesin bir evlenme engelidir. Böylece ikinci defa evlenmek için birinci evliliğin evlenmeye son veren bir durumla (ölüm, gaiplik, boşanma, butlan) ortadan kalkmış olması gerekmektedir. Bu hükme göre evlenme sırasında eşlerden birinin evli olması evliliğin geçersiz sayılma nedenidir²⁹⁰. Dolayısıyla yeniden evlenmek isteyen kişi, ilk evliliği boşanma ile sona ermişse kesinleşmiş boşanma emrini, eşi ölmüşse önceki eşin ölüm tarihini gösteren nüfus kaydını veya eşi gaip ise buna ilişkin gaiplik kararı ile bu nedene dayalı evlenmenin feshine ilişkin hâkim hükmünü, önceki evlenmenin butlanına karar verilmişse bu butlan kararını, ikinci evlenmeyi akdedecek resmi evlendirme memurluğuna vermek zorundadır²⁹¹. Böylelikle, önceki evliliği sona ermiş ve

---

²⁸⁸Bu yönde bkz. 2.HD., T. 13.10.1986, E. 7777, K. 8685, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://kazanci.com.tr/>, 21 Ağustos 2015’de alınmıştır.

²⁸⁹ Öztan, 2004, 119.

²⁹⁰ Tutumlu, 2002, 78; Öztan, 2004, 234; Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 210; Dural, Ögüz, Gümüş, 2014, 82.

²⁹¹ Akkurt, 2008, 67.

dolayısıyla da kesin evlenme engelinin ortadan kalkmış olduğu kanıtlanmış olacaktır²⁹².

İkinci evlilik ölüm veya boşanma ile sona ermişse TMK m. 147/I hükmü gereğince anılan evlenmenin butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen istenemez. Zira TMK m. 147/I'e göre: "*Sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen dava edilemez*" şeklindedir. Böyle bir durumda ancak ilgililer mutlak butlanın karar altına alınmasını isteyebilir (TMK m. 147/I,c.2). Yargıtay'ın da konuya ilişkin kararı bu yöndedir²⁹³.

3.2.1.3. Akıl Hastalığı

Evlenme sırasında gelecek neslin sağlığı için tehlike oluşturan ve evliliğe zarar veren her türlü akıl hastalığı evlenme engeli oluşturmaktadır. Türk Medenî Kanunu m. 133'e göre: "*Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbî sakınca bulunmadığı resmi sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemezler*". Burada kanun koyucunun amacı akıl hastalığının doğumla sirayetini önlemek ve evliliği hastalığın sakıncalarından korumaktır. Kanun'un amacından yola çıkarak doktrinde bazı yazarlar her akıl hastalığının kesin evlenme engeli olmayacağına dair görüş beyan etmişlerdir²⁹⁴.

Kanun koyucu bu düzenlemede sadece evlenmesinde tıbbî sakınca bulunan kişilerin akıl hastalıklarını, evlenme engeli olarak görmektedir. Böylelikle tıbben akıl hastası sayılsa dahi bir evliliği yürütebilmesinde sakınca olmayan kişilerin evlenebilmelerine de olanak sağlamıştır. Gerçekten de bir takım fobiler veya takıntıları olan kişiler de tıp bilimi çerçevesinde akıl hastası sayılabilirler. Ancak bu kişilerin evliliklerini yürütebildikleri gözlemlenmektedir. Böylece yasa sadece, evlenmesi tıbben sakıncalı olacak akıl hastalarına evlenme engeli koymak ve evlenmeye engel olacak akıl hastalıklarını kesin geçersizlik sebebi saymak

²⁹² Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 78.

²⁹³ 2.HD., T. 20.05.2002, E. 2002/6073, K. 2002/6775. Bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://kazanci.com.tr/>, 23 Ağustos 2015'de alınmıştır.

²⁹⁴ Gençcan, 2011, 293; 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi m. 89/ II'de, "*akıl hastalıklarından birine müptela olan kimse asla evlenmez*" demek suretiyle her türlü akıl hastalığını kesin evlenme engeli saymıştı. İMK m. 97'de de akıl hastalarının evlenme ehliyetinden yoksun oldukları belirtilmiştir.

yoluyla, bu gibi akıl hastalarının evlenebilmelerine olanak tanımıştır²⁹⁵. Doktrinde de baskın görüş; sadece evlilik birliğine zarar verecek, irsi nitelikteki akıl hastalıklarının “kesin evlenme engeli” olması gerektiği yönündedir.

Akıl hastalığı ile ayırt etme gücünün yokluğu durumunu birbirinden ayırmak gerekir. Ayırt etme gücü, evlenme ehliyetinin varlığını psikolojik açıdan tespit ederken; akıl hastalığı, evlenme ehliyetinin varlığını biyolojik açıdan tespit etmektedir²⁹⁶. Böylece TMK, yukarıdaki görüşlerin de dikkate alınması doğrultusunda, ayırt etme gücünden yoksun olanlar ile akıl hastalıklarından birine sahip olan kimselerin durumlarını düzenleyen hükümleri birbirinden ayırmak suretiyle, ayırt etme gücünü ortadan kaldırmayan akıl hastalığı olan kimselerin, evlenmelerinde tıbbî sakınca bulunmadığının resmi sağlık kurulu raporuyla anlaşılması kaydıyla, evlenme ehliyetine sahip olduklarını kabul etmektedir²⁹⁷.

Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması halinde evlenme mutlak butlan ile sakat olur (TMK m. 145/III). Başka bir ifade ile eşlerden birinin evlenmeye engel olacak derecede akıl hastası olması yapılacak evlilik için kesin evlenme engeli oluşturur²⁹⁸.

Akıl hastalığının iyileşmiş olması durumunda mutlak butlan davasını yalnız akıl hastalığı iyileşen eş açabilir (TMK m. 147/II). Böyle bir durumda savcıya, ilgililere yahut diğer eşe butlan davası açma hakkı tanınmamıştır. Burada da tıpkı ayırt etme gücünün sonradan kazanılmasında olduğu gibi, mutlak butlanın nisbî butlana dönüşmesi söz konusudur²⁹⁹.

²⁹⁵Zevkliler, Havutçu, Ertaş, Gürpınar, 2012, 235.

²⁹⁶Öztaş, 2004, 103.

²⁹⁷Akkurt, 2008, 74. Yargıtay da bu hususu bir kararında açık bir biçimde ifade etmiştir: 2.HD., T. 07.11.2006, E. 4622, K.15125. Kararda Yargıtay “...*Davalı ve dava dosyası birlikte Adli Tıp Kurumuna gönderilerek; davalının evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığının bulunup bulunmadığı (TMK m. 145/III) davalının rahatsızlığının ne olduğunun tespit edilerek TMK m.149/II madde koşulları ondan sonra değerlendirilmelidir. Bunlar yapılmadan eksik araştırmaya karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır*” ifadesine yer vermiştir. Karar için bkz. Gençcan, 2011, 293. Aynı yönde bkz. 2.HD., T. 30, 10, 2008, E. 2008/11077, K. 111262, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://kazanci.com.tr/>, 21 Ağustos 2015’de alınmıştır.

²⁹⁸Evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığının mutlak butlan nedeni olduğuna dair bkz. 2.HD., T. 30, 10, 2008, E. 2008/11077, K. 111262; 2.HD., T. 23.01.2003, E.2002/15064, K. 917, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://kazanci.com.tr/>, 21 Ağustos 2015’de alınmıştır.

²⁹⁹Dural, Ögüz, Gümüş, 2014, 83.

3.2.2. Kesin Olmayan Evlenme Engelleri

Kesin olmayan evlenme engelleri, TMK m. 132'de “kadın için bekleme süresi” ve Umumî Hıfzıssıhha Kanunu (UHK)³⁰⁰ yedinci fasılda “Geçen Fasıllar Arasında Müşterek Hükümler” başlığı altında “bulaşıcı hastalıklar” da düzenlenmiştir. Bu durumlardan birinin varlığı halinde evlenme yapılmışsa, bu evlilik yasaya uyulmamış olması nedeniyle artık geçersiz sayılmayıp iptal edilmesi de mümkün değildir³⁰¹. Başka bir ifade ile kesin olmayan evlenme engelleri, bir evlenme yapılırken bulunmamaları gerektiği halde bulunmaları halinde, yapılmış olan bir evlenmenin butlanla sakatlanması sonucunu doğurmazlar³⁰² ve bu evlilikler hakkında butlan davası da açılmaz (TMK m.122).

Türk Medenî Kanunu'nda kesin olmayan evlenme engelleri, kadın için bekleme süresi ve bulaşıcı hastalıklar olarak ikiye ayrılmaktadır.

3.2.2.1. Kadın İçin Bekleme Süresi

Kadın için bekleme süresi, evlenmiş, boşanmış ve tekrar evlenmek isteyen kadınlarla ilgilidir³⁰³. TMK m. 132'de yer alan hüküm; “Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez” şeklindedir. Kanun koyucu bu hükmü, boşanmış, dul kalmış veya evliliği iptal edilmiş olan bir kadının azami gebelik süresi olan üç yüz gün geçmeden yeniden evlenmesi halinde bu evlilik süresinde doğacak çocuğun soy bağının bir karışıklığa yol açmasını önlemek için getirmiştir³⁰⁴.

Evlendirme Yönetmeliği'nde kadın için öngörülen bekleme süresi(kanunî bekleme süresi), kan karışımını önlemek amacı ile evliliği son bulan kadının yeniden evlenmesi için gereken üç yüz günlük süre olarak tanımlanmıştır (EY m. 2/i).

³⁰⁰RG. T. 06.05.1930, S. 1489.

³⁰¹ Öztan, 2004, 298; Zevkliler, Havutçu, Ertaş, Gürpınar, 2012, 235.

³⁰² Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 80.

³⁰³ Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 80.

³⁰⁴Dural, Ögüz, Gümüş, 2014, 58;

Kadın için öngörülen bekleme süresi olan üçyüz gün, evliliğin sona ermesinin kesinleştiği günden itibaren başlamaktadır. Kadının evliliği, eşinin ölümü ile sonlanmışsa, bekleme süresi ölüm tarihinden itibaren işlemeye başlamaktadır. Evlilik, boşanma veya iptal ile sona ermişse sürenin başlangıcı kararın kesinleştiği tarihtir³⁰⁵.

Gaiplik hâlinde, bu sürenin pek uygulanabilirliğinin olmadığı ifade edilmektedir. Zira gaiplik durumunda evliliğin sona erdirilebilmesi için gaiplik kararının yanı sıra evliliğin feshinin de talep edilmesi gerekir ki, evliliğin feshi davası en erken, ölüm tehlikesi içinde olan kaybolmada bir yıl, uzun süreden beri haber alınamama hâlinde son haber almadan itibaren beş yıl geçtikten sonra istenebilmektedir (TMK m. 33).

Bununla beraber kanun koyucu bazı durumlarda bu süreyi tamamen kaldırma yetkisini tanımaktadır, bazı durumlarda ise sürenin kendiliğinden sona ereceğini öngörmektedir. Türk Medenî Kanunu m. 132/II uyarınca “*Doğurmakla kadın için bekleme süresi biter*”. Dolayısıyla doğum yapan bir kadının bekleme süresinin kaldırılması için dava açmasına gerek bulunmamaktadır³⁰⁶. Evliliği sona eren kadın doğum yaptıktan sonra yeniden evlendiğinde sona eren evliliğinden kaynaklanabilecek bir soybağı karışıklığı artık söz konusu olamaz. TMK m. 132/III hükmü “*Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığına anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hallerinde mahkeme bu süreyi kaldırır*” şeklindedir. Evliliği sona eren kadının gebe olmadığına tespiti ve eşlerin yeniden evlenmesi halinde, sona eren evliliğinden kaynaklanabilecek bir soybağı karışıklığı artık söz konusu olamaz³⁰⁷. Aile mahkemesi tarafından bekleme süresinin kaldırılması için evliliği sona eren kadının gebe olmadığına dair doktor raporu gerekmektedir³⁰⁸.

³⁰⁵Tekinay, 1990, 90; Öztan, 2004, 120; Gençcan, 2011,302.

³⁰⁶Normal doğum veya çocuğun düşmesi, sağ veya ölü doğması aynı sonuca yol açar.

³⁰⁷Yargıtay kararına göre de, kadının gebe olmadığı anlaşılırsa yargıç, bekleme süresini kaldırabilir (2.HD., T. 20.02.1985, E. 1985/1527, K. 1820 Karar için bkz. Şahin, E. (2004). *Aile Hukuku Davaları*. Ankara: Kartal Yayınevi, 77).

³⁰⁸Hatemi, Ögüztürk, 2014, 58; Gençcan, 2011, 302-303; Akıntürk, 2015, 81.

Bekleme süresinin kaldırılması davalarında görevli mahkeme, aile mahkemesidir. Dava, hakkında bekleme süresi uygulanacak olan kadın tarafından açılabilir³⁰⁹.

Şunu da belirtmek gerekir ki, kadın için öngörülen bekleme süresi kesin olmayan evlenme engellerindedir. Bu öngörülen bekleme süresine uymadan yapılan evlenmeler geçerli olup, iptal edilmesi de mümkün değildir³¹⁰.

Kanun koyucu, evliliği sona eren erkek için bir bekleme süresi öngörmemiştir. Bu sebeple evliliği sona eren erkek ertesi gün evlenebilir³¹¹.

3.2.2.2. Bulaşıcı Hastalıklar

1593 sayılı Umumî Hıfzıssıhha Kanunu m. 122 hükmü: “*Evlenecek erkek ve kadınlar evlenmeden evvel tıbbî muayeneye tabidir. Bu muayenenin sureti icrası ve teferruatı hakkında Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletince bir nizamname neşrolunur*” şeklindedir. Akıl hastalığı dışındaki bazı bulaşıcı hastalıklar kesin olmayan evlenme engeli olarak belirtilmiştir. Bunlar özellikle gelecek kuşaklara irsî (genetik) yoldan ya da bulaşma yoluyla geçip onların da sağlığına zarar verebilecek hastalıklardır. Bu hastalıklardan bir kısmı UHK m. 123 hükmünde frengi, belsoğukluğu, yumuşak şankr ve cüzzam şeklinde sayılmıştır. Ancak bu sayma bir sınırlama niteliğinde değildir. Bir başka ifadeyle evlenmeye engel bulaşıcı hastalıklar açısından sınırlı sayı ilkesi geçerli değildir. Dolayısıyla UHK m. 123 hükmünde yer bulmamış olan EBES (AIDS) gibi hastalıklar da pek tabii evlenmeye engeldir³¹².

³⁰⁹Gençcan, 2011, 305.

³¹⁰Gençcan, 2011, 301.

³¹¹Gençcan, 2011, 301.

³¹²Yargıtay, sara hastalığını, evliliğin iptali sebebi saymış ve bu konuda tıbbi bilirkişi raporu alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu yönde bir karar için bkz. 2.HD., T. 27.01.1992, E. 1991/12806, K. 1992/671, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://www.kazanci.com.tr/>, 21 Ağustos 2015’de alınmıştır. Yargıtay başka bir kararında, davalının cilt (sedef) hastalığının bulaşıcı nitelikte olmadığı ve tedavi edilebilir olduğu, altsoyun sağlığı için ağır bir tehlike de oluşturmadığı yönünde karar itihaz etmiştir: 2.HD., T. 03.10.2006, E. 2006/5711, K. 2006/ 12979, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası <http://www.kazanci.com.tr/>, 21 Ağustos 2015’de alınmıştır.

Evlenmeye engel bulaşıcı bir hastalığa sahip kadın veya erkeğin evlenebilmesi için iyileştiklerine veya bu hastalıkların bulaşma tehlikesinin kalmadığına ilişkin doktor raporunu sunmaları gerekmektedir³¹³.

Bulaşıcı hastalıklardan doğan evlenme yasağı da kesin evlenme engeli değildir. Zira hastalıkların herhangi birinin varlığına rağmen evlilik yapılmışsa, evlenmenin feshi veya butlan istenemez³¹⁴.

Umumî Hıfzıssıhha Kanunu m. 124'de "*ilerlemiş sâri (bulaşıcı) verem*" hastalığı hakkında özel bir hükme yer verilmiştir. Evlenmek isteyen kadın veya erkek verem hastalığına sahip ise açıklanan bulaşıcı hastalıklardan farklı olarak evlenmenin yapılması altı ay sonraya ertelenir. Ertelenmenin sebebi ise verem hastalığının tedavi edilebilmesidir. Bu sürenin sonunda hastalığı geçmemiş olsa dahi, nişanlıların evlilik istekleri kesinleşirse, evlenmelerine engel olunamaz; fakat ilgili hekimin hastalığın ciddiyeti ve evlenme bakımından yaratacağı tehlikeler yönünden nişanlıları uyarması gerekir³¹⁵. Ancak taraflar açıklanan sakıncalara rağmen evlenmede kararlı olduklarını açıklarsa, evlendirme memuru tedavi edilmeyen verem hastalığını ileri sürerek evlenme işlemini yapmaktan kaçınamaz³¹⁶.

Kanun koyucu, bazı hastalıkların diğer eşten saklanması nisbî butlan sebebi saymıştır. TMK m. 150/II'ye göre: "*Davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmiş ise, eş evlenmenin iptalini dava edebilir*" şeklindedir. Bu hastalığın, evliliğin butlanını gerektirecek nitelikte sayılabilmesi için bulaşıcı³¹⁷ veya soya çekim özelliğini haiz olması gerekir³¹⁸. Hâkim, dava açısından hastalığın tehlike oluşturup oluşturmadığını saptamak için Adli Tıp Kurumuna başvurmalıdır³¹⁹.

³¹³Gençcan, 2011, 300.

³¹⁴ Öztan, 2004, 121; Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 82; Gençcan, 2011, 300.

³¹⁵ Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 82.

³¹⁶ Gençcan, 2011, 300.

³¹⁷ EBES, verem, cüzamda vs. gibi hastalıklar.

³¹⁸ Tutumlu, 2002, 99.

³¹⁹ Akıntürk, Ateş Karaman, 2015, 222.

Bu durumda bahsi geçen hastalık eşin kendisinde bulunan bir hastalık olmalıdır³²⁰. Eşin aile üyelerinin birinde sözü geçen hastalıkların bulunması evlenmenin nisbî butlanına yol açmaz³²¹. Fakat aile üyelerinden birinde bulunan hastalık, kalıtım yoluyla geçerse, bu durum altsoyun sağlığı için tehlike yaratacağından dolayı bunu TMK m.150/II'nın kapsamında saymak gerekmektedir.

3.3. Rus Hukukunda Evlenme Engelleri

Rus hukukunda evlenme engelleri RF Aile Kanunu m. 14-15'de düzenlenmektedir. Türk mevzuatından farklı olarak, RF Aile Kanunu'nda evlenme engelleri açısından kesin ve kesin olmayan evlenme engelleri gibi bir ayırım mevcut değildir. Buna göre RFAK m. 14'te “*mevcut evlilik*”, “*hısımlık*” ve “*akıl hastalığı*” başlığı altında hükümler yer almaktadır. Ayrıca RFAK m. 15'deise “*evlenecek kişilerin tıbbî muayenesinin yapılması*” gerekliliği belirtilmiştir. Bu hükümler Türk Medenî Kanunu'nun 129, 130 ve 133.maddeleri ile UHK m. 123'de düzenlenen evlenme engellerine ait hükümler ile aynı niteliktedir³²².

3.3.1. Hısımlık

Rusya Aile Kanunu, aralarında belli bir dereceye kadar hısımlık bulunan kişilerin birbirleriyle evlenmelerini yasaklamıştır. Buna göre, altsoy, üstsoy (anne, baba çocuklarıyla, büyük baba, büyük anne torunlarıyla) tam kan kardeş, yarım kan kardeş birbirleriyle evlenemezler (RFAK m. 14/II). Kanunda yapılan açıklamada üstsoy-altsoy hısımlığı, biri diğerinden gelen, yani birbirlerinden üreyen kişiler arasındaki hısımlıktır. Tam kan kardeşler ana babaları bir olan;

³²⁰Tutumlu, 2002, 99.

³²¹ Dural, Ögüz, Gümüş, 2014, 90.

³²²RFAK m. 14: Evlenme engelleri: “*Evlenme akdinin yapılması şu hallerde yasaktır:*

Mevcut evlilik;

Hısımlık (Altsoy, üstsoy (anne baba ve çocukları, büyük anne, büyük baba ve torunları arasında), tam kan veya yarım kan (babaları bir anneleri ayrı olanlar) kardeşleri;

Evlât edinen ve evlâtlığın arasında;

Evlenecek kişilerden birinin akıl hastalığı nedeniyle mahkemece tam fiil ehliyetsiz sayıldığı hallerde”.

RFAK m.15: Evlenecek kişilerin tıbbî muayenesinin yapılması: “*Evlenecek kişilerin tıbbî muayenesi ve tıbbî- genetik ve aile planlaması sorunları hakkında konsültasyon almaları, devlet sağlık kurumları, ikametgahta buldukları belediyenin sağlık kurumları tarafından ücretsiz ve evlenecek kişilerin rızalarıyla yapılmaktadır.(Değişik. Federal Kanun 25.11.2013 tarihli N.317-Fed.K). Evlenecek kişilerin tıbbî muayene sonuçları, hekim meslek sırrı oluşturmaktadır ve bu sonuç yalnız tıbbî muayene geçen eşin rızası ile diğer evlenecek kişiye bildirmektedir. (Değişik. Federal Kanun 25.11.2013 tarihli N.317-Fed.K). Evlenecek kişilerden biri, kendisinde zührevi hastalık veya HIV- virüsü varlığını diğer eşten saklı tutması sonucunda, diğer eş evliliğın geçersizliğine ilişkin mahkemeye başvurma hakkına sahiptir (m .27-30)”.*

yarım kan kardeşler ise ortak anne ya da babaları olan çocuklar anlamına gelmektedir³²³. Bununla birlikte aralarında daha uzak derecede hısımlık bulunan kişilerin evlenmesine dair hüküm Aile Kanununda yer almamaktadır. Ayrıca bu hısımlar arasında yapılan evlenmeler ahlâkî, etik ve dinî kurallara aykırılık oluşturmaktadır³²⁴.

Hısımlar arası evlenme yasağının asıl sebebi, yapılan bu evliliklerde hastalıkların irsî olarak geçme ihtimalinin yüksek olmasıdır. Bu olasılık çok daha önceden insanlar tarafından keşfedilmiş, ancak bunun genetik olarak açıklaması bulununcaya kadar bu tür evlilikler devam etmiştir. Uzun zamanlar hısımlar arasındaki evliliğin doğal yasakları ahlâkî bir karakter almıştır. Ahlâkî kurallar haline gelen anne ve babaların çocuklarıyla evlenememeleri, aynı zamanda başka hısımlarında birbirleriyle evlenmeleri mümkün olmayan bir hal almış ve bunlar gelenek ve etik kurallar haline gelmiştir³²⁵.

Rusya Federasyonu Aile Kanunu, diğer yansoy hısımlar (amca, dayı, hala, teyze, kuzenler), üvey kardeşler (farklı ana babadan olanlara) ve kayın hısımlar (eşlerin kan hısımları) arasında evlenmeyi yasaklayan hüküm içermemektedir. Kanun koyucu bu evlenmelerden dünyaya gelecek çocuklarda oluşabilecek sağlık sorunları riskinin teorik olarak düşük olması nedeniyle bu tür evlenmeyi evlenme engelleri arasında saymamıştır³²⁶.

Evlât edinenler kanunların kendi üzerlerine yüklediği bütün yükümlülükleri almayı kabul etmektedirler. Böylece onlar da veli olur ve diğer anne babalar gibi eşit haklara sahiplerdir. Bu sebeple anne ve baba ilişkilerini taklit etmek amacıyla, evlât edinen ve evlâtlık arasındaki evlenme ahlâkî yasak kapsamına girmenin yanı sıra kanun koyucu, evlât edinme ile doğan ilişkiler altsoy ile üstsoy arasındaki ilişkiye benzediği için (RFAK m. 137/II), ahlâkî ve etik açıdan yola çıkarak, evlât edinen ile evlâtlık arasında evlenme yasağı getirmiştir (RFAK m. 14/IV). Fakat bu yasak evlât edinen ve evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin hısımları arasında yayılmaz. Bu durumda olan kişiler evlât edinen ile evlâtlığın hısımları ile

---

³²³ Antokolskaya, 2002, 115; Pçelintseva, 2004, 97.

³²⁴ Pçelintseva, 2004, 97.

³²⁵ Nizamiyeva, 2010, 87.

³²⁶ Pçelintseva, 2004, 97.

evlenebilirler³²⁷.

Vasi ve vesayet altında bulunan kişiler, üvey ebeveynler ve çocuklar, eğitici ve eğitilen kişiler arasında evlenme mümkündür. Ancak yapılan bu evlilik evlât edinen ve edinilenler arasındaki evliliklerde olduğu gibi etik kurallara ve aynı zamanda ahlâka da aykırıdır³²⁸.

Hısımlar arası evlilikler, uygulamada nadir görülür ve bu durum genelde eşlerin bu engelin var olduğundan haberlerinin olmadığı durumlardır. Böyle durumlarda dava açma hakkı, hısımlık derecesini bilmeyen eşe, savcıya, eşlerden biri ayırt etme gücünden yoksun ise velâyet ve vesayet organlarına ve hakları ihlâl edilmiş diğer kişilere tanınmaktadır. Bununla birlikte kanun koyucu evlât edinen ve evlâtlık arasında yapılan evlilik için de dava açma hakkını aynı kişilere tanımıştır (RFAK m. 28/III)³²⁹.

3.3.2. Mevcut Evlilik

Rusya Federasyonu Aile Kanunu, evlenecek kişilerden birinin evli olması durumunda diğer bir kişiyle evlenmesini yasaklamaktadır (RFAK m. 14/I). Bu yasak tek evlilik (monogami) ilkesine dayanır. İster kadın ister erkek olsun bir kimse, birden fazla kişiyle aynı anda evlenemez. Mevcut evlilik deyince bundan anlaşılın, Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğünde tek bir resmi evlenme kaydının olmasıdır.

Bir kişinin kayıtlı nikâh altında evli olmaması sadece evliliğin feshi, sona ermesi, eşlerden birinin ölümü veya kanunda öngörülen diğer geçersizlik durumlarında söz konusudur. Böylece tekrar evlenecek olan kişinin yeni bir evlenme yapabilme hakkı, elinde önceki evliliğinin bozulduğunu veya evliliğin geçersiz olduğunu ispatlayan bir belge bulunduğunda mümkündür³³⁰.

---

³²⁷Pçelintseva, 2004, 99.

³²⁸Vişnyakova, 2011, 29.

³²⁹Antokolskaya, 2002, 123.

³³⁰ Pçelintseva, 2004, 95.

Her nasılsa ikinci resmi evliliğin yapılmış olması söz konusuysa kural olarak yapılan ikinci evlilik, yani bir sonraki evlilik batıldır³³¹. Fakat RFAK m. 29/I'e göre: *“Evliliğin geçersizliğinin kabul edildiği sırada, evliliğin yapılmasını engelleyecek durumlar ortadan kaldırılmış ise, mahkeme bu evliliği geçerli sayabilir”* şeklindedir.

Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması durumunda dava açma hakkı, önceki evliliğin sona ermediği hakkında bilgi sahibi olmayan eşe, önceki evlilikteki mevcut eşe, savcıya, vesayet organlarını temsil eden yetkili memura ve hakları ihlâl edilmiş diğer kişilere tanınmaktadır. Burada diğer kişiler ile kastedilen miras hakları ihlâl edilmiş olan önceki evlilikten doğmuş çocuklar veya torunlardır. Vesayet organları ise, mahkemece fiil ehliyeti bulunmadığına hükmedilen kişiler adına dava açma hakkına sahiptirler (RFAK m. 28)³³².

3.3.3. Akıl Hastalığı

Rus hukukunda evlenme engeli olarak tanınan *“akıl hastalığına”* dair hüküm RFAK m. 14/IV'te yer almaktadır. Buna göre: *“Mahkeme tarafından evlenecek kişinin akıl hastalığı sonucunda fiil ehliyetinin bulunmadığı tespit edilirse evlilik yapılamaz”*. Bazı akıl hastalıklarının genetik (ırsi) olabilmesi sebebiyle, normal ve sağlıklı nesil oluşturmak amacıyla belirtilen hüküm, devlet ve toplum tarafından dikkate alınmaktadır³³³.

Rusya Federasyonu Medenî Kanunu m. 29/I uyarınca kişi, akıl hastalığı nedeniyle kendi fiil ve hareketlerini idare edemiyorsa, akla uygun şekilde davranamıyorsa, mahkeme tarafından fiil ehliyetinden yoksun olduğu kabul edilebilir. Dolayısıyla, böyle bir kişi evlenme sırasında bilinçli bir irade gösterememektedir. RF Medenî Usul Kanunu m. 258-263'de belirtildiği gibi, fiil ehliyetsizliği evlenebilmek için mutlak bir engeldir. RF Medenî Kanunu m. 29/I uyarınca, kişinin tam ehliyetsizliğine dair karar yalnız mahkeme tarafından

³³¹Moskova Babuşkin Bölge Mahkemesi'nin bir kararına göre de: *“...Evli olan kimsenin başkasıyla evlenmesi batıldır. RFAK m.14 ve 27 uyarınca eşlerden birinin evli olduğu halde diğer kişiyle evlenmesi yasaya aykırıdır. Bu nedenle Ruis Galarreta Edvin Enrike .../.../.../ tarihinde ..... ile evli olmasına rağmen Sokolovskaya Olga Vladimirovna ile yaptığı ikinci evlilik geçersizdir”*. (Бабушкинский районный суд г. Москвы, Гр. дело № 2-2787/10 “О признании брака недействительным”. Aynı yönde başka bir karar için bkz. Surgut Şehir Mahkemesi, T. 14.02.2011, N 2-223/2011. Web:<http://www.rospravosudie.com>, 11 Eylül 2015'de alınmıştır.

³³²Antokolskaya, 2002, 123.

³³³Pçelintseva, 2004, 98.

verilmekte olup, herhangi bir akıl hastalığı veya akıl ve ruh sağlığı bozukluğu, hatta onaylı tıbbî kayıtlar evlilik yasağı oluşturmaz³³⁴. Boşkortostan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi de bir kararında, akıl hastalığının evlenme engeli oluşturduğunu belirtmiştir³³⁵.

Evlenecek olan kişinin fiil ehliyetine sahip olmadığı evlenmeden önce tespit edilmelidir. Aksi takdirde bu husus evlenme engeli olarak kabul edilmemektedir. Dolayısıyla böyle bir evliliğin geçersizliği söz konusu olamaz. Fakat ruhî bozukluğu bulunan, ancak mahkeme tarafından tam ehliyetsiz kabul edilmeyen ve evlenme akdi yapan kişiler de mevcuttur. Bu durumlarda, ilerde temel esaslara dayanarak evlilik sona erebilir veya kusur nedeniyle eşlerden birinin veya velisinin şikâyeti ile evlenme akdi geçersiz kılınabilir. Şunu da belirtmek gerekir ki, alkol veya uyuşturucu madde kullanımı sonucunda mahkemece fiil ehliyeti kısıtlanan kişiler için evlenme engeli söz konusu değildir³³⁶.

Eşlerden birinde bulunan akıl hastalığı evlenmeye engel teşkil eder. Daha önce belirttiğimiz üzere bu akıl hastalığının evlenmeye engel teşkil etmesi için bu akıl hastalığının mahkeme kararıyla tespit edilmesi gerekmektedir. Evliliğin iptalini talep etme hakkı, akıl hastalığı bulunan eşin yasal temsilcilerine, velâyet ve vesayet organlarına, savcıya ve hakları ihlal edilmiş üçüncü kişilere tanınmaktadır. Ayrıca bu hak, akıl hastalığından iyileşmiş ve ayırt etme gücünü geri kazanmış eşe tanınır.

Belirtmemiz gereken diğer bir husus, akıl hastalığının mahkemece tespit edilmesinin, emredici hüküm niteliğinde olmadığıdır, dolayısıyla hâkimin takdir yetkisi içerisinde. Bu nedenle hâkimin akıl hastalığı bulunan kişinin menfaatine

³³⁴Nizamiyeva, 2010,77.

³³⁵Karara göre: "...Adli psikiyatrik muayene sonucuna göre, V. V. Zagvozdkin'de zihni fonksiyonların bozulmasına bağlı olarak bu kişide kronik akıl hastalıkları belirtileri tespit edilmiştir. Buna delil olarak askerlik kartında belirtilen bilgilere göre askerlik hizmetine uygun olmadığı (RFMK m. 76 (186-1973 y.)), ayrıca tanık olarak Şangurova V. İ., Rodionova T. M., Vasilev Y. M., Kurmaşeva G. T'nin ifadelerinden V.V.Z'nin garip davranışlara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Evlilik resmi kayıt tarihi /././ somatik hastalık durumunun (yalnızlık, maddi sorunlar, aile üyeleri ile çatışmalar, yabancı insanlar bağımlılık vs.) dekompenasyon döneminden önce meydana geldiği ve bu da V.V.Z'nin hukuki işlem yapılmasına ve ifade özgürlüğü üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceği belirtmektedir. Bu itibarla yerel mahkemenin, evliliğin iptali kararı doğrudur". Karar için bkz. T. 07.07.2011, N 733. Web:<https://rospravosudie.com/court-verxovnyj-sud-respubliki-bashkortostan-respublika-bashkortostan-s/act-103624433/>, 15 Eylül 2015'de alınmıştır.

³³⁶Pçelintseva, 2004, 99.

uygun şekilde karar vermesi gerekmektedir. Eğer akıl hastalığı bulunan kişinin menfaati evliliğin korunması yönüdeyse, evliliğin geçersiz sayılmasını hâkimin reddetmesi gerekir³³⁷.

3.3.4. Evlenecek Kişilerin Tıbbî Muayenesinin Yapılması

Rusya Federasyonu Aile Kanunu'nda evlenme engeli olarak “*evlenecek kişilerin tıbbî muayenesi*” başlıklı hükme yer verilmiştir. Bu hüküm Türk hukuk sisteminde 1593 sayılı Umumî Hıfzıssıhha Kanunu m. 123'de düzenlenen bulaşıcı hastalıklar ile ilgili hükümle benzer nitelik taşımaktadır.

Evlenecek olan kişilerin her birinin karşılıklı olarak sağlık durumu ile ilgili bilgi elde etmesi önemlidir. Bu konuda bilgi eksikliği ağır virüs hastalıklarının bulaşması, hasta bir çocuğun doğumu gibi olumsuz sonuçlara yol açabilir³³⁸. Bu nedenle RFAK m. 15 “*evlenecek kişilerin tıbbî muayenesinin yapılması*” şeklinde ki ibaresi ile Rus Aile hukuku sistemine ilk defa, evlenecek kişilere tıbbî muayene müessesesini getirmiştir. Bu müessese evlenecek kişilerin sağlık durumlarının belirlenmesine, eşlerin ve gelecek nesil için tehlike oluşturan hastalıkların tespitinin yanı sıra, aile planlaması danışmanlığına yöneliktir. Tıbbî muayene yapılması her yeni evlenen çiftin hakkıdır. Bu nedenle, tıbbî muayene tamamen gönüllülük ister ve yalnız evlenecek kişilerin rızası ile gerçekleşmektedir³³⁹.

Evlenmek isteyen kişiler üzerinde tıbbî muayene ve danışmanlık yapan bu kuruluşlar, bu tür muayene uygulanma hakkına sahip olan yetkili uzman bulunduran herhangi bir bölge ve şehir poliklinikleri, kadın konsültasyonları, bölge ve şehir hastaneleri, tıp enstitüleri veya tıp merkezleri gibi devlet veya belediye kurumları olabilir (RFAK m. 15/l).

Evlenmek isteyen kişilerin tıbbî muayenesi, kesinlikle ücretsiz yapılır. Buna göre her vatandaşın, aile planlaması danışmanlığı, sosyal açıdan önemli ve çevredekiler için tehlike yaratan hastalıkların tespiti, aile ilişkilerinin tıbbî-psikolojik yönleri, sağlık ve genetik yönünden danışmanlık ve muayenelerinin yapılması,

---

³³⁷Antokolskaya, 2002, 123.

³³⁸Pçelintseva, 2004, 107.

³³⁹Nizamiyeva, 2010, 63.

gelecek nesillere genetik (ırsi) hastalıkların aktarılabileceği konusunda uyarıda bulunulmasına dair hizmetlerin devlet veya belediye sağlık sistemi tarafından kendisine ücretsiz bir şekilde sunulması hakkı vardır³⁴⁰.

Bunun yanında kişi bu haktan faydalanırken de Rusya Federasyonu Aile Kanunu m. 23/I'de: "*Herkesin özel hayatı dokunulmazdır; özel ve aile sırlarını saklama, kendi namusunu ve adını koruma hakkı vardır*" şeklinde yer alan ibareyle de özel hayatın gizliliği koruma altına alınmıştır. RF Aile Kanunu m. 23/II'e göre: "*Evlenecek kişilerin tıbbî muayenesi yapılırken kişisel haklarına, özel hayatına karışılmamalı, dâhili ve mahremane sorunları koruma prensibi ihlâl edilmemelidir*". Ancak kişinin özel hayatının gizliliği korunurken Aile Kanunu'nda, tıbbî muayene sırasında ortaya çıkan hastalıkların evlenecek olan diğer tarafa da bildirilmesi gerekli görülmüştür. Bu işlem, sadece tıbbî muayeneden geçen kişi tarafından izin verildiğinde yapılabilmektedir. Onun dışında evlenecek olan her iki tarafa ait bütün muayene sonuçları hekimin meslek sırrını oluşturmaktadır. Bu sır, Rusya Federasyonu Vatandaşlarının Sağlığını Korumak İçin Önlemler Hakkında Kanunu m.61'de: "*Muayene esnasında kişinin genel sağlık durumuyla ilgili bilgiler ve hastalığının tanı ve tedavisi sırasında elde edilen diğer tüm bilgiler*" olarak tanımlanmaktadır. Bu sırların ifşa edilmesi aynı zamanda bu hekimin meslek sırrının ihlâlüne de yol açmaktadır (RFAK m. 15/II)³⁴¹.

Bulaşıcı hastalıklar veya EBES (AIDS)/HIV virüsünün varlığı evlenmenin yapılmasına bir engel teşkil etmez. Sadece, böyle durumlarda eğer evlenecek kişilerden biri, diğerinden kendisindeki bu hastalığın varlığını evlenme sırasında sakladıysa, diğer taraf evliliğin geçersiz sayılmasını talep etme hakkına sahiptir. Evliliğin geçersizliği için, eşlerden birinin hastalığını gizleyen diğer eş hakkında cinsî yolla bulaşabilecek bir hastalığı ve/veya EBES/HIV varlığını eşinden gizlemiş olması gerekçesiyle mahkemeye başvuru yapması gerekmektedir (RFAK m. 15/III)³⁴².

³⁴⁰Rusya Gazetesi, T. 21.11.2011, N. 323 "*Vatandaşların Sağlığını Koruma Hakkında Federal Kanunu*" m. 13-18, 33 (Российская газета, 21.11.2011, N.323 Федеральный Закон Российской Федерации "*Об Основах Охраны Здоровья Граждан В Российской Федерации*").

³⁴¹Vişnyakova, 2011, 31; Neçayeva, 2011, 62.

³⁴²Gerasimov, 2008, 158;

Kural olarak Aile Kanunu tarafından açıkça belirtilmediği sürece, aile ilişkilerinden kaynaklanan iddialar için zamanaşımı söz konusu değildir. Ancak Aile Kanunu istisnai olarak yalnızca evlenecek kişilerin tıbbî muayenesi konusunda zamanaşımı öngörmüştür. Buna göre evlilik kaydı sırasında diğer eşten bulaşıcı veya HIV virüsü olduğunu sakladığını öğrenen eşin dava hakkı, bu günden itibaren bir yıllık zamanaşımı süresine tâbidir (RFAK m. 169).

Bulaşıcı (EBES/HIV) hastalıkların diğer eşe yönelik, bulaşma tehlikesini artıracak belirli durumlarda, RF Ceza Kanunu m. 122/I hükmü uyarınca, suçlu kişiye 3 yıl özgürlüğünü kısıtlama veya 3 aydan 6 aya kadar tutuklama veya 1 yıl hapis cezası uygulanır. Eğer evlendikten sonra eşlerden biri diğer tarafa HIV virüsü bulaştırmışsa, RF Ceza Kanunu m. 122/II'deki hükme göre, beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır hükmü yer almaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada evlilik kurumu, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Evlendirme Yönetmeliğine göre tüm yönleriyle irdelenmiş ve Rusya Federasyonu Aile Kanunu'nda yer alan hükümlerle karşılaştırılmalı olarak farklılık arz eden hususlar ortaya konulmuştur.

Aile kavramı, hukukî niteliği ve yapısı itibari ile insanlık tarihinin farklı dönemlerinde önemli ölçüde değişkenlik göstermiştir. Bu yüzden her dönemde geçerli olan bir aile tanımı vermek imkânsızdır. Her ne kadar her toplumun ve devrin kendine özgü bir aile anlayışı bulursa da tüm toplumlarda olduğu gibi Türk ve Ruslarda da aile, toplumun temel yapısını oluşturmaktadır.

Aile evlenme akdiyle başlar. Hukukî anlamda evlenme eşler arasında karşılıklı maddî ve manevî hak ve yükümlülükleri doğuran, aile kurmak amacıyla erkek ve kadın arasında resmî kuruluşlar nezdinde özgürce yapılan, gönüllü, eşit haklara dayalı sözleşmedir. Bu sözleşmeyle birlikte aile kurumu, hemen tüm uluslarda olduğu gibi hem Türk hem de Rus hukukunda tarihten buyana bir takım yazılı ve yazılı olmayan kurallarla koruma altına alınmıştır.

Evlenmenin kurucu unsurlarına bakıldığında her iki hukuk sistemi bu konuda benzerlik göstermektedir. Her iki Aile Hukukun'da evlenmenin kurucu unsurları olarak; evlenmenin farklı cinsten kişiler arasında yapılması, evlenmenin yetkili evlendirme memuru önünde yapılması ve tarafların evlendirme memuru önünde aynı anda hazır olması ve evlenecek olanların rızalarını evlendirme memurunun önünde karşılıklı olarak beyan etmeleri kabul edilmiştir. Bu şekilde evlilik, karşılıklı özel münasebetler yaratır, özel maddî ve manevî hak ve yükümlülükler doğurur. Yani evlilik birliği eşlerin herhangi birinin keyfine bağlı olarak mevcut kalacak veya her an kolayca bozulabilecek bir ortaklık değildir. Bu ilişkiler devlet memurunun resmi kaydıyla birlikte başlar.

Evlenme sözleşmesinin yapılabilmesi için, her iki hukuk sisteminde maddî şartların yanı sıra şeklî şartların da tamamlanmış olması gerekmektedir. Şeklî şartlar, gerek evlenecek kişiler için gerek evlendirme memuru için uyulması

gereken zorunlu şartlardır. Burada amaç; kanunen birbirleriyle evlenmelerine engel durum bulunan kimselerin evlenmelerine engel olmak, nişanlıları düşünmeye ve ihtiyata yöneltmek, alalecele yapılan ve kısa zamanda bozulacak evlenmelere engel olmak, evlenmenin aile niyetini sağlamak, evliliğin korkutma yoluyla yapılmasını engellemek, evlenmenin tescili yoluyla gizli evlenmelere engel olmak, doğacak olan çocukların soy bağının kesin olarak belirlenmesini temin etmektir.

Kanun koyucu evlenmenin şekli şartlarını; evlenme başvurusu sırasındaki şekli şartlar, evlenme töreni sırasındaki şekli şartlar ve evlenme töreninden sonraki şekli şartlar olarak üç aşamalı olarak öngörmüştür. İlk aşamada evlenme başvurusu sırasında evlenme işleminin gerçekleşebilmesi için öncesinde kanunun öngördüğü bir takım bilgi ve belgelerin evlendirme memuruna sunulması öngörülmüştür. Evlenme töreni sırasındaki şekli şartlarda evlenmenin yapılacağı yerde, evlenecek kişilerin evlenme memuru karşısında bizzat bulunmaları ve özgür iradeleriyle evlenme isteğini beyan etmeleri söz konusudur. Evlenme töreninin tamamlanmasından sonraki şekli şartlar ise evlenenlere aile cüzdanı verilmesi, evlenmenin nüfus idaresine bildirilmesi ve evlenmenin aile kütüğüne tescil edilmesi gibi işlemlerin yapılmasını öngörmektedir.

Evlenme ehliyeti bakımından her iki hukuk sisteminde önem arz eden husus yaş konusudur. Yaş mevzusunda da olağan ve olağanüstü yaş sınırı söz konusudur. Türk Medenî Kanunu'nda evlenme ehliyeti için aranan yaş sınırı, genel olarak erginlik için aranan yaştan farklıdır. TMK'da olağan yaş sınırı hem kadın hem erkek için onyedidir. Şöyle ki, henüz onsekiz yaşını tamamlamamış olduğu için erginliğine ulaşmamış bir kişi, onyediyi yaşını tamamlamış olmak kaydıyla, evlenme ehliyetine sahiptir. TMK'da olağanüstü evlilikte yaş sınırı ise onaltıdır. Rus aile hukukunda olağan yaş sınırı Türk Medenî Kanunundan farklı olarak hem kadın hem erkek için erginlik yaş sınırıyla aynı olarak onsekizdir. Ancak burada dikkat çekici husus TMK'da olağan yaş sınırı erginlik yaş sınırının altında olduğundan, erginlik yaş sınırının altında olup olağan evlenme yaşındakiler sınırlı ehliyetsiz olup bu durumda evlenme için yine yasal temsilcisinin yazılı izni gerekmektedir. Rus aile hukukunda da olağanüstü yaş sınırı yine Türk hukukunda olduğu gibi onaltıdır.

Nitekim kanun koyucu,Rusya Federasyonu'nun bazı mahalli ve millî geleneklerini göz önünde bulundurarak, olağanüstü yaş sorununun çözülmesini Rusya Federasyonu Eyalet Kanunlarına bırakma kararı almıştır. Dolayısıyla Rus hukukunda istisnai olarak olağanüstü ve pek önemli bir sebep bulunduğu takdirde, onaltı yaşına erişmemiş kişilerin evlenme işleminin usul ve şartlarını belirleyen özel Rusya Federasyonu Eyalet Kanunu'nda yer alan hükme uygun şekilde evlenme yaşının indirilmesine izin verilmektedir. Ayrıca yine Rus hukukunda Türk hukukundan farklı olarak olağanüstü durumlarda evlenecek olan küçük onaltı yaşını tamamlamış ve evlenmek için yaş indirimi yapılmışsa, bu kişi evlenme akdinin yapıldığı andan itibaren fiil ehliyetini kazanır. Yani evliliğin vermiş olduğu fiil ehliyetiyle beraber kural olarak vatandaşlık haklarına sahip olmaktadır. Her iki hukuk sisteminde evlenme yaşı için üst sınır belirlenmemiştir.

Evlenme engelleriyse; mevcut evlilik, hısımlık, akıl hastalığı, bulaşıcı hastalıklar olup genel olarak her iki hukuk sisteminde benzerdir. Göze çarpan farklılık kadın için bekleme süresiyle ilgilidir. TMK'da soy bağının karışmaması için evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün geçmedikçe evlenemez. Bu süre, normal şartlarda bir bebeğin doğması için hesaplanan süreye göre belirlenmiştir. Rus Aile Kanunu'nda kadının bekleme süresiyle ilgili herhangi bir kısıtlayıcı hüküm bulunmamaktadır.

Değerlendirilmesi gereken diğer bir konu, bulaşıcı hastalıklarla ilgilidir. Hem Türk Medenî Kanunu'nda, hem de Rus Aile Kanunu'nda akıl hastalığı dışında bazı bulaşıcı hastalıklar evlenmeye engel teşkil etmektedir. Nitekim evlenecek kişiler, evlenebilmek için zorunlu olarak muayenelere tabi tutulmaktadırlar. Bu hastalıkların listesi Türk hukukunda, UHK'nun m. 123'te yer almaktadır. Ancak Rusya Federasyonu Aile Kanunu, gelecek kuşaklara genetik (ırsi) yoldan veya bulaşma yoluyla geçip onların da sağlığına zarar verebilecek hastalıkların listesi konusunda açıklama getirmemektedir. Kanunda bulaşıcı hastalıklar sadece cinsî yolla bulaşan hastalıklar ve HIV enfeksiyonu ile sınırlandırılmıştır.

Sonuç itibariyle; aile belirli bir tarihi, siyasi, etnik ve sosyo – ekonomik duruma bağlı bir yapıdır.Toplumlar arası farklılıklar, toplumun değişen ihtiyaç ve alışkanlıkların aile hukukuna ilişkin kanunların belirlenmesinde yol gösterici olduğu

açıktır. Ancak aile hukuku alanındaki düzenlemelerin, değişen bu ihtiyaç ve alışkanlıklara uygun olarak değiştirilmesi ve özellikle son yıllarda artış gösteren farklı toplumlar arasındaki evlilikler nedeniyle evlenme işlemine ilişkin şart ve unsurları düzenleyen hukuk kurallarının, değişen toplum ihtiyaçlarına göre güncel tutulmaya çalışılması ve bu alandaki kanunî düzenlemelerin sık sık değişikliğe uğraması doğal ve zorunlu olacaktır. Bununla birlikte, aile hukukunda çok sık değişiklik çoğu zaman doğru sonuç vermez. Zira aile hukuku devletin en son müdahale edeceği alanlardan birisidir. Bu yüzden yapılacak değişiklikler uzun araştırmalar ve incelemeler sonunda belirlenmeli, toplumun kabul ettiği değerlere ve uygulamalara aykırı hükümler mümkün olduğu oranda getirilmemelidir. Aksi halde kabul edilen düzenlemeler ölü doğmuş hüküm haline gelecektir.

KAYNAKLAR

- Akgündüz, A. (2012). *Özel Hukuk-I. (Şahsın Hukuku-Aile Hukuku)*. İstanbul: İmak Ofset Basım Yayın.
- Akıntürk T., Ateş Karaman D. (2015). *Türk Medenî Hukuku. II Cilt. Aile Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Akkurt, S. S. (2008). *Türk Medenî Hukukunda Evlenmenin Butlanı*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Aleksiy, P. V., Petrova, İ. V. (2008). *Semeynoe Pravo: Uçebnik Dlya Studentov Vuzov. III Bası*. Moskva. (Алексий П. В., Петров И. В. (2008). Семейное право: учебник для студентов вузов. 3-ое издание.
- Antokolskaya, M. V. (2002). *Semeynoe Pravo*. Moskva: Yurist Yayınevi, 9 (Антокольская М. В. (2009). *Семейное право: учеб.* / М. В. Антокольская. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва.: Юристъ).
- Ayan, S. (2004). *Evlilik Birliğinin Korunması*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Aydın, M. A. (1985). *İslâm- Osmanlı Aile Hukuku*. İstanbul: İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Ayhan, R. (1991). *Aileye Yönelik Hukukî Düzenlemeler*. Türkiye Aile Yıllığı. Ankara.
- Başpınar, V. (2003). Türk Medenî Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz, *AÜHFD*, C.LII, S3, 79-101.
- Cansel, E. (1991). Türk Ailesinin Anayasanın m. 41. Maddesine Göre İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları*. Konya, 405-414.
- Cin, H. (1989). *İslâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Dural, M., Ögüz, T., Gümüş, M. A. (2014). *Türk Özel Hukuku. (Cilt III). Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Erkan, V. U., Yücer, İ. (2011). Ayırt Etme Gücü. *AÜHFD*, 60 (3) 485-522.
- Esat, Ş. (1979). Aile Kavramı ve İslâm Hukukunda Evlenme. *Adalet Dergisi*, 1-12.
- Fasmer, M. (1986-1987). *Etimologičeskiy Slovar Russkogo Yazıka*. Moskva. Progress. (Фасмер, М. (1986-1987). *Этимологический словарь русского языка*. Москва: "Прогресс").
- Feyzioğlu, F. N. (1971). *Aile Hukuku Dersleri*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Gençcan, Ö. U. (2011). *Aile Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınevi.

- Gerasimov, L. P. (2008). *Semeynoe Pravo*. Konspekt Lektсии. Moskva: Yurayt-Izdat, 33 (Герасимов, Л. П. (2008). Семейное право. Конспект лекции. Москва, «Юрайт-Издат»).
- Göktürk, Ü. (2008). *Evlenmenin İptali*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Hatemi, H., Öğüztürk Kalkan, B. (2014). *Aile Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Hatemi, H., Serozan, R. (1993). *Aile Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- İoffe, O. S. (1965). *Sovetskoe Grajdanskoe Pravo*. Sankt Petersburg: Leningrad (Sankt Petersburg) Devlet Üniversitesi Yayınları, 187-188. (Иоффе, О. С. Советское гражданское право: Курс лекций. [Часть 3], Правоотношения, связанные с продуктами творческой деятельности; Семейное право; Наследственное право/О. С. Иоффе; Отв. ред. А. К. Юрченко; Ленинградский государственный университет им. А. А. Жданова. - Л.: Изд-во ЛГУ, 1965. - 347 с
- Kafesoğlu, İ. (1993). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kamaletdinova, G., Stoletneya, G., Bayram, A., Çankaya, B. (2008). *Rusça Büyük Sözlük*. İstanbul: Fono Özel Eğitim Kurumları San. ve Tic.Ltd. Şti.
- Kartavıh, S. E. (2015), *Usloviya Vstupleniya v Brak Po Rossiyskomu Zakonadatelstvu. Nauka i Sovremennost*, Ufa. (Картавых С.Е. Условия Вступления в Брак По Российскому Законодательству. *Наука и Современность*. Сборник статей Международной научно-практической конференции 7 марта 2015 г. Уфа)
- Kayabaş, E. (2009). *Osmanlı Devletinde Tanzimat Dönemi İtibarıyla Aile Hukukunun Gelişimi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Keskin, D. (2011). Küçük Yaşta Evlenmenin Müeyyidesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XV, Y.2011.
- Kılıçoğlu, A. (2015). *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- Köprülü, B., Kaneti, S. (1989). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Köseoğlu, B., Kocaağa, K. (2011). *Aile Hukuku ve Uygulaması: Bilimsel Görüşler, Yargı İçtihatları*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Köteli, A. (1991). *Evliliğin Hukukî Niteliği ve Evlilik Dışı Beraberlikler*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.
- Kravçenko, A. İ. (2010). *Semya i Brak*. Moskva: Prospekt Yayınevi. (Кравченко А. И. (2010). Семья и брак. Глава 16://Социология. — М.:Проспект, 2010. — S. 272-352. — 544 S. — ISBN 978-5-392-01322-7).
- Kuznetsova, İ. M. (1999). *Komentarii k Semeynomu Kodeksu Rossiyskoy Federatsii*. (Postateyniy). Bek Yayınevi. Moskva: 4. (Кузнецова. М.(1996).

- Комментарий к Семейному кодексу РФ / Отв. ред. И.М. 1996.С. 4-20.под ред. И. М. Кузнецовой, "БЕК")
- Mandaloğlu, M. (2013). İslâmiyetten Önce Türklerde Aile Hukuku. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 133-155.
- Neçayeva, A. M. (2011). *Semeynoe Pravo*. Moskova: Volters Kluver Yayınevi. (Нечаева, А. М. (2011). Семейное право. Москва, Волтерс Клувер).
- Nizamiyeva, O. N. (2010). *Komentarii k Semeynomu Kodeksu Rossiyskoy Federatsii (Postateyniy)*. Moskva: Prospekt Yayınevi, 5. (Низамиева О.Н., (2014). Комментарий к Семейному Кодексу Российской Федерации, Москва, 2014 Проспект, 2.)
- Nolde, A. E. (1914). *Oçergi istorii mestnix grajdanskix zakonov pri grafe Speranskom*. Sankt-Peterburg. İsta yayınevi, 123 (33). (Нольде, А. Э. (1914). Очерки по истории местных гражданских законов при графе Сперанском. Кодификация местного права Прибалтийских губерний / Под общ. ред. А.Э. Нольде. – Вып. 2 – Санкт-Петербург.: Иста, 1914. – 123 с. (33 с.)).
- Oğuzman, K., Dural, M. (2001). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Ögel, B. (2001). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Ögel, B. (1988). *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Öztan, B. (1998). Resmi Nikâhtan Sonra Yapılan Mehir Anlaşması Geçerli Midir? *AÜHFD*, 389-397.
- Öztan, B. (2004). *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Palkina, T. N. (2009). *İstoriya Regulirovanie i Razvitie Liçnix İmuşestvennix Otnoşeniy v Semeynom Prave*. Moskva. (Палькина, Т. Н. История регулирования и развития личных неимущественных отношений в семейном праве РФ // Семейное и жилищное право. № 5. М. -2009.)
- Paşenko, A. S. (2010). Problema Opredeleniya Ponyatiya Semyi. *Nauçno-izadelskiy tsentr. SotsiosferaDergisi, Volgograd*, 1/3 (Пащенко, А. С. (2012). Проблема определения понятия семьи, Волгоградская академия МВД России, г. Волгоград, Россия, Научно-Издательский центр, Журнал "Социосфера").
- Pçelintseva, L. M. (2004). *Semeynoe Pravo Rossii*. Moskva: Norma Yayınevi. (Пчелинцева, Л. М. (2004). Семейное право. 3-е изд. Перераб. И доп. Норма – Москва, 17, 80-106.)
- Ryasentseva, V. A. (1982). *Sovetskoe Semeynoe Pravo*. Moskva. (Рясенцева, М., (1982). Советское семейное право. / Под ред. В.А. 1982. с. 64).

- Semenova, O. P. (2006). *Razvitie Semeyno-Bračnix Otnoşenii v Drevnerusskom Gosudarstve*. Moskva. (Семенова, О. П. (2006). Развитие семейно-брачных отношений в Древнерусском государстве//История государства и права. 2006. - № 11. – с.12-16.).
- Serozan, R. (2014). *Medenî Hukuk. Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Sucu, A. (2003). Aile Kavramının Kapsamı. *Diyanet Dergisi*, 10/2003, s.65.
- Şahin, E. (2004). *Aile Hukuku Davaları*. Ankara: Kartal Yayınevi.
- Tandoğan, H. (1965). *Aile Hukuku (Ders Notları)* Teksir. Ankara.
- Tanrıver, S. (2014). Türk Aile Mahkemeleri. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Tekinay, S. S. (1990). *Türk Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Tutumlu, A. M. (2002). *Evliliğin Butlanı, Boşanma, Ayrılık Sebepleri Ve Boşanmanın Hukukî Sonuçları*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Tüzüner, Ö. (2013). Türk ve İslâm Hukuku Bakış Açısından Evlenmenin Hukukî Niteliği Hakkında Bir İnceleme. *Ankara Barosu Dergisi*, 127-148.
- Uskun, E. (2001). Genetik Danışmanlığın Tıbbî Etik Açısından Önemi ve Bazı Sonuçları. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*. 5(2):73-77 (Genç, Z., Erdemir D. A. (1997)).
- Ünal, M. (1977). Medenî Kanununun Kabulünden Önce Türk Aile Hukukuna İlişkin Düzenlemeler ve Özellikle 1917 tarihli Hukukî Aile Kararnamesi. *AÜHFD*, s. 195-231.
- Ünal, M. (1979). Türk Medenî Hukukunda Aile Başkanının Sorumluluğu. *Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Velidedeoğlu, H. V. (1960). *Türk Medenî Hukuku. Cilt II, Aile Hukuku*. İstanbul: Sermet Matbaası.
- Vişnyakova, A. V. (2011). *Komentariy k Semeynomu Kodeksu Rossiyskoy Federatsii* (postateyniy). Moskova, Kontrakt. (Вишнякова, А. В. (2011). Комментарий к Семейному Кодексу Российской Федерации (постотейный). М: Юридическая фирма “Контракт”).
- Yıldırım, A. (2014). *Türk Aile Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Zevkliler, A., Acabey, B., Gökyayla, E.K. (1997). *Medenî Hukuk. Kişiler Hukuku. Aile Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Zevkliler, A., Havutçu, A., Ertaş, Ş., Gürpınar, D. (2012). *Medenî Hukuk (Temel Bilgiler)*. Ankara: Turhan Yayınevi.

Elektronik Kaynaklar

Становление института брака в России, государствах - участниках СНГ и Балтии –[Электронный ресурс] Web: http://advokatbel.ru/articles/formation_of_the_institute_of_marriage_in_russia.html, 05 Ocak 2014'de alınmıştır.

Farhddinov, Y.F. ve Kamaldinov, R.R. (Фархтдинов, Я, Ф., Камалдинов, Р.Р.; Этапы развития Семейного Права России) Web: http://www.tisbi.org/home/science/journal-of_tisbi_/2000/4/25/, 06 Nisan 2014'de alınmıştır.

Scali, T., D'Amore, S. and Green, R.J. (2014). "Gay And Lesbian Families Well-Being: Respectively Ten And Seven Years After The Legalization Of Same-Sex Marriage And Same-Sex Adoption In Belgium, Understanding Heterosexual Adults' Attitudes". Web: <http://hdl.handle.net/2268/166472>, 08 Temmuz 2015'de alınmıştır.

Sovyet Aile Kanunu 1917-1922. Web: <http://museumreforms.ru/content/sovetskoe-semeinoe-pravo-1917-1922>, 20 Haziran 2015'de alınmıştır.

Ulusoy E. Modern Türk Hukukunun Oluşumu ve Gelişimi. Web: http://archiv.jura.uni-saarland.de/turkish/Ulusoy.html#_ftn84, 20 Haziran 2015'de alınmıştır.

Makarova, G. (2009) Zaklyuçenie i Rastorjenie Braka po Zakonadatelstvu Rossii. (Макарова Г.В. (2009). Заключение и расторжение брака по законодательству России. 1/2). Web: <http://allpravo.ru/diploma/doc39p/>, 20 Mayıs 2014'de alınmıştır.

Rus Hukuk Sitesi <http://www.consultant.ru/>, 10 Eylül 2015'de alınmıştır.

EKLER

Ek-1. Türk ve Rus Hukuku Kıyaslama Tablosu

Türk Hukuku	Rus Hukuku
<p><u>TC Anayasası (RG. T.9.11.1982, S.17863).</u></p> <p><u>Madde 41:</u> Değişik: (3.10.2001-4709/17) “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.</p>	<p><u>RF Anayasası(Rusya Gazetesi T. 25.12.1993, No.7).</u></p> <p><u>Madde 38:</u> 1. Annelik, çocukluk ve aile devletin koruması altındadır. 2. Çocuklara bakma, onların eğitimi ebeveynlerin eşit hak ve ödevleridir. 3. Onsekiz yaşına ulaşmış çalışabilen evlatlar çalışamayan ebeveynlerine bakmakla yükümlüdürler.</p> <p><u>Статья 38:</u> 1. Материнство и детство, семья находятся под защитой государства. 2. Забота о детях, их воспитание - равное право и обязанность родителей. 3. Трудоспособные дети, достигшие восемнадцать лет, должны заботиться о нетрудоспособных родителях.</p>
<p><u>4721 sayılı Türk Medenî Kanunu (RG.T. 08.12.2001, S. 24607).</u></p> <p><u>Ehliyetin koşulları</u> <u>I. Yaş</u> <u>Madde 124-</u> Erkek veya kadın onyedinci yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak buldukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.</p> <p><u>II. Ayırt etme gücü</u> <u>Madde 125-</u> Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez.</p> <p><u>III. Yasal temsilcinin izni</u> <u>1. Küçükler hakkında</u> <u>Madde 126-</u> Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.</p> <p><u>2. Kısıtlılar hakkında</u> <u>Madde 127-</u> Kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez. 3. <i>Mahkemeye başvurma</i> <u>Madde 128-</u> Hâkim, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra, bu konuda başvuran küçük veya kısıtlının evlenmesine izin verebilir.</p>	<p><u>Семейный кодекс РФ (СК РФ) от 29.12.1995 N 223-ФЗ (Rusya Federasyonu Aile Kanunu 29.12.1995 N 223-Fed.K)</u></p> <p><u>Madde 12. Evlenme ehliyeti</u> 1.Evlenme akdi yapılabilmesi için, evlenecek erkek ve kadının karşılıklı rızaları; evlenme yaşına erişmiş olmaları gerekmektedir. 2.Bu Kanun'un 14.maddesinde belirtilen durumlar bulunduğu halde evlenme yapılamaz.</p> <p><u>Madde 13. Evlenme yaşı</u> 1.Evlenme yaşı, onsekiz yaş olarak belirlenmiştir. 2. Mahalli idareler tarafından geçerli sayılan olağanüstü durum ve önemli sebeplerin bulunduğu halde, evlenecek kişilerin, iradeleri esasında ve onaltı yaşını tamamlamış olmalarında, evlenme akdi yapılmasına izin verilebilir. (Değişik: Federal kanun 15.11.1997 sayılı N 140-Fed.K) İstisnai olarak olağanüstü ve önemli sebepler bulunduğu takdirde 16 yaşına erişmemiş kişilerin evlenme işlemlerine dair usul ve şartları Rusya Federasyonu Eyaletler Kanunlarında belirlenebilir.</p> <p><u>Статья 12. Условия заключения брака</u> 1. Для заключения брака необходимы взаимное добровольное согласие мужчины и женщины, вступающих в брак, и достижение ими брачного возраста. 2. Брак не может быть заключен при наличии обстоятельств, указанных в статье 14 настоящего Кодекса.</p>

	<p>Статья 13. Брачный возраст</p> <p>1. Брачный возраст устанавливается в восемнадцать лет.</p> <p>2. При наличии уважительных причин органы местного самоуправления по месту жительства лиц, желающих вступить в брак, вправе по просьбе данных лиц разрешить вступить в брак лицам, достигшим возраста шестнадцати лет.</p> <p>(в ред. Федерального закона от 15.11.1997 N 140-ФЗ)</p> <p>Порядок и условия, при наличии которых вступление в брак в виде исключения с учетом особых обстоятельств может быть разрешено до достижения возраста шестнадцати лет, могут быть установлены актами субъектов Российской Федерации.</p>
<p><u>B. Evlenme engelleri</u></p> <p><u>I. Hısımlık</u></p> <p><u>Madde 129-</u> Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır:</p> <p>1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,</p> <p>2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında,</p> <p>3. Evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında.</p> <p><u>II. Önceki evlilik</u></p> <p><u>1. Sona erdiğinin ispatı</u></p> <p><u>a. Genel olarak</u></p> <p><u>Madde 130-</u> Yeniden evlenmek isteyen kimse, önceki evliliğinin sona ermiş olduğunu ispat etmek zorundadır.</p> <p><u>b. Gaiplik durumunda</u></p> <p><u>Madde 131-</u> Gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez. Kaybolanın eşi evliliğin feshini, gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrıca açacağı bir dava ile isteyebilir. Ayrı bir dava ile evliliğin feshi, davacının yerleşim yeri mahkemesinden istenir.</p> <p><u>2. Kadın için bekleme süresi</u></p> <p><u>Madde 132-</u> Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçüz gün geçmedikçe evlenemez. Doğurmakla süre biter. Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığına anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyikaldırır.</p>	<p><u>Madde 14: Evlenme engelleri.</u></p> <p>Evlenme akdinin yapılması şu hallerde yasaktır: Mevcut evlilik; Hısımlık (Altsoy, üstsoy (anne baba ve çocukları, büyük anne, büyük baba ve torunları arasında), tam kan veya yarım kan (babaları bir anneleri ayrı olanlar) kardeşleri; Evlat edinen ve evlatlığın arasında; Evlenecek kişilerden birinin akıl hastalığı nedeniyle mahkemece tam fiil ehliyetsiz sayıldığı hallerde.</p> <p><u>Статья 14. Обстоятельства, препятствующие заключению брака</u></p> <p>Не допускается заключение брака между:</p> <p>лицами, из которых хотя бы одно лицо уже состоит в другом зарегистрированном браке; близкими родственниками (родственниками по прямой восходящей и нисходящей линии (родителями и детьми, дедушкой, бабушкой и внуками), полнородными и неполнородными (имеющими общих отца или мать) братьями и сестрами); усыновителями и усыновленными; лицами, из которых хотя бы одно лицо признано судом недееспособным вследствие психического расстройства.</p>

<p>III. Akıl hastalığı Madde 133- Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbî sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemezler.</p>	
<p>Umumî Hıfzıssıhha Kanunu</p> <p>Madde 122 – Evlenecek erkek ve kadınlar evlenmeden evvel tıbbî muayeneye tabidir. Bu muayenenin sureti icrası ve teferrüatı hakkında Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince bir nizamname neşrolunur.</p> <p>Madde 123 – Frengi, belsoğukluğu ve yumuşak şankr ve cüzzama ve bir marazi akliye müptela olanların evlenmesi memnudur. Bu hastalıklar usulü dairesinde tedavi edilip sirayet tehlikesi geçtiğine veya şifa bulduğuna dair tabip raporu ibraz olunmadıkça musapların nikâhları aktolunmaz.</p> <p>Madde 124 – İlerlemiş sari vereme musap olanların nikahı altı ay tehir olunur. Bu müddet zarfında salah eseri görülmezse bu müddet altı ay daha temdit edilir. Bu müddet hitamında alakadar tabipler her iki tarafa bu hastalığın tehlikesini ve evlenmenin mazarratını bildirmeğe mecburdur</p>	<p>Madde 15. Evlenecek kişilerin tıbbî muayenesinin yapılması.</p> <p>1. Evlenecek kişilerin tıbbî muayenesi, tıbbî-genetik ve aile planlaması sorunları hakkında konsültasyon almaları, devlet sağlık kurumları, ikametgâhta buldukları belediyenin sağlık kurumları tarafından ücretsiz ve evlenecek kişilerin rızalarıyla yapılmaktadır. (Değişik. Federal Kanun 25.11.2013 tarihli N.317-Fed.K)</p> <p>2. Evlenecek kişilerin tıbbî muayene sonuçları, hekim meslek sırrı oluşturmaktadır ve bu sonuç yalnız tıbbî muayene geçen eşin rızası ile diğer evlenecek kişiye bildirmektedir.</p> <p>3. Evlenecek kişilerden biri, kendisinde zührevi hastalık veya HIV- enfeksiyonu varlığını diğer eşten saklı tutması sonucunda, diğer eş evliliğin geçersizliğine ilişkin mahkemeye başvurma hakkına sahiptir (m.27- 30)</p> <p>Статья 15. Медицинское обследование лиц, вступающих в брак</p> <p>Медицинское обследование лиц, вступающих в брак, а также консультирование по медико-генетическим вопросам и вопросам планирования семьи проводятся медицинскими организациями государственной системы здравоохранения и муниципальной системы здравоохранения по месту их жительства бесплатно и только с согласия лиц, вступающих в брак. (в ред. Федерального закона от 25.11.2013 N 317-ФЗ)</p> <p>2. Результаты обследования лица, вступающего в брак, составляют врачебную тайну и могут быть сообщены лицу, с которым оно намерено заключить брак, только с согласия лица, прошедшего обследование. (в ред. Федерального закона от 25.11.2013 N 317-ФЗ)</p> <p>3. Если одно из лиц, вступающих в брак, скрыло от другого лица наличие венерической болезни или ВИЧ-инфекции, последнее вправе обратиться в суд с требованием о признании брака недействительным (статья 27 - 30 настоящего Кодекса).</p>

Ek-2. Sözlük**TÜRKÇE-RUSÇA**

Altsoy hısımlığı – Нисходящая линия родства;

Ayirt etme gücü – Способность гражданина своими действиями приобретать и осуществлять гражданские права, создавать для себя гражданские обязанности и исполнять их;

Butlan – Недействительность;

Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu (EBES) - Синдром приобретённого иммунного дефицита (СПИД);

Erginlik /Rüşt – Совершеннолетний;

Evlenme ehliyeti -Условия заключения брака;

Evlenme engelleri - Обстоятельства, препятствующие заключению брака;

Fiil ehliyeti – Дееспособность гражданина;

Hak ehliyeti – Правоспособность гражданина;

Hısımlık – Родство;

İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü – Вирус иммунодефицита человека (ВИЧ);

Olağanüstü durumlar - Чрезвычайные обстоятельства;

Rusya Federasyonu Eyaletleri - Субъекты Российской Федерации;

Üstsoy hısımlığı - Восходящая линия родства;

Vatandaşlık Durumu Kayıt Müdürlüğü – Отделы записей актов гражданского состояния (ЗАГС).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : MAMMADOVA , Minara
Uyruğu : Azerbaycan
Doğum tarihi ve yeri : 12/10/1985 Azerbaycan/Mingeçevir
Medenî hali : Bekâr
Telefon: : +90(539) 547 04 56
e-posta : m.inara@hotmail.com

Eğitim Derecesi

Okul/Program Mezuniyet Yılı

Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi /Hukuk Fakültesi	2015
Uzmanlaşma	Minsk Devlet Dil Üniversitesi/İngiliz dili	2011
Lisans	Moskova Hukuk Üniversitesi/ Hukuku Fakültesi	2010
Lise (Orta okul)	100. Numaralı Orta Okul / Mesleki Eğitim okulu	2002

İş Deneyimi, Yıl

Çalıştığı Yer

Görev

2006-2011	Azerbaycan Büyükelçiliği/Belarus	Konsolosluk Bölümü
2010-2011	LİYŞ "Mobil2Bel"	Tercüman

Yabancı Dili

Rusça, İngilizce, Belarusça, Türkçe.

Hobiler

Kitap okuma, Spor, Resim.

GAZİ GELECEKTİR...

